

**ЖОРСТОКІ ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ
НА ОКУПОВАНІЙ РОСІЄЮ
ХАРКІВЩИНІ**

ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА
2023

Ця публікація
підготовлена завдяки щедрій підтримці американського народу,
наданій через Агентство США з міжнародного розвитку (USAID)
в рамках Програми «Права людини в дії»,
яка виконується Українською Гельсінською спілкою з прав людини.
Погляди та інтерпретації, представлені у цьому документі,
не обов'язково відображають погляди USAID, Уряду США або УГСПЛ.
Відповідальність за зміст публікації несуть виключно автори та ХПГ

Під загальною редакцією
Євгенія Захарова

Автори:
Владислав Должко, Геннадій Токарев

Жорстокі позбавлення свободи на окупованій Росією Харківщині / Владислав Должко, Геннадій Токарев; ГО «Харківська правозахисна група». — Харків, 2023. — 86 с.

ISBN 978-617-8186-18-0

ISBN 978-617-8186-18-0

© Владислав Должко, Геннадій Токарев, 2023
© ГО «Харківська правозахисна група», 2023

ЗМІСТ

Перелік використаних скорочень.....	5
Резюме	7
I. Вступ.....	8
II. Методологія	9
II.1. Бази даних.....	9
II.1.1. База даних (БД) ініціативи Т4Р.....	9
II.1.2. Окрема база даних ХПГ (БД ХПГ).....	13
II.2. Методологія збору свідчень з відкритих джерел.....	14
II.3. Методологія збору свідчень під час особистих контактів та їх подальша обробка	14
II.4. Підготовка подання	16
III. Узагальнення зібраної інформації.....	19
III.1. Загальна інформація про задокументовані інциденти	19
III.2. Інформація про жертв жорсткого позбавлення свободи.....	19
III.3. Інформація про місця та часові періоди жорсткого позбавлення свободи, а також умови утримання у цих місцях.....	21
III.3.1. Інформація про місця жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. міста Балаклія Ізюмського району	22
III.3.2. Інформація про місця жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. окремих населених пунктів Харківського району області	23
III.3.3. Інформація про місце жорсткого позбавлення свободи у приміщенні ІТТ Куп'янського ВП на т. о. т. міста Куп'янськ.....	27
III.3.4. Інформація про місця жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. міста Вовчанськ Чугуївського району	28
III.3.5. Інформація про факти жорсткого позбавлення свободи на території РФ	29
III.3.6. Інформація з публічних джерел про інші місця позбавлення свободи на т. о. т. Харківської області	30
III.4. Інформація про катування, яким супроводжувалося жорстке позбавлення свободи	32
III.5. Інформація про ймовірних виконавців жорсткого позбавлення свободи.....	33
III.6. Інформація про «фільтрацію» як специфічний вид жорсткого позбавлення свободи	35
IV. Попередня правова кваліфікація зафіксованих інцидентів	37
IV.1. Зловмисник ув'язнив одну чи кількох осіб або іншим чином серйозно позбавив одну чи кількох осіб фізичної свободи	37

IV.2. Тяжкість поведінки була такою, що вона порушувала основоположні норми міжнародного права	37
IV.3. Зловмисник усвідомлював фактичні обставини, які встановлювали тяжкість поведінки	41
IV.4. Дія була вчинена в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення.	41
IV.5. Зловмисник знав, що дія була частиною широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення, або мав намір зробити таку поведінку частиною широкомасштабного чи систематичного нападу	42
V. Висновки	44

ДОДАТКИ

Додаток 1. Уніфікований деперсоналізований реєстр свідчень, отриманих ХПГ від жертв та свідків жорсткого позбавлення волі в результаті особистих контактів	46
Додаток 2. Реєстр жертв та родичів жертв жорсткого позбавлення волі, чий свідчення були отримані ХПГ в результаті особистих контактів	70
Додаток 3. Форми стандартизованих документів, що використовуються ХПГ у процесі зібрання та оброблення інформації від жертв та свідків жорсткого позбавлення волі	80

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ СКОРОЧЕНЬ

Т4Р — ініціатива правозахисних організацій України «Трибунал для Путіна»;

АТО — Антитерористична операція;

БД — загальна база даних ініціативи Т4Р;

БД ХПГ — окрема база даних ХПГ;

війська РФ — включає ЗС РФ, інші військові формування РФ та усі підконтрольні РФ незаконні збройні формування, зокрема, війська т. зв. «ДНР», т. зв. «ЛНР», приватні військові компанії, групи найманців та інші незаконні збройні формування, які беруть участь у збройному конфлікті та сторони РФ;

військовий РФ — військовослужбовець або інша фактично прирівняна до військовослужбовця одиниця особового складу військ РФ;

ВК — виправна колонія;

ВПС — відділ прикордонної служби;

ГРУ РФ — Головне розвідувальне управління РФ;

ГУНП — Головне управління Національної поліції України;

ЗС РФ — Збройні сили Російської Федерації;

ЗС України — Збройні сили України;

ІТТ — ізолятор тимчасового тримання;

КПП — контрольний-пропускний пункт;

МКС — Міжнародний кримінальний суд;

МКЧХ — Міжнародний Комітет Червоного Хреста;

МО РФ — Міністерство оборони РФ;

ОТГ — об'єднана територіальна громада;

Росгвардія — Національна гвардія Росії (військове формування РФ);

РС МКС — Римський статут Міжнародного кримінального суду;

РФ — Російська Федерація;

СБ України — Служба безпеки України;

СІЗО — слідчий ізолятор;

СК РФ — Слідчий Комітет Російської Федерації;

смт. — селище міського типу;

СУ ГУНП — Слідче управління Головного управління Національної поліції України;

т. зв. «ДНР» — так звана «Донецька народна республіка»;

Т. ЗВ. «ЛНР» — так звана «Луганська народна республіка»;

Т. ЗВ. «С. В. О.» — так звана «спеціальна військова операція» (термін, яким у РФ називають агресивну широкомасштабну війну проти України);

Т. О. Т. — тимчасово окупована військами РФ суверенна територія України;

ФСБ РФ — Федеральна служба безпеки Російської Федерації;

ХПГ — Харківська правозахисна група;

ЧХ РФ — Російське товариство Червоного Хреста;

ЧХ України — Товариство Червоного Хреста України.

РЕЗЮМЕ

---

1. 2 березня 2022 року Прокурор МКС Карім Хан оголосив про відкриття офіційного розслідування ситуації в Україні, яка охоплює будь-які минулі та теперішні звинувачення у військових злочинах, злочинах проти людяності чи геноциді, скоєних на будь-якій частині території України будь-якою особою з 21 листопада 2013 року.
2. ГО «Харківська правозахисна група» (ХПГ) представляє це подання Офісу Прокурора МКС, яке містить інформацію про випадки незаконного затримання та тримання в місцях несвободи цивільних осіб на території Харківської області після початку широкомасштабної військової агресії РФ в Україну.
3. У розділі I «Вступ» надано короткі відомості про ХПГ та висловлені подяки міжнародним інституціям, які підтримували наші зусилля, та партнерським організаціям, які брали участь у зборі інформації.
4. У розділі II «Методологія» описані види джерел інформації як інструменти аналізу зібраних даних, методика збору, перевірки та узагальнення інформації, а також її зберігання у паперовому та електронному вигляді у відповідній базі даних.
5. У розділі III «Узагальнення зібраної інформації» систематизовано та проаналізовано інформацію про задокументовані ХПГ інциденти, які можна попередньо кваліфікувати як ув'язнення чи жорсткі позбавлення фізичної свободи, ймовірно вчинені військовими РФ. Узагальнення зібраної інформації базується на даних, що були задокументовані ХПГ та внесені до бази даних протягом періоду з 24 лютого 2022 по 31 березня 2023 року. Документування, доповнення та уточнення вже зафіксованої інформації є триваючим процесом, і ХПГ має у планах провести оновлення цієї комунікації через деякий час.
6. Розділ IV «Попередня правова кваліфікація зафіксованих інцидентів» присвячений обґрунтуванню правової позиції ХПГ стосовно наявності у задокументованих діях військових РФ ознак складу зазначеного вище злочину проти людяності.
7. У розділі V «Висновки» підведено підсумки подання.
8. У додатку до цього подання наведені знеособлені реєстри жертв жорсткого позбавлення волі, чий свідчення були отримані ХПГ в ході особистих контактів з ними, та самих свідчень цих осіб, а також стандартні форми документів, які використовувались при документуванні інформації.

I. ВСТУП

---

9. ХПГ була зареєстрована в 1992 році, з 1989 року вона діяла як правозахисна група Харківського товариства «Меморіал». ХПГ здійснює захист прав людини в конкретних випадках їх порушень, розглядаючи до 3 тисяч письмових звернень на рік, інформує про права людини українську державу та суспільство, аналізує стан дотримання прав людини та основоположних свобод в Україні. ХПГ намагається змінити на краще ситуацію в Україні з забезпеченням таких прав людини як право на життя, свобода від катувань та поганого поводження, від свавільних затримань, свобода слова та інформації, право на приватність, права вразливих груп населення — в'язнів, ЛЖВ, наркозалежних, шукачів притулку та інших.
10. ЦСС ХПГ, створений у 2003 році, розглядає в національних судах та ЄСПЛ до 200 стратегічних справ на рік. Юристи ЦСС подали 635 заяв до ЄСПЛ, виграли 185 справ за статтями 2, 3, 5, 6, 8, 13 та іншими статтями ЄКПЛ, 85 справ пройшли стадію комунікації і чекають на розгляд по суті, решта справ чекають комунікації з ЄСПЛ, в тому числі більше половини з них — щодо злочинів, скоєних до початку повномасштабної фази цієї війни.
11. Відтак, до початку повномасштабної стадії цієї війни ХПГ також підготувала та надіслала подання відповідно до статті 15 РС МКС до Офісу Прокурора МКС, у відповідь на яке отримала лист Офісу Прокурора МКС¹.
12. У 2022–2023 рр. ХПГ постійно здійснювала збір інформації щодо подій збройної агресії РФ проти України, шляхом збору та вивчення відомостей з відкритих джерел, а також особистого спілкування жертвами та свідками злочинів, вчинених військовими РФ, яке здійснювалося як у приймальнях ХПГ, так і в ході візитів на території, які були звільнені від російської окупації Збройними Силами України.
13. 24 березня ХПГ у відповідь на повномасштабну агресію Росії проти України у лютому 2022 року разом із ГО «Центр громадянських свобод» та Українською Гельсінською спілкою з прав людини заснували глобальну ініціативу Т4Р («Трибунал для Путіна»). Учасники ініціативи документують події, у яких є ознаки злочинів згідно з Римським статутом Міжнародного кримінального суду (геноцид, злочини проти людяності, воєнні злочини) в усіх регіонах України. Ініціатива прагне використати чинні механізми ООН, Ради Європи, ОБСЄ, ЄС і Міжнародного кримінального суду для запобігання цим брутальним злочинам і притягнення до відповідальності винних, а також співпрацює з національними органами розслідування.
14. Авторами цього подання є Владислав Должок та Геннадій Токарев, під загальною редакцією Євгенія Захарова.
15. ХПГ вдячна міжнародним благодійним інституціям, які підтримували наше функціонування в умовах війни, наші зусилля у зборі, документуванні й аналізі інформації та підготовці цього подання, — Європейському Союзу, Агентству США з міжнародного розвитку USAID, Інституту проти катувань «DIGNITY» (Данія), чеським благодійним фондам «People in Need» та Prague Civil Society Centre, Фонду сприяння демократії посольства США в Україні, фонду «Panorama Global» (США), Freedom House (США), «Open Archive» (США), European Prison Litigation Network (Париж), Норвезькому Гельсінському Комітету.

---

¹ № ОТР-СР-461/20 від 2 листопада 2020 року.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

---

16. У цьому розділі викладені окремі аспекти та особливості методології збору та обробки інформації, отриманої як з відкритих джерел, так і при особистих контактах з жертвами, родичами жертв та свідками жорсткого позбавлення фізичної свободи, а також особливості процесу підготовки цього Подання.

II.1. БАЗИ ДАНИХ

II.1.1. База даних (БД) ініціативи Т4Р

Загальна інформація про БД

17. БД глобальної ініціативи Т4Р є реляційною базою даних, розробленою спеціально для збору, обробки, аналізу інформації про міжнародні злочини.²
18. БД була розроблена у 2016–2017 рр., та значно удосконалена у 2022 та 2023 років. База містить інструменти для збору, верифікації та системного аналізу внесених даних, побудована на основі вільної системи управління базами даних MySQL. Для документування подій працівники організацій використовують дані, які надходять безпосередньо від свідків і постраждалих, а також інформацію з відкритих джерел (соцмережі, новини в медіа, повідомлення органів влади), шукаючи інформацію про конкретну подію, яка дає підстави вважати про скоєння ймовірного міжнародного злочину (обстріл цивільних об'єктів, вбивства цивільних осіб, катування та інші ймовірні міжнародні злочини за Римським статутом, які підпадають під юрисдикцію МКС).
19. Після перевірки дані вносяться до нашої власної БД у вигляді конкретного кейсу. Пріоритет надається пошуку медіафайлів і персональних даних, які згодом можна верифікувати за допомогою розвідки на основі відкритих джерел (OSINT) та (або) шляхом прямих контактів із постраждалими та свідками. Там, де це можливо, працівники організацій-учасниць фіксують події у полі, роблять зйомку руйнувань із дронів, особисто спілкуються зі свідками подій.
20. Інформація в базі — закрита, а персональні дані додатково шифруються, проте статистичні дані є відкритими.
21. Процес документування, який здійснює ініціатива Т4Р, відбувається за регіональним принципом: за різними організаціями закріплені різні регіони України (зазвичай це ті регіони, де ці організації працювали роками і розуміють географічні й інші місцеві особливості). У деяких регіонах ініціатива «Трибунал для Путіна» збрала більше даних про міжнародні злочини, ніж інформація, яка є доступною уряду України чи міжнародним організаціям.

Технічні характеристики БД

22. До 24 лютого 2022 року БД являла собою просту за структурою базу MySQL, розташовану на внутрішньому сервері в офісі ХПГ, і призначену для конвертації в цю БД з електронних таблиць, а також редагування та внесення даних у ручному режимі за допомогою найпро-

---

² <https://t4pua.org/1200>

стішого веб-інтерфейсу. База також давала змогу виводити статистичні звіти за заздалегідь підготовленими запитами. Персональні дані при внесенні в базу шифрувалися (AES_ENCRYPT³) за ключем, який можна поміняти в будь-який момент.

23. Після 24 лютого 2022 року постало завдання винести БД на зовнішній сервер, щоб забезпечити віддалений доступ для роботи з нею великій кількості документаторів. Для цього було створено модуль авторизації користувачів з різними рівнями прав доступу (гість, документатор, редактор, юрист, адмін; з можливістю перегляду персональних даних і без). Сама база була розміщена на сервері компанії «Mirohost» (українська компанія)⁴. Сервери компанії фізично розташовуються в Європі. Вибір українського хостингу обумовлений зручністю та швидкістю взаємодії з БД документаторів на території України.
24. На першому етапі експлуатації БД було виявлено фактори, що обмежують її використання для роботи в нових умовах і розв'язання нових завдань, тому надалі й дотепер як саму структуру даних бази, так і веб-інтерфейс для роботи з цією базою безперервно удосконалюють і розвивають відповідно до завдань, що виникають у зв'язку з документуванням міжнародних злочинів. Інакше кажучи, БД у своєму розвитку підлаштовується під обмежені можливості документування злочинів у воєнний час, зростаючи загрозою безпеці даних і з урахуванням необхідності різної класифікації та статистичного опрацювання внесених даних у будь-який момент часу.
25. У зв'язку з цим додані такі технічні удосконалення з метою захисту персональних даних та удосконалення роботи БД:
  - 1) було закрито доступ до папки, де зберігаються медіафайли та документи (у вигляді бінарних файлів), які належать до розділу «свідчення». Таким чином, переглянути або завантажити файли можна тільки авторизувавшись у базі і ввівши ключ шифрування персональних даних;
  - 2) повністю заборонено доступ до медіафайлів і документів (бінарних файлів), розміщених у розділі «Справа» кожного епізоду, для всіх, крім юриста, який веде цю справу;
  - 3) було змінено «жорстку прив'язку» типів даних до таблиць бази. Замість цього створено можливість розширення категорій введених у БД без зміни самої структури бази, а тільки за рахунок зміни параметрів конфігурації, тобто впроваджено використання найпростішого «конструктора категорій»⁵ для введених даних;
  - 4) створено модуль автоматичної фіксації всіх змін у записах даних, що вводяться документаторами. Історію змін («лог змін») неможливо змінити через інтерфейс БД. Історія змін зберігається в базі в зашифрованому вигляді, тобто за принципом «чорного ящика»;
  - 5) створено модуль автоматичної фіксації всіх переглядів окремих епізодів і персоналій, якщо їх переглядав документатор, який не створив записи, і не юрист, який веде «Справу». Зберігання історії переглядів відбувається за принципом «чорного ящика»;
  - 6) реалізовано механізм двохфакторної авторизації, що передбачає після звичайного входу із введенням логіна, пароля і коду шифрування персональних даних подальше введення додаткового коду, надісланого на електронну поштову адресу користувача;
  - 7) підключено модуль реєстрації всіх спроб входу з невдалою авторизацією, а в разі досягнення певного ліміту «помилки авторизації» — можливість продовження таких спроб за-

³ <https://dev.mysql.com/doc/refman/8.0/en/encryption-functions.html>

⁴ <https://mirohost.net>

⁵ Розширення БД здійснюється не через додавання нових таблиць (їх кількість залишається фіксованою) та не через додавання нових інструментів (вони не змінюються), а шляхом введення нових категорій, кожній з яких присвоюється власний номер та значення.

- кривається для IP-адреси цього користувача. Крім того, збільшено часові проміжки між самими спробами авторизації. Розблокування IP адреси відбувається через адміна.
- 8) з метою посилення безпеки та збереження даних імплементовано періодичний аналіз використання програмних модулів інтерфейсу бази даних і видалення застарілих модулів, що втратили свою актуальність, а також здійснюється періодичне видалення з бази неактивних користувачів бази та/або зміна користувацьких паролів;
- 9) реалізовано всі технічні рекомендації від Лабораторії Безпеки щодо захисту БД від потенційних хакерських атак.
26. На момент підготовки цього Подання, БД представляє собою онлайн базу даних MySQL із веб-інтерфейсом, що відображається в будь-якому інтернет-браузері. Зі сторони сервера запити та команди до бази виконувалися за допомогою скриптів на мові програмування PHP-8. БД була створена та оперується ХПГ, доступ до вихідного коду бази, а відтак і можливість виводити її організаційну структуру, має виключно технічний спеціаліст ХПГ.

Доступ до БД

27. Доступ до БД звичайних користувачів буває двох видів. Доступ, що передбачає можливість редагування даних, надавався виключно авторизованим ХПГ документаторам ініціативи «Трибунал для Путіна», перелік яких був вичерпним та які здійснювали документування виключно особисто. Доступ, що давав можливість переглядати інформацію, зазначену у БД, надавався виключно з дозволу ХПГ та обмежувався вичерпним переліком осіб та чітко окресленою метою (до таких випадків можна віднести, зокрема, надання «гостьового» доступу співробітникам правоохоронних органів України).
28. Доступ до БД надавав виключно технічний спеціаліст ХПГ на виконання відповідного розпорядження директора організації. Правилами використання БД передбачено, що передача виданого доступу іншим особам заборонялася.
29. Вхід до БД здійснювався за логіном, паролем та ключем шифрування, який додатково захищав персональні дані. Також у базі був передбачений захист шляхом здійснення двофакторної аутентифікації.

Документатори

30. Операторами БД є документатори окремих організацій ініціативи Т4Р (загалом — близько 50 осіб), які попередньо пройшли групове та індивідуальне навчання по внесенню інформації. Для правильного і однорідного внесення даних також були розроблені та інтегровані до інтерфейсу бази інструкції по роботі з БД⁶.
31. Також, оскільки документування вимагає від операторів не тільки технічних навичок, а й базових знань міжнародного гуманітарного права, ХПГ були проведені юридичні тренінги на тему міжнародного гуманітарного права. Крім цього, для документаторів було організовано проведення тренінгів щодо застосування у процесі роботи нових «ICC Eurojust Guidelines for civil society (2022)». Після тренінгів від документаторів вимагається, щоб їх робота проходила у повній відповідності до вивчених стандартів.
32. Внесення інформації до БД контролювалося професійними супервайзерами — найбільш досвідченими документаторами, які мають знання у сфері міжнародного гуманітарного права та міжнародного кримінального права. Контроль з боку супервайзерів дозволяє мінімізувати кількість помилок документаторів під час внесення інформації та їх оперативне виправлення у разі виявлення.

⁶ Див. Додаток 4. Інструкція з документування злочинів у БД.

Внесення відомостей про інцидент до БД

33. Типи інформації, які зберігаються у БД щодо кожного випадку (у БД має назву «епізод») жорсткого позбавлення свободи, відповідає елементам складу злочину у відповідності з «ICC Elements of Crimes», та включає дату (інтервал, період, у разі якщо точна дата невідома), місце, обставини події, тип події, її попередню кваліфікацію відповідно до РС МКС, та пов'язані із подією персоналії (жертви, свідки та виконавці злочинів).
34. Епізод у БД має наступні властивості:
  - 1) кожен епізод має унікальний номер і пов'язується з датою (або ймовірним інтервалом дат) події, а також з місцем, де відбулася подія, або об'єктом, який постраждав (адреса, координати);
  - 2) кожен епізод може супроводжуватися свідченням, які можуть включати текстову інформацію та будь-яку кількість медіафайлів (фото, відео, документи тощо);
  - 3) свідчення мають власний унікальний номер і можуть бути прикріплені до будь-якого епізоду чи набору епізодів;
  - 4) до будь-якого епізоду можна прив'язати будь-яку «персоналію» (персональні дані конкретної особи) і вказати роль цієї особи в даному епізоді;
  - 5) в епізоді містяться відмітки, обрані документатором зі списку, щодо типу події, постраждалого об'єкту, попередньої юридичної кваліфікації події та збитків, а також ключові слова — ці дані використовуються при складанні статистичних звітів;
  - 6) кожен епізод може мати опціональний розділ з інформацією відносно ходу відкритої за цим епізодом юридичної справи, який може містити інформацію та файли з обмеженим доступом;
  - 7) кожний епізод обов'язково містить у собі дані про джерело отримання інформації про жорстке позбавлення свободи.
35. Розроблене ХПГ програмне забезпечення дозволяє перевіряти коректність написання адрес будинків, знаходити повтори одних і тих же епізодів та здійснювати захист персональних даних шляхом їх автоматичного шифрування і зберігання в базі в зашифрованому вигляді. Після введення ключа доступу всі персональні дані розшифровуються та можуть бути оброблені.

Безпека БД

36. БД містить інструменти для уникнення нелегальної зміни, видалення чи спотворення внесеної інформації.
37. У БД здійснюється протоколювання будь-яких дій, пов'язаних із додаванням нової чи редагуванням раніше внесеної інформації. Доступ до перегляду логів/змін мав виключно технічний спеціаліст ХПГ. Можливість видалення внесених епізодів мав виключно технічний спеціаліст ХПГ, інші користувачі БД, у тому числі й користувачі з доступом для редагування, не володіли відповідними правами на видалення раніше внесених епізодів.
38. Усі медіафайли, які завантажені у БД зберігаються паралельно на двох хостингах: основний оперується українською компанією «Mirohost» з серверами у Європі, резервний хостінг розташований у Німеччині та оперується компанією «IONOS». Резервне копіювання бази здійснювалося кожного дня, резервні копії бази зберігаються у 4 різних сховищах.
39. БД оснащена двофакторною аутентифікацією користувачів.

Фільтрування інформації

40. Аналіз зібраної інформації про факти жорсткого позбавлення свободи здійснюється інструментами БД, зокрема, шляхом специфічних запитів. Специфічні запити представляють собою фільтри, здатні виокремити епізоди за певними параметрами, такі як місце, дата події (інтервал, період), тип події, правова кваліфікація. Також можливий пошук за ключовими словами.
41. БД дозволяє генерувати звіти, що показують узагальнену інформацію в табличній формі (розподіл епізодів по певному періоду часу, по місцю розташування, типу втрат, типу об'єктів і типу подій) і в графічному вигляді — на картах, побудованих на основі Google Maps.

II.1.2. Окрема база даних ХПГ (БД ХПГ)

42. Для ведення окремих кримінальних проваджень, первинна та вторинна допомога потерпілим в яких надається адвокатами, що співпрацюють з ХПГ, використовується додатково ще одна база даних, доступ до якої мають тільки оператори цієї бази та адвокати, які представляють потерпілих та співпрацюють з ХПГ (надалі — БД ХПГ). Також, до БД ХПГ мають гостьовий (тільки перегляд) доступ три співробітника DIGNITY, які консультують ХПГ у питаннях документування та підготовки зібраних матеріалів для Офісу Прокурора МКС.
43. БД ХПГ була побудована на ідентичній платформі, що й БД ініціативи T4P⁷, із певними технічними особливостями, зазначеними нижче.

Технічні особливості БД ХПГ

44. БД ХПГ містить додатково групу полів «Справа». У БД також передбачена група полів «Справа», однак, зважаючи на специфіку документування інформації у БД, ця група не використовується. Натомість, у БД ХПГ, «Справа» містить значну кількість полів, які містять інформацію про рух юридичної справи на національному та міжнародному рівнях, про вчинені юридичні дії у справі, а також усі супровідні юридичні документи (протоколи розшукових заходів, дані експертиз, необхідні медіа файли тощо).
45. У межах групи «Справа» зберігаються усі конфіденційні дані про особу. Відтак, БД ХПГ організована таким чином, що доступ до групи полів «Справа» у окремих епізодах мають лише адвокат (адвокати), які ведуть ці справи, та адмін. Інші користувачі бази мали доступ лише до короткого опису події («свідчення»), яке дозволяло скласти загальне враження про подію, її категорію, але не дозволяло дізнатися про прогрес розслідування, подробиці вчинення жорсткого позбавлення свободи та персональні дані.
46. Також БД ХПГ містить сервісні функції, які дозволяли з'ясувати, які саме адвокати вели конкретні справи на певному етапі та хронологію вчинення ними юридичних дій.
47. Задля забезпечення конфіденційності даних про особу, в межах групи полів «Справа» адвокат, який веде юридичну справу, може самостійно через інтерфейс БД ХПГ зашифрувати окремі файли, які були завантажені до цього розділу. Дане шифрування направлене на запобігання несанкціонованому доступу до змісту файлів у випадку отримання зловмисником фізичного доступу до серверів, на яких зберігається БД ХПГ.
48. Після шифрування файлу, він зберігається у БД ХПГ у зашифрованому вигляді та потребує розшифрування перед подальшим використанням. Розшифрування здійснюється також самостійно адвокатом, який веде юридичну справу, через інтерфейс БД ХПГ.

⁷ Див. підрозділ II.1.1. База даних (БД) ініціативи T4P.

II.2. МЕТОДОЛОГІЯ ЗБОРУ СВІДЧЕНЬ З ВІДКРИТИХ ДЖЕРЕЛ

49. Інформація, яка подається у цьому Поданні, спирається на різні джерела інформації. Частина задокументованих даних була отримана із відкритих публічно доступних джерел. Усі джерела інформації, які відносяться до цієї групи, можна умовно поділити на офіційні та неофіційні. До офіційних джерел ми відносимо усі публікації чи заяви офіційних посадових осіб. До неофіційних можна умовно віднести весь інший масив інформації, який доступний у мережі Інтернет чи на інших відкритих майданчиках, зокрема, але не виключно, публікації у засобах масової інформації, статті на веб-ресурсах, публікації у соціальних мережах, новинні сюжети, репортажі тощо.
50. Процес збирання інформації також має свої особливості в залежності від типу інформації та джерела, з якого ця інформація походить. При збиранні інформації з відкритих публічно доступних джерел документатори виокремлюють інформацію з відкритого джерела, яка містить відомості про подію, що має ознаки міжнародного злочину, та зберігають її у базі даних. Також документатори фіксують (зберігають, роблять знімок екрану, запис екрану) джерело інформації таким чином, щоб було видно посилання на це джерело та дату і час фіксації такого джерела, а також зберігання, якщо можливо, доступних метаданих. Отримані файли фіксації джерела також додаються до бази даних, де вже не можуть бути змінені чи видалені.
51. Під час збору інформації з відкритих джерел документатор також здійснює верифікацію отриманих даних. Частіше за все це відбувається шляхом пошуку інформації про цю подію у інших джерелах з подальшим зіставленням отриманих даних. Іншим способом верифікації є встановлення підтвердження задокументованої події шляхом наступного контакту з жертвами чи свідками події, які своїми свідченням можуть підтвердити цю подію.

II.3. МЕТОДОЛОГІЯ ЗБОРУ СВІДЧЕНЬ ПІД ЧАС ОСОБИСТИХ КОНТАКТІВ ТА ЇХ ПОДАЛЬША ОБРОБКА

52. Методологія збору інформації, яка використовується ХПГ під час особистих контактів із жертвами та свідками жорсткого позбавлення фізичної свободи закріплена у Стандартних операційних процедурах ХПГ, які розроблені ХПГ у співробітництві з DIGNITY, та базуються на Настановах, розроблених Євроюстом спільно з Офісом прокурора МКС для організацій громадянського суспільства⁸.
53. Процедура збору свідчень узагальнено складається з декількох стадій: (1) підготовка та планування інтерв'ю, (2) запис безпосередньо процесу інтерв'ювання, (3) документування запису інтерв'ю та обробка отриманих даних, (4) стадія після-інтерв'ю.
54. Під час першої стадії (підготовка та планування інтерв'ю), інтерв'юери ХПГ: збирають довідкову інформацію про особу, з якою планується провести інтерв'ю; проводять оцінку ризиків щодо особи, яка бере інтерв'ю, та особи, яку опитують; визначають цілі та теми, щодо яких буде проведене інтерв'ю; забезпечують, наскільки це можливо, організацію зручної логістики,

---

⁸ Documenting international crimes and human rights violations for accountability purposes: Guidelines for civil society organisations. International Criminal Court. URL: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2022-09/2_Eurojust_ICC_CSOs_Guidelines_2-EN.pdf (дата звернення: 22.04.2023).

доречного формату інтерв'ю та максимально спокійного і приватного середовища. Протягом цієї стадії інтерв'юери ХПГ також дізнаються в особи, яку планується опитати, її побажання стосовно місця проведення, формату проведення інтерв'ю, отримують попередню згоду на фіксацію інтерв'ю технічними засобами тощо. На цій стадії особу обов'язково питають, чи представляє її юрист або адвокат та чи давала ця особа ці свідчення представникам правоохоронних органів України чи представникам Офісу прокурора МКС.

55. Друга стадія (безпосередньо інтерв'ю та запис інтерв'ю) починається із обов'язкового повторного роз'яснення формату інтерв'ю, мети його проведення та обсягу інформації, який планується охопити, а також уточнює стосовно наявності у особи юридичного представника чи факту надання цих свідчень представникам правоохоронних органів, після чого особі пропонується заповнити інформовану згоду, бланк якої міститься у Додатку 3 (форма 3) до цього Подання, та/або згоду на обробку персональних даних, бланк якої міститься у Додатку 3 (форма 2) до цього Подання⁹. Інтерв'юер ХПГ обов'язково роз'яснює особі, як її дані зберігаються, хто буде мати до них доступ та яким чином особа може відкликати надану нею згоду.
56. Після цього відбувається безпосередньо процес інтерв'ювання, який проводиться із врахуванням вимог інформованого про травму підходу до проведення інтерв'ю. За погодженням з особою, яку опитують, проводиться фіксація проголошених свідчень із застосуванням технічних засобів; також інтерв'юер ХПГ може робити нотатки під час проведення інтерв'ю, щоб уникнути необхідності повторного опитування особи та її ретравматизації. У випадку необхідності інтерв'юер ХПГ може залучити психолога ХПГ, який, зазвичай, також представлений у команді, що здійснює опитування на місцевості; за бажанням особи, яку опитують, вона також може записатися на майбутнє відвідування психолога ХПГ у місці їх дислокації.
57. На завершення інтерв'ю працівник ХПГ, у випадку виявлення у свідченнях особи ознак складу міжнародного злочину, пропонує цій особі звернутися до національних правоохоронних органів України та/або Офісу прокурора МКС; згода особи на таке звернення фіксується шляхом заповнення заяви на надання правової допомоги, бланк якої міститься у Додатку 3 (форма 1) до цього Подання. Заява на надання правової допомоги є підставою для будь-яких юридичних дій, що вчиняються в інтересах особи як на національному, так і на міжнародному рівні.
58. У виключних випадках, коли є об'єктивна неможливість чи незручність проведення інтерв'ю особисто, інтерв'ю може бути проведено із застосуванням засобів дистанційного зв'язку. У такому випадку працівники ХПГ на підготовчій стадії забезпечують наявність якнайбільше захищеного каналу зв'язку з особою (зокрема, враховують наявність end-to-end шифрування у обраному способі комунікації), та намагаються дотримуватися максимально інформованого про травму підходу до інтерв'ювання. Документи, які повинні бути підписані особою власноручним підписом, можуть бути відправлені із застосування телекомунікаційних додатків (якщо у людини є можливість їх роздрукувати) або через звичайну пошту, після чого людина повертає заповнений бланк інтерв'юеру зручним для неї способом.
59. Під час третьої стадії (документування запису інтерв'ю та обробка отриманих даних), яка відбувається вже після повернення документаторів до офісу ХПГ, зібрана документаторами

⁹ Згідно з практикою ХПГ, бланк інформованої згоди необхідний, коли свідчення особи будуть використані у міжнародних процедурах; якщо отримані свідчення використовуються виключно у межах національної юрисдикції України, то, згідно із законодавством України, достатнім є отримання згоди на обробку персональних даних.

- інформація зберігалася, оцифровувалася (за необхідності) та передавалася операторам БД ХПГ.
60. Оператори БД ХПГ отримували доступ до загального (короткого) опису події, персональних даних постраждалих, свідків, загиблих, та первинних заяв постраждалих, у тому числі, заяви на надання правової допомоги¹⁰, а також згоди на обробку персональних даних¹¹ та/або інформованої згоди¹². Оператори БД ХПГ не отримували доступу до матеріалів кримінальних справ, повних записів опитування та інших чутливих доказів. Така інформація документаторами передавалася у подальшому безпосередньо адвокатам.
  61. Робота оператора БД ХПГ полягала у створенні нового епізоду (внеску) у БД ХПГ із зазначенням місця, часу, короткого свідчення про подію, персональних даних потерпілих осіб, свідків, загиблих та виконавців, прикріпленню технічних документів (заяви, інформовані згоди).
  62. Про завершення роботи із внесення даних у БД ХПГ оператор повідомляв документатора, який первинно передав інформацію про епізод.
  63. Документатор складає перелік осіб, які бажають отримати допомогу від ХПГ. Ця допомога може включати, зокрема, правову допомогу на національному чи міжнародному рівнях, передачу інформації про справу особи до Офісу Прокурора МКС шляхом включення до Подання тощо. Обов'язковою умовою для надання юридичної допомоги була наявність заяви на надання правової допомоги, а також згоди на обробку персональних даних (для національних проваджень) та/або інформованої згоди (для міжнародних процедур).
  64. Менеджмент ХПГ здійснював аналіз списків та розподіляв справи між юристами чи адвокатами, які співпрацюють з організацією, зважаючи на види юридичної допомоги, яку запитували постраждалі.
  65. Після отримання інформації про справу, адвокат негайно зазначав про це у БД ХПГ, роблячи відповідну позначку із своїм прізвищем. Усі завантажені матеріали по справі, інформація про її процесуальний хід та повні записи свідчень з цього моменту ставали недоступними для інших користувачів БД ХПГ. Тому адвокат міг їх вільно завантажувати до БД ХПГ.
  66. Адвокат також звертався до документатора, який мав передати конфіденційні матеріали та/або інформацію, отримані під час спілкування з постраждалим.
  67. Під час завершальної стадії, інтерв'юер ХПГ, за можливості, зв'язується із особою через певний час після інтерв'ю та питає про стан особи та пропонує, якщо необхідно, звернутися до психолога ХПГ за місцем їх дислокації.

II.4. ПІДГОТОВКА ПОДАННЯ

68. З метою написання цього Подання ХПГ провела ряд наступних підготовчих дій. Маючи масив зібраної та обробленої інформації станом на 31 березня 2023 року, була розпочата підготовка до написання розділів Подання.
69. Перш за все, юристи ХПГ відібрали справи, у межах яких є відомості про жертв чи свідків жорсткого позбавлення свобод та їх свідчення. Щодо кожної із зазначених справ був складений опис події, який певною мірою формалізує свідчення жертви чи свідка, але при

¹⁰ Див. Додаток 3. Форма 1. Форма заяви на надання правової допомоги.

¹¹ Див. Додаток 3. Форма 2. Форма згоди на обробку персональних даних; використовується ХПГ у провадженнях на національному рівні.

¹² Див. Додаток 3. Форма 3. Форма інформованої згоди; використовується ХПГ у справах, де наявні міжнародні процедури.

цьому зберігає усі деталі (зокрема, стосовно часових періодів та місця утримання, процесу захоплення у полон, катувань під час утримання у полоні, інформації про ймовірних виконавців злочинів, звільнення з полону тощо) у точності так, як вони були задокументовані при опитуванні.

70. Під час складання опису подій було здійснено повну деперсоналізацію усіх даних про особу, зокрема, прізвищ, імен та по-батькові, проте зазначена інформація збережена у тому об'ємі, наскільки вона стала відома від опитуваної особи, та може бути надана на запит МКС. Деперсоналізований масив свідчень міститься у Додатку 1 до цього Подання.
71. Після цього отриманий масив свідчень був досліджений. В результаті цього текст кожного свідчення був структурований у форму таблиці, у стовпчиках якої більш стисло, але зі збереженням точності, викладено інформацію, релевантну до жорсткого позбавлення фізичної свободи, зокрема:
- 1) особа жертви або родича жертви (деперсоналізовані),
  - 2) спосіб захоплення у полон,
  - 3) ймовірна причина (мотивація) захоплення у полон,
  - 4) місце утримання,
  - 5) інформація про застосування катувань та/або про нелюдські умови утримання в полоні,
  - 6) інформація про звільнення жертви (якщо така наявна),
  - 7) інформація про ймовірних виконавців жорсткого позбавлення свободи (подається без додаткової обробки) та
  - 8) інформація про інших осіб, яких утримували разом із жертвою.
- Зазначена таблиця, яка міститься у Додатку 2 до цього Подання, є зручним інструментом для орієнтування по свідченням зважаючи на необхідний критерій пошуку.
72. На основі зазначених свідчень та інформації, задокументованої з відкритих джерел, був складений розділ III цього Подання, де подається узагальнена інформація, розподілена за наступними категоріями, зокрема:
- 1) загальна інформація про задокументовані інциденти,
  - 2) інформація про жертв жорсткого позбавлення свободи,
  - 3) інформація про місця та часові періоди жорсткого позбавлення свободи, а також умови утримання у цих місцях,
  - 4) інформація про катування, яким супроводжувалося жорстке позбавлення свободи,
  - 5) інформація про ймовірних виконавців жорсткого позбавлення свободи та
  - 6) інформація про фільтрацію як специфічний вид жорсткого позбавлення свободи.
- При чому різні підрозділи розділу III (окрім підрозділу III.3.б) у більшості спираються саме на свідчення, отриманні ХПГ при особистих контактах з жертвами або родичами жертв жорсткого позбавлення свободи, а підрозділи III.1 та III.6 спираються на задокументовану у базі даних ініціативи Т4Р інформацію, зібрану, у більшості, з відкритих публічно-доступних джерел, у поєднанні з результатами візитів команд документаторів ХПГ до деокупованих населених пунктів Харківської області.
73. Розділ IV цього Подання, де наводиться попередня правова кваліфікація задокументованих інцидентів, був складений на підставі узагальнення та аналізу зібраної інформації. Цей розділ побудований з використанням Елементів¹³ міжнародного злочину, який передбачений статтею 7(1)(e) РС МКС, а саме «ув'язнення або інше жорстке позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права».

¹³ Elements of Crimes. International Criminal Court. URL: <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/ElementsOfCrimesEng.pdf> (дата звернення: 20.04.2023).

74. Дослідивши загальну картину, складену на підставі обробленої інформації, були складені Резюме та розділ I (Вступ). Також була складена методологія цього Подання. Підсумовуючи проведене дослідження, був складений розділ V, де містяться висновки за результатами документування, обробки та представлення інформації.
75. У Додатку 3 до цього Подання розміщено форми двох типових документів, які використовує ХПГ під час опитування свідків, яке вчиняється при особистих контактах, зокрема, (1) форма заяви на надання правової допомоги та (2) форма інформованої згоди.
76. Додаток 4 до цього Подання містить затвержені інструкції із роботи з БД.

III. УЗАГАЛЬНЕННЯ ЗІБРАНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

III.1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЗАДОКУМЕНТОВАНІ ІНЦИДЕНТИ

77. Загалом за період з 24 лютого 2022 по 31 березня 2023 року ХПГ було задокументовано у базі даних ініціативи «Т4Р» 213 інцидентів, пов'язаних із жорстким позбавленням фізичної свободи, які були вчинені на т. о. т. Харківської області. Географічно задокументовані інциденти можна розподілити наступним чином.
78. Серед зазначених інцидентів, на т. о. т. Ізюмського району області було задокументовано 136 інцидентів, пов'язаних з жорстким позбавленням фізичної свободи. З цих інцидентів, на т. о. т. міста Ізюм було зафіксовано інформацію про 57 інцидентів, а на т. о. т. міста Балаклія — ще 49 інцидентів.
79. На т. о. т. Куп'янського району області було зібрано інформацію про 43 інциденти, які пов'язані з жорстким позбавленням фізичної свободи. З них на т. о. т. міста Куп'янськ задокументовано 24 інциденти, на т. о. т. смт. Шевченкове — 8 інцидентів, на т. о. т. селища Дворічне — 4 інциденти.
80. Також, на т. о. т. Харківського району області було задокументовано інформацію про 36 інцидентів, що пов'язані з жорстким позбавленням фізичної свободи. Серед них на т. о. т. Дергачівської об'єднаної територіальної громади було задокументовано 13 інцидентів (з яких 10 — на т. о. т. селища Козача Лопань), на т. о. т. Циркунівської громади — 8 інцидентів, на т. о. т. села Липці — 4 інциденти.
81. На т. о. т. Чугуївського району області було зібрано інформацію про 18 інцидентів, які пов'язані з жорстким позбавленням фізичної свободи (з них на т. о. т. міста Вовчанськ було задокументовано 12 інцидентів).

III.2. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЖЕРТВ ЖОРСТКОГО ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ

82. Проаналізувавши зібрані свідчення, можна виділити окремі категорії жертв жорсткого позбавлення свободи¹⁴.
83. Часто жертвами позбавлення фізичної свободи ставали колишні учасники АТО¹⁵. Стосовно них можна відзначити факти здійснення особливо жорстоких катувань, під час яких жертв «допитували» про їх участь в АТО, розпитували про інших учасників АТО та «обвинувачували» у допомозі ЗС України, зокрема, у наведенні вогню на позиції військ РФ. При цьому, у свідченнях багатьох людей, які самі не були учасниками АТО, є посилання на жорстке позбавлення фізичної свободи інших людей, які мали такий статус.

---

¹⁴ Зазначений далі перелік категорій ні в якому разі не є вичерпним та спирається виключно на зібрані та досліджені ХПГ свідчення, зокрема, ті, що зазначені у Додатку 1 до цього Подання. Ми впевнені, що даний перелік буде уточнений та доповнений у наступних поданнях.

¹⁵ Більш детально див. Справи № 1, 2, 8, 12, 13.

84. Окремою підгрупою у межах першої групи можна виділити родичів учасників АТО¹⁶, які також ставали жертвами жорсткого позбавлення свободи через свої родинні зв'язки з такими людьми (зокрема, факт відсутності тісних стосунків та інформації стосовно родичів не грало вирішальної ролі, а такі люди все одно були захоплені та утримувалися у полоні). Під час утримання, щодо родичів учасників АТО проводилися «допити», під час яких із застосуванням катувань випитувалася інформація про зв'язки жертви із родичом та місцезнаходження останнього.
85. Іншу групу складали колишні військові та працівники силових органів України¹⁷, які на момент їх затримання вже не працювали у зазначених органах. Їх також піддавали «допитам», зокрема, стосовно їх минулої служби.
86. Окрему групу складали особи, які відмовлялися добровільно співпрацювати з військовими РФ¹⁸. У такому випадку їх захоплювали і, з наявних свідчень, примушували до виконання тієї роботи (зокрема, спеціалізованої, наприклад, ремонт техніки), від виконання якої добровільно ці особи відмовилися.
87. Іншу категорію складали особи, які демонстрували незгоду (у тлумаченні військових РФ) з тимчасовою окупацією території військами РФ або негативно висловлювалися про війська РФ в цілому¹⁹. Військові РФ зупиняли людину на вулиці, перевіряли її документи та телефон, і коли знаходили будь-яку інформацію, повідомлення чи допис, які були суб'єктивно розтлумачені як «негативні», таку людину захоплювали у полон. Під час полону жертву «допитували» про зміст таких повідомлень, про адресатів, обвинувачували у допомозі ЗС України та навіть змушували написати вибачення стосовно таких повідомлень або дати інтерв'ю російським журналістам-пропагандистам.
88. Окремо варто виділити людей, які були захоплені, оскільки військові РФ начебто «підозрювали» їх у зв'язках із ЗС України, зокрема, у допомозі ЗС України шляхом начебто коригування вогню²⁰, хоча жодних доказів чи навіть конкретних відомостей про т. зв. «підозри» військові РФ не надавали. Натомість, таких жертв просто «допитували» із застосуванням катувань, а потім або відпускали, або відправляли на повторні «допити», які частіше проводилися співробітниками ФСБ РФ чи ГРУ РФ (після чого людину або відпускали, або, за наявними свідченнями, перевозили та здійснювали подальше утримання вже на території РФ).
89. Стосовно статевої належності, більшість захоплених у полон є чоловіками, хоча випадки утримання у несправності жінок також були непоодинокі²¹. Спираючись на зібрані нами свідчення, до чоловіків військові РФ ставилися значно більш жорстко, ніж до жінок, зокрема, під час т. зв. «допитів» та здійснюючи катування переважали способи фізичного впливу задля заподіяння фізичного болю та страждань.
90. У відношенні до жінок частіше застосовувалися методи психічного впливу, такі як, наприклад, погрози розстрілами (хоча, варто зазначити, що нашою організацією були задокументовані випадки катувань та зґвалтувань щодо жінок, більш детально про які буде викладено у наступних поданнях). Також серед жертв були зафіксовані неповнолітні²² та навіть малолітні²³ діти, яких утримували у полоні.

¹⁶ Більш детально див. Справи № 5, 8, 13.

¹⁷ Більш детально див. Справи № 6, 9, 12, 13.

¹⁸ Більш детально див. Справи № 15, 16.

¹⁹ Більш детально див. Справи № 14, 19.

²⁰ Більш детально див. Справи № 10, 11, 17, 21, 22.

²¹ Див. Справи № 11, 17, 18, 22.

²² Див. Справу № 14.

²³ Див. Справу № 18.

III.3. ІНФОРМАЦІЯ ПРО МІСЦЯ ТА ЧАСОВІ ПЕРІОДИ ЖОРСТКОГО ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ, А ТАКОЖ УМОВИ УТРИМАННЯ У ЦИХ МІСЦЯХ

91. Аналіз зібраних даних свідчить, що у більшості випадків жорстке позбавлення волі на т. о. т. Харківської області України здійснювалися у приміщеннях спеціально обладнаних для цього катівень — приміщеннях, де військові РФ утримували полонених, катували їх та «допитували».
92. 20 жовтня 2022 року під час брифінгу начальник ГУНП у Харківській області Володимир Тимошко оголосив, що станом на цю дату було винайдено 22 катівні РФ на деокупованій території Харківської області, зокрема, на території міста Ізюм — 4 катівні, на території міста Куп'янськ — 4, у смт. Козача Лопань — 3, у смт. Шевченкове — 2, у місті Вовчанськ — 2, у смт. Великий Бурлук — 1, у селі Піски-Радьківські — 1, у смт. Борова — 1, у селі Липці — 1.
93. Також, пан Тимошко зазначив, що це не всі місця жорсткого позбавлення волі та катування, зокрема, у деяких випадках війська РФ вивозили українців на територію РФ, де утримували та катували їх²⁴. У провадженні ХПГ є справи, у який жертви жорсткого позбавлення волі були захоплені на т. о. т. Харківської області, насильно вивезені та утримуються у полоні на території РФ²⁵.
94. Станом на 2 січня 2023 року ГУНП у Харківській області було повідомлено про винайдення 25 катівень на деокупованій території Харківської області²⁶.
95. У цьому Поданні подається інформація, отримана в результаті особистих контактів з жертвами, родичами жертв та свідками, про наступні місця жорсткого позбавлення свободи:
- 1) підвал (льох) біля приміщення станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів (також відома як Балаклійський автопарк);
  - 2) приміщення Балаклійського відділу поліції;
  - 3) сарай біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району;
  - 4) підвал приміщення залізничного вокзалу (станції) «Козача Лопань» у смт. Козача Лопань Харківського району;
  - 5) приміщення КПП «Гоптівка»;
  - 6) приміщення ВПС «Козача Лопань»;
  - 7) приміщення ІТТ Куп'янського районного відділу поліції;
  - 8) приміщення Вовчанського відділу поліції;
  - 9) на території Вовчанського агрегатного заводу, а також на території РФ.

Також у підрозділі III.3.6. цього Подання викладена інформація з публічних джерел про інші місця позбавлення свободи на т. о. т. Харківської області.

²⁴ Федоркова Т. Били струмом, не давали спати, не годували: де і як діяли катівні російських окупантів на Харківщині. Суспільне Новини.
URL: <https://suspijne.media/299088-bili-strumom-ne-davali-spati-ne-goduvali-de-i-ak-diali-kativni-rosijskih-okupantiv-na-harkivsinii/> (дата звернення: 13.04.2023).

²⁵ Див. справи №№ 12, 15, 21, 22, 23

²⁶ На деокупованій Харківщині виявили 25 катівень — поліція. Радіо Свобода.
URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kativni-kharkivshchyna/32204182.html> (дата звернення: 20.04.2023).

III.3.1. Інформація про місця жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. міста Балаклія Ізюмського району

96. На території міста Балаклія Ізюмського району Харківської області, яке було тимчасово окуповане військами РФ 2 березня 2022 року та деокуповане ЗС України 11 вересня 2022 року²⁷, ХПГ було задокументовано свідчення жертв, родичів жертв чи свідків жорсткого позбавлення свободи, яких утримували у двох місцях: (1) підвал (льох) біля приміщення станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів (також відома як Балаклійський автопарк; вул. Загородня, місто Балаклія), (2) приміщення Балаклійського відділу поліції (вул. Жовтнева, місто Балаклія).
97. Аналіз зібраних ХПГ даних дає підстави припустити, що підвал (льох) біля приміщення Балаклійської станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів²⁸ використовувався для короткочасного утримання захоплених у полон, зокрема, з метою проведення т. зв. «допитів», у результаті яких полоненого або відпускали, або перевозили до іншого місця, де утримували протягом вже більш тривалого проміжку часу.
98. У підвалі (льосі) біля приміщення Балаклійської станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів були, за свідченнями жертв, нелюдські умови утримання, близькі до катування. Зокрема, ОСОБА_005 свідчить, що протягом утримання йому не надавалося жодного харчування та навіть води, у приміщенні не було спальних місць та туалету, до приміщення не проникало денне світло, температура повітря була близько –1 градуса за Цельсієм. Факт відсутності харчування також підтверджує і ОСОБА_008, який також утримувався певний період часу у підвалі біля Балаклійського автопарку. Також, наскільки можна судити зі свідчень, деякі жертви утримувалися у цьому підвалі з надітими на голову мішками та увесь час у кайданках, а тому навіть для того, щоб сходити у туалет, потребували сторонньої допомоги інших полонених.
99. Під час утримання у підвалі (льосі) Балаклійського автопарку, полонених водили на т. зв. «допити». Ці «допити» проводилися, ймовірно, у приміщенні станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів. Під час «допитів», які проводилися у цьому місці утримання, полонених били, катували електрострумом та імітували розстріли.
100. Деяких жертв з тих, кого не відпускали після утримання у підвалі Балаклійської станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів, перевозили до підвалу приміщення відділу поліції міста Балаклія²⁹. У приміщенні Балаклійського відділу поліції, за даними ХПГ, людей утримували значно більш тривалий час. У підвалі під приміщенням відділу поліції були облаштовані камери, де утримували полонених.
101. У підвалі приміщення відділу поліції міста Балаклія також були нелюдські умови тримання. По-перше, кількість людей, яких утримували у камерах у 2–4 рази перевищувала відповідні стандарти, встановлені для в'язниць³⁰. Зокрема, ОСОБА_008 свідчить, що розмір камери з та-

²⁷ Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією : Наказ М-ва з питань реінтеграції тимчасово окуп. територій України від 22.12.2022 р. № 309 : станом на 27 лют. 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text> (дата звернення: 13.04.2023); тут і далі за текстом Подання інформація про дату початку тимчасової окупації населеного пункту чи території військами РФ та дата деокупації населеного пункту чи території ЗС України, якщо не зазначено інше, взята з цього джерела.

²⁸ Тут і далі інформація стосовно цього місця жорсткого позбавлення свободи, якщо не зазначене інше, взята зі Справ № 3, 4, 6.

²⁹ Тут і далі інформація стосовно цього місця жорсткого позбавлення свободи, якщо не зазначене інше, взята зі Справ № 4, 5, 6, 7.

³⁰ CPT/Inf (2015) 44. Living space per prisoner in prison establishments: CPT standards. Effective from 2015-12-15. Official edition. Strasbourg. URL: <https://rm.coe.int/16806ccc449> (дата звернення: 14.04.2023).

бличкою «0», у якій його утримували, дорівнював приблизно 1,5 на 3 метри, у той час, коли разом із ним утримували ще щонайменше шістьох осіб; ОСОБА_15, якого також утримували у камері № 0, але пізніше, у своїх свідченнях також вказує, що його утримували у двомісній камері разом із шістьма особами. По-друге, харчування також не відповідає передбаченим правилам³¹: ОСОБА_008 свідчить, що з продуктів харчування давали 1 літр води та 1 ложку каші на добу, а ОСОБА_015 вказує, що полоненим взагалі не давали їсти декілька діб та давали одну пляшку води на всю камеру. У туалет полонені змушені були ходити на відро, яке стояло у камері, оскільки ні до туалету, ні на прогулянку (подихати свіжим повітрям) полонених не випускали (ОСОБА_015 свідчить, що його та іншого чоловіка навіть побили через прохання вивести їх подихати свіжим повітрям).

102. Зі свідчень жертв можна зробити висновок, що у підвалі приміщення відділу поліції міста Балаклія утримували багато людей. Зокрема, у камері разом з ОСОБА_008 утримували ще шістьох осіб; ОСОБА_15 також свідчить, що утримувався у камері з шістьма іншими особами. Точну кількість камер зі свідчень опитаних нами жертв нам на даний момент встановити не вдалося, але, за наявною інформацією, у цьому підвалі було щонайменше декілька камер (ОСОБА_015 у своїх свідченнях згадує сусідні камери, де також утримували полонених, чії персональні дані йому вдалося запам'ятати, зокрема, «першу» камеру).
103. Під час утримання у підвалі приміщення Балаклійського відділу поліції полонених також «допитували» і катували. Безпосередньо «допити» проводилися у приміщенні відділу поліції, під яким був розташований підвал. На «допити» полонених забирали, а потім повертали знову до камер. З проаналізованих свідчень можна зробити висновок, що у під час цих «допитів» людей били та катували навіть жорстокіше, ніж під час утримання у підвалі Балаклійського автопарку, зокрема, били руками, ногами, кийками, прикладами від автоматів по обличчю і тілу, катували електрострумом із застосуванням електрошокера.

III.3.2. Інформація про місця жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. окремих населених пунктів Харківського району області

104. В межах цього підрозділу об'єднана інформація стосовно місць жорсткого позбавлення фізичної свободи на т. о. т. деяких населених пунктів Харківського району області, які розташовані відносно недалеко від кордону України та РФ та недалеко один від одного, що дозволяло перевозити жертв жорсткого позбавлення фізичної свободи з одного місця до іншого та повертати назад. За змістом зібраних та досліджених ХПГ свідчень, зазначені місця були частиною внутрішньої пов'язаної «мережі» місць утримання цивільних у полоні на цій території.
105. У цьому підрозділі буде зазначена інформація про наступні чотири місця жорсткого позбавлення свободи: (1) сарай біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району; (2) підвал приміщення залізничного вокзалу (станції) «Козача Лопань» у смт. Козача Лопань Харківського району; (3) приміщення КПП «Гоптівка»; (4) приміщення ВПС «Козача Лопань»³².

³¹ On the European Prison Rules : Recommendation of 01.07.2020 no. Rec(2006)2-rev.
URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809ee581
(дата звернення: 14.04.2023).

³² Тут і далі інформація стосовно цього місця жорсткого позбавлення свободи, якщо не зазначене інше, взята зі Справи № 9.

106. Проаналізувавши зібрані свідчення, ми припускаємо, що зазначені місця жорсткого позбавлення фізичної свободи на цій території, вірогідно, були частиною взаємопов'язаної мережі, де кожне окреме місце мало власне «функціональне призначення», про що більш детально буде зазначено далі.
107. Першим з перелічених вище місць жорсткого позбавлення фізичної свободи є сарай біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району³³ (село Черкаські Тишки було тимчасово окуповане військами РФ 24 лютого 2022 року та деокуповане ЗС України 10 травня 2022 року). За наявними свідченнями, сарай біля магазину «Славутич» був одним із місць, де тримали людей одразу після їх захоплення. За «функціональним призначенням» цей сарай, ймовірно, був одним із місць «прийому» нових полонених та проведення первинних «допитів».
108. «Допитували» полонених, зазвичай, у сусідньому приміщенні, а тому інші люди, яких у цей час утримували в сараї, інколи чули звуки ударів, якими супроводжувалися «допити». Під час «допитів» полонених-чоловіків сильно били та катували: били прикладом від автомата та ногами, били об стіл, намагалися відрізати вуха, катували електрострумом (застосовували електрошокер), імітували розстріл, ставили на коліна. У цьому місці утримання «допитували» полонених, зазвичай, декілька разів, при цьому ставили однакові або схожі питання. Після «допиту» деяким полоненим давали підписати начебто свої «свідчення», які фактично були записані тими, хто «допитував» самостійно.
109. У сараї біля магазину «Славутич» були нелюдські умови утримання, близькі до катування: ОСОБА_023 свідчить, що під час утримання у полоні ні йому, ні іншим полоненим не надавали харчування та води, у туалет полонені вимушені були ходити у спільне відро; ОСОБА_030 свідчить, що харчування давали один раз на день у спільному відрі; ОСОБА_035 також вказує у своїй розповіді, що полоненим не дозволяли вийти у туалет та давали їжу у відрі.
110. Окремо варто зазначити, що під час утримання ОСОБА_023 почались морози, а тому внаслідок утримання тривалий час (близько двох тижнів) у неопалюваному сараї, він отримав обмороження усього тіла. ОСОБА_030 також свідчить, що полонені вимушені були спати на бетонній підлозі, коли температура на вулиці була приблизно від -5 до 1 градусів за Цельсієм.
111. За свідченнями полонених, яких утримували у сараї, разом із ними утримували багато людей. Зокрема, ОСОБА_030 свідчить, що протягом його утримання у сараї з ним утримували близько 10 людей; ОСОБА_23 вказує, що разом із ним привезли, утримували у сараї та водили на т. зв. «допити» ще трьох людей; ОСОБА_034 свідчить, що окрім ОСОБА_035, із ним утримували ще 3 чоловіків.
112. За свідченнями ОСОБА_034 та ОСОБА_035, у сараї утримували, зокрема, щонайменше одного громадянина РФ (зі слів цієї особи), який начебто приїхав з території РФ на кордон з Україною, а також на короткий час поміщали особу, яка підозріло випитувала у полонених інформацію (отримані свідчення в подальшому використовувалися під час «допитів» полонених).
113. Варто також зазначити, що за свідченнями ОСОБА_030, 14 березня 2022 року військові РФ обстріляли сарай, у якому тримали полонених; наскільки зрозуміло зі свідчень, це було вчинено у той момент, коли там ще утримувалися полонені, яких згодом у цей же день вивезли у сусіднє село та відпустили.

³³ Тут і далі інформація стосовно цього місця жорсткого позбавлення свободи, якщо не зазначене інше, взята зі Справ № 8, 9, 10, 11.

114. Наступним місцем утримання був підвал біля залізничного вокзалу (станції) «Козача Лопань» у смт. Козача Лопань Харківського району³⁴ (смт. Козача Лопань було тимчасово окуповане військами РФ 24 лютого 2022 року та деокуповане ЗС України 11 вересня 2022 року).
115. У підвалі біля залізничного вокзалу «Козача Лопань» полонених утримували масово та у нелюдських умовах: у приміщенні (камері) розміром приблизно 3×3 метри вже було приблизно 8 осіб, коли до неї завели ОСОБА_044 та ще двох чоловіків, а ввечері цього ж дня до приміщення помістили ще 10 полонених осіб, серед яких був ОСОБА_043. Протягом перших двох діб перебування ОСОБА_044 у підвалі, полоненим не надавали жодного харчування, а потім вдень дали кашу та шматок хліба.
116. «Допитували» полонених у приміщенні залізничного вокзалу (ОСОБА_043 свідчить, що на другому поверсі вокзалу, а ОСОБА_044 вказує, що на другому поверсі у кабінеті № 3). Під час т. зв. «допитів» полонених били і катували: ОСОБА_043 побили так, що він майже втратив свідомість (коли його притягнули та кинули до камери, на його спині, животі та обличчі були криваві садна, а першу годину після катувань він навіть не міг впізнати свого сина); ОСОБА_044 свідчить, що під час одного «допиту» його били по всьому тілу батоном, кийком, душили мотузкою, пробили голову твердим предметом, схожим на шмат господарського мила, також йому приставили ножа до шиї ззаду і надрізали мочку лівого вуха, а під час іншого — катували електричним струмом, підключаючи дроти до мочок його вух та до носа. Варто зазначити, що обидві ОСОБА_043 та ОСОБА_044 свідчать, що з самого початку першого «допиту» їм наказали роздягнутися до поясу, а вже потім починали бити.
117. Окрім побиттів під час «допитів», обидві ОСОБА_043 та ОСОБА_044 свідчать, що до камери, де їх утримували, приходив «командир батальйону» (так вони зрозуміли його звання) військових т. зв. «ЛНР», який на вигляд був у стані сильного алкогольного сп'яніння, та починав знущатися з полонених. Зокрема, «командир» прийшов до камери із дерев'яною битою у руках, спочатку він побив 17-річного хлопця, а потім побив до несвідомого стану ОСОБА_043 та став очікувати, коли той помре (один з конвоїрів викликав лікаря, після чого до ОСОБА_043 застосували адреналін). Наступного дня цей «командир» знову прийшов до камери із пістолетом у руках, спитав у полонених, коли день народження Леніна, і, не отримавши відповіді, зробив постріл у стелю.
118. Також, за свідченнями ОСОБА_044, військові РФ проти волі примушували його до фізичної праці на їх користь, зокрема, протягом двох днів відправляли рити окопи біля школи старших класів у селі Козача Лопань.
119. Аналізуючи зібрані дані, можна припустити, що підвал біля залізничного вокзалу «Козача Лопань», так само як і сарай біля магазину «Славутич», було місцями утримання «першого рівня»³⁵, куди захоплених вміщували на нетривалий час для проведення первинних «допитів». Проте, наскільки нам вдалося дізнатися зі свідчень жертв, зазвичай, основні рішення щодо подальшого утримання людини в полоні чи звільнення їх приймали не у цих місцях. Відтак, усіх жертв, які утримувалися у цих місцях позбавлення свободи та чії свідчення були зібрані та оброблені ХПГ, в подальшому перевозили до місць утримання «другого рівня», де вже могли прийняти рішення про подальше утримання чи звільнення полоненого.

³⁴ Тут і далі інформація стосовно цього місця жорсткого позбавлення свободи, якщо не зазначене інше, взята зі Справ № 12, 13.

³⁵ Рівневість носить описовий характер та встановлена ХПГ на основі патернів поведінки військових РФ, що утримували жертв, з метою демонстрації виявлених характерних ознак.

120. Одним із таких місць було приміщення КПП «Гоптівка»³⁶ (пункт перетину кордону між Україною та РФ), що розташоване біля села Гоптівка Харківського району (село Гоптівка, яке розташоване поруч із КПП, було тимчасово окуповане військами РФ 24 лютого 2022 року та деокуповане ЗС України 13 вересня 2022 року).
121. За свідченнями жертв жорсткого позбавлення свободи, у приміщенні КПП «Гоптівка» людей також утримували у нелюдських умовах близьких до катування: ОСОБА_034 свідчить, що у камері розмірами 3 на 5 метрів утримували 20 людей; не було, чим дихати, тому деякі люди почали задихатися.
122. За деякими свідченнями, у приміщенні КПП «Гоптівка» полонених «допитували», в тому числі, співробітники ФСБ РФ та ГРУ РФ, зокрема, ОСОБА_023 свідчить, що його «допитував» співробітник ГРУ РФ та співробітник ФСБ РФ, ОСОБА_044 також свідчить, що «допит» проводили співробітники ФСБ РФ.
123. Під час «допитів», які проводили у приміщенні КПП «Гоптівка», зафіксовані неодноразові випадки катування жертв із застосуванням електричного струму — до частин тіла полоненого (зокрема, до пальців) під'єднували дроти, через які подавали електричний струм (ОСОБА_044 свідчить, що до нього також застосовували вологі ганчірки для кращого контакту електродів з тілом).
124. Також, за свідченнями ОСОБА_045, якому на момент зазначених подій було 17 років, під час «допиту» на КПП «Гоптівка» його били гумовою палицею по голові та вимагали відповідати на питання, погрожуючи посадити анальним отвором на скляну пляшку; після цього до пальців його рук під'єднали електричні клєми і подали електричний струм: спочатку секунд на 5, а потім — десь на 30. Після «допиту» дитину змусили написати «вибачення» та давати інтерв'ю російським журналістам-пропагандистам.
125. Варто відзначити, що, за свідченнями ОСОБА_023, після «допиту» на КПП «Гоптівка» йому дали підписати документ про те, що начебто він не має претензій до військових РФ та начебто військові РФ його не катували.
126. Під час утримання у приміщенні на КПП «Гоптівка» жертв також примушували до виконання примусової праці на користь військових РФ, зокрема, ОСОБА_034 свідчить, що на другий день його утримання у приміщенні на КПП «Гоптівка» його та інших полонених відправили на роботи, а на третій день — примушували розвантажувати товари, під час чого били прикладом.
127. Наскільки відомо зі свідчень ОСОБА_044, полонених, які утримувалися у приміщенні на КПП «Гоптівка» наприкінці липня 2022 року вивезли у невідомому напрямку (як згодом з'ясувалося, на територію РФ).
128. Іншим місцем жорсткого позбавлення фізичної свободи, схожим за характером утримання та «функціями», було приміщення ВПС «Козача Лопань». За свідченнями ОСОБА_030, якого перевезли у приміщення ВПС «Козача Лопань» після утримання у сараї біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки, приміщення ВПС «Козача Лопань» було місцем, де приймалось рішення про те, чи полоненого необхідно «судить чи відпустить».
129. Також, як і у приміщенні на КПП «Гоптівка», під час «допиту» у приміщенні ВПС «Козача Лопань» жертв катували електричним струмом, зокрема, ОСОБА_030 свідчить, що, проводячи «допит», до нього застосовували електрошокер.

³⁶ Тут і далі інформація стосовно цього місця жорсткого позбавлення свободи, якщо не зазначене інше, взята зі Справ № 8, 10, 12, 13, 14.

III.3.3. Інформація про місце жорсткого позбавлення свободи у приміщенні ІТТ Куп'янського ВП на т. о. т. міста Куп'янськ

130. Спираючись на зібрані ХПГ свідчення, можна стверджувати, що одним із місць жорсткого позбавлення фізичної свободи було приміщення Ізолятора тимчасового тримання (ІТТ), яке розташоване у приміщенні Куп'янського районного відділу поліції у місті Куп'янськ (місто Куп'янськ було тимчасово окуповане військами РФ 24 лютого 2022 року та деокуповане ЗС України 9 вересня 2022 року).
131. За свідченнями ОСОБА_001, якого після захоплення та «обшуку» квартири привезли до приміщення ІТТ Куп'янського ВП, у приміщенні Куп'янського ВП на нього склали документи «як на затриманого», проте причин затримання не пояснили. У свідченнях ОСОБА_003, якого при захопленні побили руками, ногами та прикладами від автоматів, немає жодної згадки про будь-які документи, натомість ОСОБА_003 свідчить, що під час перевезення йому натягнули на очі шапку та примотали її до голови скотчем.
132. У приміщенні ІТТ Куп'янського ВП полонених утримували у камерах, зокрема, ОСОБА_003 свідчить, що після першого «допиту» його помістили до камери № 10, де вже утримували іншого полоненого, який був жорстоко побитий. В камеру, де тримали ОСОБА_003, приводили також інших осіб, мешканців міста Куп'янськ та Куп'янського району Харківської області, у тому числі міського голову міста Куп'янськ (ОСОБА_003 свідчить, що всіх полонених катували під час утримання у приміщенні ІТТ). ОСОБА_001 також свідчить, що після того, як його привезли до приміщення Куп'янського ВП, його помістили до однієї з камер ІТТ, де разом із ним утримували й інших полонених, кількість яких постійно змінювалася. Після одного з «допитів» ОСОБА_001 перевели до іншої камери.
133. Зі свідчень опитаних ХПГ жертв можна зробити висновок, що утримання у приміщенні ІТТ Куп'янського ВП було масовим: жертви свідчать про інших людей (переважно, мешканців міста та Куп'янського району), яких також утримували та водили на «допити» у цей же час, а також на це вказують свідчення ОСОБА_001 про те, як полонені самостійно звільнювалися, коли військові РФ покинули Куп'янський ВП. СБ України також публікувало інформацію, що у камерах Куп'янського ВП, які розраховані на 140 осіб, військові РФ одночасно утримували понад 400 полонених, а тому жертви жорсткого позбавлення свободи були вимушені спати стоячи³⁷.
134. Під час утримування у приміщенні ІТТ Куп'янського ВП щодо жертв також проводили т. зв. «допити», на яких полонених жорстоко били та катували, зокрема, електрострумом. Відтак, ОСОБА_001 свідчить, що його неодноразово «допитували», надягнувши при цьому на пальці клеми, на які подавався електрострум; ОСОБА_003 свідчить, що під час «допитів» його били металопластиковою трубою, офіцерським ременем, намотаним на руку та мішком з піском, а також катували електрострумом — до його вух та статевих органів під'єднали дроти, збили на підлогу, на якій була вода, та катували, при цьому «допитувались» щодо обставин його служби в АТО та наявності у нього зброї.
135. Зі свідчень ОСОБА_003 можна встановити, що частина військових РФ, які утримували цивільних та катували їх у приміщенні ІТТ, були військовими т. зв. «ЛНР», проте при вирішенні питання про звільнення утримуваних людей військові т. зв. «ЛНР» питали дозволу у співробітника ФСБ РФ; також ОСОБА_003 свідчить, що затриманих осіб катували колишні співробітники правоохоронних органів України, які перейшли на бік ворога. Стосовно захоплення ОСОБА_003, він свідчить, що військові приїхали до будинку на легкових автомобілях з позначкою «Z» та прапором РФ.

³⁷ СБУ розслідує, як окупанти незаконно утримували громадян у Куп'янську: 400 людей у камерах, розрахованих на 140 (відео). Служба безпеки України. URL: <https://ssu.gov.ua/novyny/sbu-rozsliduie-yak-okupanty-nezakonno-utrymuvaly-hromadian-u-kupiansku-400-liudei-u-kamerakh-rozrakhovanykh-na-140-video> (дата звернення: 16.04.2023).

136. Обидва ОСОБА_001 та ОСОБА_003 свідчать, що їм вдалось звільнитися з цього місця жорсткого позбавлення свободи у зв'язку із тим, що військові РФ самостійно покинули приміщення Куп'янського ВП через наступальну операцію ЗС України по звільненню Харківської області, внаслідок чого полонені самостійно звільнилися з камер, у більшості, знайшли свої телефони та документи у приміщеннях Куп'янського ВП та вийшли на свободу.

III.3.4. Інформація про місця жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. міста Вовчанськ Чугуївського району

137. Місто Вовчанськ було тимчасово окуповане військами РФ 24 лютого 2022 року та деокуповане ЗС України 12 вересня 2022 року. За свідченнями родичів жертв, які нам вдалося зібрати та задокументувати, одним із місць жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. міста Вовчанськ Чугуївського району було приміщення Вовчанського відділу поліції (вул. Колокольцова, місто Вовчанськ).
138. За свідченнями ОСОБА_080, на момент описаних нею подій, зокрема, щонайменше з травня по кінець липня 2022 року, у приміщенні Вовчанського ВП базувалися підрозділи Росгвардії, а «головним» з них був військовий із позивним «Гром».
139. Причиною захоплення сина ОСОБА_080 військові Росгвардії називали його начебто допомогу ЗС України (звинуватили начебто у розмовах по телефону про Вовчанський агрегатний завод). На жаль, більш детальні свідчення про утримання сина ОСОБА_080 у полоні у приміщенні Вовчанського ВП відсутні, оскільки після повторного захоплення в полон жертву, за неофіційними даними, вивезли на територію РФ, де його доля на сьогодні залишається невідомою.
140. Іншим місцем жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. міста Вовчанськ, за свідченнями мешканців міста, є приміщення Вовчанського агрегатного заводу.
141. У справі про викрадення та незаконне позбавлення свободи ОСОБА_058 містяться свідчення, які з різних джерел підтверджують, що ОСОБА_058 разом із іншими жертвами, ймовірно, утримуються на території Вовчанського агрегатного заводу. Пізніше ця інформація підтвердилася чоловіком, випущеним із Вовчанського агрегатного заводу, де, за його словами, перебуває багато полонених українців. Ще через деякий час вказана інформація підтвердилася ще одним невідомим чоловіком, який зателефонував з невизначеного номера телефону ОСОБА_062 і повідомив, що її чоловік разом з іншими перебуває у полоні у Вовчанську, де їх змушують ремонтувати техніку військових РФ.
142. Зі свідчень ОСОБА_080 можна встановити, що у період тимчасової окупації міста Вовчанськ військами РФ місцеві жителі знали, що приміщення Вовчанського агрегатного заводу використовувалося військами РФ як місце утримання захоплених у полон людей (шукаючи захопленого сина, ОСОБА_080 ходила спочатку на завод, де їй відповіли, що її сина у списках немає, а вже потім пішла шукати у інших місцях).
143. За свідченнями заступника директора Вовчанського агрегатного заводу, який кілька місяців був вимушений жити в тимчасовій окупації та переховуватись від військових РФ, у приміщенні заводу утримували різних людей, зокрема, учасників АТО, проукраїнськи налаштованих патріотичних людей, колишніх правоохоронців, представників органів влади, місцевого самоврядування, вчителів та навіть священника, якого утримували три доби та катували струмом. Він свідчить, що утримували і жінок, і чоловіків, а основною причиною

- утримання була будь-яка патріотична підтримка України або демонстрація проукраїнського ставлення³⁸.
144. «Процедуру» захоплення та поміщення у полон у приміщення Вовчанського агрегатного заводу заступник директора заводу Топорков описує наступним чином: поблизу підприємства є місток, на якому був розташований блокпост, де проходили люди; якщо хтось не подобався, незалежно від статі, віку, їх тягнули на «допит», інколи не було навіть причин³⁹.
145. За інформацією заступника директора заводу Топоркова, жертв жорсткого позбавлення волі, ймовірно, утримували у приміщенні цеху № 20 — це найбільший з цехів, який представляє собою прямокутну споруду висотою в центральній частині метрів вісім, по бокам до якої прибудовані триповерхові приміщення (роздягальні, і службові кабінети, і складські приміщення), цей цех розміром приблизно метрів 150 на 50; у цеху № 20, за інформацією Топоркова, багато ізольованих приміщень⁴⁰.
146. Начальник СУ ГУНП у Харківській області Сергій Болвінов також повідомляв, що на т. о. т. міста Вовчанськ військові РФ облаштували місця позбавлення свободи та катувань на території Вовчанського агрегатного заводу та у приміщенні місцевого відділу поліції⁴¹.

III.3.5. Інформація про факти жорсткого позбавлення свободи на території РФ

147. ХПГ вдалося задокументувати свідчення осіб про жорстке позбавлення свободи цивільних на території РФ⁴². У таких випадках вкрай складно визначити місце утримання полоненого цивільного, і, зазвичай, найдетальніша інформація, яку вдається дізнатися родичам, є не точнішою, ніж назва міста чи області РФ, де утримують особу, і то така інформація часто не є офіційною.
148. З-поміж зібраних свідчень, на нашу думку, можна виділити дві характерні категорії поведінки військових РФ стосовно утримання жертв на території РФ. До першої групи варто віднести випадки, коли військові РФ захоплювали жертв на т. о. т. України, зокрема, Харківської області, та на певний строк вивозили на територію РФ, де утримували в полоні та катували, а потім знову повертали на т. о. т. і відпускали. Подібний патерн поведінки військових РФ був окреслений начальником ГУНП у Харківській області Володимиром Тимошком під час брифінгу 20 жовтня 2022 року⁴³. У справах цієї групи є можливість у подальшому встановити контакт із жертвами та більш детально опитати їх.
149. До другої групи варто віднести випадки, у яких людей захоплювали в полон на т. о. т. України, певний час утримували у місцях жорсткого позбавлення свободи також на т. о. т., а потім перевозили на територію РФ, після чого будь-яка детальна інформація про подальшу долю

³⁸ Волоха Д. На заводі у Вовчанську росіяни 'катували струмом навіть батюшку', — заступник директора заводу. Права людини в Україні. URL: <https://khrpg.org/1608810929> (дата звернення: 16.04.2023).

³⁹ Див. попередню примітку.

⁴⁰ Скачко І. Вовчанський агрегатний завод: російська катівня за чеченськими лекалами. Права людини в Україні. URL: <https://khrpg.org/1608810987> (дата звернення: 18.04.2023).

⁴¹ Болвінов С. Публікація у Facebook від 28 вересня 2022 року. Facebook (Сергій Болвінов). URL: https://www.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0hq8nv4wzRwdCubWBRcntX5z54sLbu1AwaX6UcsVCBax6CfGYEYz9jZrVC6rfcsI&id=100002276907245 (дата звернення: 18.04.2023).

⁴² Тут і далі інформація про факти жорсткого позбавлення свободи на території РФ, якщо не зазначене інше, взята зі Справ № 12, 15, 21, 22, 23.

⁴³ Федоркова Т. Били струмом, не давали спати, не годували: де і як діяли катівні російських окупантів на Харківщині. Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/299088-bili-strumom-ne-davali-spati-ne-goduvali-de-i-ak-diali-kativni-rosijskih-okupantiv-na-harkivsinii/> (дата звернення: 16.04.2023).

цих жертв відсутня⁴⁴. У деяких випадках родичам вдається за допомогою юриста отримати документальне підтвердження, що особу утримують на території РФ⁴⁵; інколи цю інформацію вдається отримати лише з неофіційних джерел, зокрема, від інших людей⁴⁶; у певній кількості випадків родичам також надсилали лист від жертви⁴⁷, на яких, зазвичай, не було зворотної адреси, проте стояла поштова марка «Почта России».

150. Варто зазначити, що інколи трапляються випадки, коли за допомогою широкомасштабних юридичних дій, зокрема, і на території РФ, вдається запустити юридичні процедури по встановленню місця утримання жертви. Наприклад, у одній зі справ родину жертви було обманом вивезено на територію РФ, а його самого — студента університету — було захоплено в полон. Коли частині родини вдалося повернутися до України, вони ініціювали пошуки жертви в РФ з України (звернулися до ХПГ, адвокат ХПГ допоміг скласти та подати необхідні запити до органів України, щоб спробувати встановити місце утримання жертви на території РФ).
151. У цей час інша частина родини, яка залишилася на території РФ, найняла російського адвоката, який ініціював відповідні судові провадження на території РФ, які не мали жодного успіху у частині визволення жертви, оскільки суд РФ зазначив, що він «затриманий за протиправні дії, при цьому він не є фігурантом жодних кримінальних справ, стосовно нього не ведеться переслідування, а тому він не має будь-яких процесуальних прав, зокрема, і на адвоката»⁴⁸.
152. Стосовно місць утримання жертв на території РФ провести будь-яке дослідження на даний момент видається неможливим, оскільки наявна інформація є не детальнішою, ніж назва населеного пункту, де жертву, ймовірно, утримують, а також ускладняється тим, що жертв часто перевозять з одного місця утримання до іншого. Проте, ми все одно перелічимо населені пункти на території РФ, де, ймовірно, утримують жертв, свідчення про яких нам вдалося отримати: (1) місто Белгород⁴⁹, (2) місто Старий Оскіл Белгородської області⁵⁰, (3) місто Нижній Новгород⁵¹.
153. Відтак, група справ, де жертви були вивезені на територію РФ, де їх, ймовірно, продовжують утримувати у полоні, є найскладнішою не тільки з юридичної точки зору, оскільки ні органи РФ, ні навіть суди РФ не надають вичерпної інформації родичам стосовно хоча б місця і умов утримання та стану здоров'я жертв, але і з точки зору моральної шкоди родичам жертви, які навіть не можуть бути впевнені, що їх близька людина ще жива.

III.3.6. Інформація з публічних джерел про інші місця позбавлення свободи на т. о. т. Харківської області

154. Окрім персональних контактів із жертвами, родичами жертв та свідками жорсткого позбавлення фізичної свободи ХПГ збирає та обробляє дані з відкритих джерел. Відтак, у цьому підрозділі наводиться узагальнення зібраної інформації про місця жорсткого позбавлення свободи, які не були включені до попередніх розділів, та дані про які були отримані з відкритих джерел. ХПГ продовжує опитувати жертв та, можливо, під час наступного подання представить свідчення стосовно зазначених нижче місць, отримані при персональних контактах.

⁴⁴ Див. Справи № 12, 15, 21, 22, 23.

⁴⁵ Зокрема, див. Справу № 21.

⁴⁶ Зокрема, див. Справи № 12, 22, 23.

⁴⁷ Зокрема, див. Справи № 15, 23.

⁴⁸ Детальніше див. Справу № 21.

⁴⁹ Див. Справу № 22.

⁵⁰ Див. Справу № 22.

⁵¹ Див. Справу № 23.

155. ХПГ були задокументовані дані, які свідчать, що під час тимчасової окупації території міста Ізюм війська РФ перетворили Ізюмський районний відділ поліції на свою базу, де утримували захоплених у полон людей та катували їх, зокрема, електрострумом⁵². Згідно з публікацією начальника СУ ГУНП у Харківській області Сергія Болвінова, у темних підвальних приміщеннях Ізюмського ВП жертви перебували від декількох тижнів до декількох місяців⁵³.
156. Також, поліція Харківської області повідомляла про виявлення місця жорсткого позбавлення свободи та катування у підвалі одного з житлових будинків у селі Піски-Радьківські Ізюмського району, де здійснювали катування через закопування/викопування в землю заживо і застосування протигазу з тліючою ганчіркою⁵⁴.
157. На т. о. т. Куп'янського району області також було задокументоване місце жорсткого позбавлення волі, яке військові РФ облаштували у підвалі приміщення військового комісаріату у смт. Шевченкове, де полонених тримали у металевих клітках та катували⁵⁵.
158. За інформацією голови громади смт. Шевченкове Валерія Приходько, на т. о. т. населеного пункту військові РФ також облаштували місця жорсткого позбавлення свободи та катування, зокрема, (1) у будівлі фермерського господарства, яка розташована на окружній дорозі на виїзді із селища, де жертв підвішували на автоматизований металевий гак та залякували; (2) у будівлях, де були центр адміністративних послуг та військовий комісаріат, облаштували «комендатуру» та місце жорсткого позбавлення свободи та катування; (3) у приміщенні прокуратури, де проводили т. зв. «допити»⁵⁶.
159. Приходько повідомив, що жертв утримували тривалий проміжок часу (зокрема, на 60 діб), катували електрострумом та примушували працювати на військових РФ; Приходько вказує, що бачив сліди крові у будівлі поліції та наслідки від розриву гранати у приміщенні центру адміністративних послуг. Також пан Приходько повідомив про місце жорсткого позбавлення свободи та катувань у одному з придорожніх кафе у напрямку з смт. Шевченкове на Куп'янськ⁵⁷.
160. Згідно з повідомленням Офісу Генерального прокурора, на т. о. т. смт. Козача Лопань Харківського району військові РФ облаштували два місця жорсткого позбавлення свободи та катувань: (1) у підвальному приміщенні залізничного вокзалу та (2) у підвальному приміщенні місцевого магазину⁵⁸. Також, згідно з матеріалом «Громадського Радіо», на т. о. т. смт Козача Лопань окрім зазначених вище як місця жорсткого позбавлення свободи та катувань військові РФ ймовірно використовували (3) підвал приміщення овочевої бази (велике підвальне приміщення з металевою кліткою, на бетонній підлозі — декілька брудних матраців, перед

⁵² Солодовнік М., Новосел О. Як виглядає катівня російських окупантів у райвідділку поліції Ізюма: фоторепортаж. Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/283415-ak-vigladae-kativna-rosijskih-okupantiv-u-rajviddilku-policii-izuma-fotoreportaz/> (дата звернення: 18.04.2023).

⁵³ Болвінов С. Публікація у Facebook від 19 вересня 2022 року. Facebook (Сергій Болвінов). URL: https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=pfbid04FqnPmtzuDwmFz72eouvb4anwftoaZR6qdRAmtZxgauhVSCzykbsDj9t4W4RHc4JI&id=100002276907245 (дата звернення: 18.04.2023).

⁵⁴ Поліція повідомила про виявлену на Харківщині катівню. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-kharkivshchyna-kativnia/32066087.html> (дата звернення: 18.04.2023).

⁵⁵ Публікація від 16 вересня 2022 року (17:23). Telegram (Донбасс.Реалии). URL: <https://t.me/donbassrealii/10250> (дата звернення: 18.04.2023).

⁵⁶ Горбатенко С. «Застрелили, відрубали голову і підпалили тіло»: терор російських військ у селищі Шевченкове. Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/aokupatsija-vojenni-zlotchiny-shevchenkove/32199391.html> (дата звернення: 18.04.2023).

⁵⁷ Див. попередню примітку.

⁵⁸ У Козачій Лопані під час окупації російська армія піддавала цивільних тортурам — виявлено дві катівні. Офіс Генерального прокурора. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/posts/u-kozacii-lopani-pid-cas-okupaciyi-rosiiska-armiya-piddavala-civilnix-torturam-viyavleno-dvi-kativni> (дата звернення: 18.04.2023).

- гратами — пластикові тарілки з залишками їжі та води); (4) підвали складських приміщень одного з закладів; (5) приміщення відділку поліції⁵⁹.
161. На т. о. т. села Липці Харківського району, за інформацією «Громадського телебачення», військові РФ ймовірно використовували як місце жорсткого позбавлення свободи та катувань (1) приміщення пожежної частини у центрі села, де військові РФ на той час базувалися, та (2) приміщення місцевої виробничої бази «Харківобленерго»⁶⁰. Також, згідно з публікацією «Суспільного» із посиланням на слова заступника керівника Дергачівської окружної прокуратури Антона Євтушенка, більше половини мешканців села Липці були вивезені військами РФ на територію РФ⁶¹.
162. Також, згідно з публікацією Національної поліції України, на т. о. т. смт. Великий Бурлук Куп'янського району військові РФ ймовірно перетворили приміщення відділу поліції на свою укріплену базу та місце жорсткого позбавлення свободи і катувань⁶².

III.4. ІНФОРМАЦІЯ ПРО КАТУВАННЯ, ЯКИМ СУПРОВОДЖУВАЛОСЯ ЖОРСТКЕ ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ

163. Зазвичай жертви розповідають детальну інформацію про їх катування, яке було фактично невід'ємною складовою жорсткого позбавлення фізичної свободи. Відповідно до зібраних та оброблених ХПГ свідчень, катування мали місце щонайменше за наступних типових умов.
164. По-перше, під час захоплення цивільних військові РФ майже завжди застосовували фізичне насильство, яке полягало у побитті жертви, а також у жорстоких діях по дезорієнтації та обмеженню мобільності жертви (натягували шапку на очі, примотували її скотчем до голови, замотували очі тощо), а також застосовували психологічне насильство, зокрема погрожували розстрілом. До цієї ж категорії варто віднести епізоди побиття чи катування, які здійснювалися під час транспортування жертви до місця утримання, зокрема, коли транспорт зупинявся і людей били десь у лісі або посеред дороги, а також погрози розстрілу, якими супроводжувалися такі побиття.
165. По-друге, що безсумнівно становить найбільш широку групу, є катування під час т. зв. «допитів». Зазначені «допити» фактично були основною метою затримання людей та подальшого їх жорсткого позбавлення фізичної свободи. За своєю суттю «допити» становили суцільне катування, метою якого було отримання необхідних свідчень, якими жертви навіть не володіли. Іншими підставами для проведення «допиту» були т. зв. «підозри» у допомозі ЗС України, зокрема, через коригування вогню, проте такі «підозри» були абсолютно безпідставними та використовувалися як безапеляційне обґрунтування захоплення в полон.

⁵⁹ Єфименко О. «Коли я зайшов сюди, у мене відняло мову» — житель Козачої Лопані про катівню. Громадське радіо. URL: <https://hromadske.radio/publications/naterpilyisia-tut-liudy-strakhiv-selyshche-de-katuvaly-koznoho-druho-mistsevoho> (дата звернення: 18.04.2023).

⁶⁰ Хоменко О., Біда О. «Су*о, ти до ранку не доживеш». Спогади про окупацію: катування струмом, вибиті зуби та зламані ребра. Громадське телебачення. URL: <https://hromadske.ua/posts/suo-ti-do-ranku-ne-dozhivesh-spogadi-pro-okupaciyu-katuvannya-strumom-vibiti-zubi-ta-zlamani-rebra> (дата звернення: 18.04.2023).

⁶¹ Цветкова С., Мавричев В. Близько половини людей вивезли до Росії — прокуратура про деокуповані Липці на Харківщині. Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/285355-blizko-polovini-ludej-vivezli-do-rosii-prokuratura-pro-deokupovani-lipci-na-harkiv-sini/> (дата звернення: 18.04.2023).

⁶² Публікація у Facebook від 4 жовтня 2022 року. Facebook (Національна поліція України). URL: https://www.facebook.com/UA.National.Police/videos/1318377475233181/?refsrc=deprecated&_se_imp=0zoHE6lrn9dTwA1vf (дата звернення: 18.04.2023).

166. По-третє, до окремої категорії можна віднести катування, вчинені як знущання над жертвами. Зокрема, були випадки, коли жертв могли побити без будь-якої на те причини, просто як спосіб розважитися. Одним із прикладів може бути побиття «командиром» батальйону військових т. зв. «ЛНР», який за свідченнями жертв був у стані алкогольного сп'яніння, полонених, серед яких був і неповнолітній хлопець⁶³.
167. Стосовно способів катувань, то з усього масиву досліджених свідчень найбільш частими були, зокрема:
- Побиття, які вчинялися руками (зокрема, і у тактичних рукавицях), ногами, сторонніми предметами (прикладами від автоматів, гумовими кийками, дерев'яною битою, ременем тощо), по обличчю, голові та тілу жертв;
  - Катування електрострумом, зокрема, через застосування електрошокерів, через під'єднання дротів до пальців, вух, носа жертви, куди подавався електричний струм;
  - Катування шляхом здійснення надрізів на вухах і пальцях жертви чи через спроби відрізати частини тіла, зокрема, вуха, навіть коли такі спроби так і не були доведені до виконання;
  - Катування через імітування розстрілу (жертві казали, що він/вона будуть розстріляні, а тому військові РФ наказували жертві викопати собі могилу; через декілька годин, коли ув'язнений дійсно викопував достатньо велику для поховання яму, його били або ставили до стінки і стріляли біля голови, після чого повертали до ув'язнення; інколи цей процес здійснювався без викопування ями — військові РФ просто наставляли на жертву зброю, рахували (під час «допиту» — продовжуючи ставити питання) та стріляли біля жертви (в останній момент відводили зброю); до цієї ж категорії можна віднести постріли у жертву холостими набоями.
  - Морення голодом та загалом тримання у нелюдських умовах, близьких до катування, коли жертвам протягом декількох днів взагалі не надавали харчування, або не дозволяли ходити у туалет частіше дозволеного.
168. Окремо варто звернути увагу, що у деяких випадках після «допитів» чи жорсткого позбавлення свободи військові РФ примушували жертву на відео чи у інший спосіб проговорити, що начебто жертви не були піддані катуванням (або з жертвами «гарно поводитися»).
169. Більше інформації про катування буде викладено у наступних поданнях ХПГ, робота над якими ведеться.

III.5. ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЙМОВІРНИХ ВИКОНАВЦІВ ЖОРСТКОГО ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ

170. Зі свідчень жертв жорсткого позбавлення фізичної свободи, чії свідчення були зібрані та оброблені ХПГ, нам вдалось виокремити перелік різновидів військ РФ та позивні і зовнішні ознаки окремих військових РФ, які, ймовірно, були виконавцями цього злочину⁶⁴.
171. Захоплення цивільних у полон частіше здійснювалося, зокрема, військовими т. зв. «ЛНР», «росіянами» та «чеченцями», також є свідчення про «бурятів». Первинні «допити» частіше проводили військові т. зв. «ЛНР», представники т. зв. «поліції ЛНР», а також «чеченці», проте були випадки, коли такі «допити» проводили співробітники ФСБ РФ. Подальші «допити», зокрема, «допити» у приміщеннях КПП «Гоптівка» та ВПС «Козача Лопань» частіше проводили співробітники ФСБ РФ чи ГРУ РФ.

⁶³ Більше про цю подію викладено у Справах № 12 та № 13.

⁶⁴ Більш детально ця інформація міститься у Додатку 1 та Додатку 2 до цього Подання.

172. Стосовно окремих військових РФ, які, ймовірно, були виконавцями жорсткого позбавлення свободи, можемо зазначити наступний перелік⁶⁵:
- f. Військовий РФ із позивним «Али»⁶⁶ (за свідченнями ОСОБА_015, «Али» був «чеченської зовнішності»; він намагався відрізати ОСОБА_015 ліве вухо ятаганом із колекції музею, проте йому це не вдалося, оскільки експонат був не гострий; був у групі із «Ирбисом»);
  - g. Військовий РФ із позивним «Ирбис»⁶⁷ (за свідченнями ОСОБА_015, «Ирбис» був «головним» серед групи військових РФ, яка захоплювала ОСОБА_015 у полон; також «Ирбис» зупинив «Али», коли той хотів відрізати жертві вухо);
  - h. Військовий РФ із позивним «Калининград»⁶⁸ (коли ОСОБА_023 утримували у полоні у сараї біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району, він чув позивний цього військового РФ);
  - i. Військовий РФ із позивним «Гранит» (коли ОСОБА_023 утримували у полоні у сараї біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району, він чув позивний цього військового РФ);
  - j. Військовий РФ із позивним «Хан» (коли ОСОБА_023 утримували у полоні у сараї біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району, він чув позивний цього військового РФ);
  - k. Військовий РФ із позивним «Ярик» (коли ОСОБА_023 утримували у полоні у сараї біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району, він чув позивний цього військового РФ);
  - l. Військовий РФ із позивним «Білий»⁶⁹ (коли ОСОБА_045 «допитували», за його свідченнями, на КПП «Гоптівка», одного із чоловіків у формі та зі зброєю, які були присутні під час т. зв. «допиту», називали «Білий»; такий самий напис був у нього на футболці);
  - m. Військовий РФ із позивним «Витязь»⁷⁰ (за свідченнями ОСОБА_065, «Витязь» був «головним» серед групи військових, які захоплювали жертву в полон; був у одній групі з «Ара»);
  - n. Військовий РФ із позивним «Ара» (за свідченнями ОСОБА_065, «Ара» був «заступником» «Витязя» у групі військових, які захоплювали жертву в полон);
  - o. Військовий РФ із позивним «Шаман»⁷¹ (за свідченнями ОСОБА_067, «Шаман» був «старшим» серед групи військових РФ, які захоплювали жертву в полон, військові РФ казали, що «Шаман» начебто був «депутатом»; ОСОБА_067 також свідчить, що бачив, як «Шаман» дуже сильно бив військовослужбовців України; за свідченнями ОСОБА_065, «Шаман» відвозив жертву додому після утримання в полоні, а через тиждень повернувся та примусив жертву декламувати промову, яку записав на відео) — за даними ХПГ, «Шамана» ймовірно звать Шаманов Валерій Вікторович⁷², ОСОБА_067 упізнав «Шамана» по фото, яке було знайдено в мережі Інтернет, що зафіксовано у матеріалах відповідного кримінального провадження;

⁶⁵ У тексті цього Подання позивні військових РФ друкуються російською

⁶⁶ Свідчення про цього військового РФ взяті зі Справи № 6.

⁶⁷ Свідчення про цього військового РФ взяті зі Справи № 6.

⁶⁸ Свідчення про військових РФ із позивними «Калининград», «Гранит», «Хан» та «Ярик» взяті зі Справи № 8.

⁶⁹ Свідчення про цього військового РФ взяті зі Справи № 14.

⁷⁰ Свідчення про військових РФ із позивними «Витязь» та «Ара» взяті зі Справи № 17.

⁷¹ Свідчення про цього військового РФ взяті зі Справ № 17 та № 18.

⁷² Шаманов Валерій Вікторович. Вікіпедія.
URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Шаманов_Валерій_Вікторович
(дата звернення: 01.05.2023).

- р. Військовий РФ із позивним «Душман», якого називали «комбатом»⁷³ (ймовірно, «Душман» був командир батальйону; за свідченнями ОСОБА_067, «Душман» був молодий чоловік невисокого зросту; ОСОБА_067 також свідчить, що «Душман» бив жертву прикладом від автомату);
- q. Військовий РФ (ймовірно, Росгвардії) із позивним «Гром»⁷⁴ (зі свідчень ОСОБА_080, під час тимчасової окупації міста Вовчанськ Чугуївського району, у приміщенні Вовчанського відділу поліції базувалися під-розділи Росгвардії, серед яких «головним» був військовий із позивним «Гром»; він відповідав ОСОБА_080 стосовно її сина, якого утримували у полоні спочатку у приміщенні відділу поліції, а потім вже на території РФ);
- г. «Командир» батальйону військових т. зв. «ЛНР»⁷⁵ (за свідченнями жертв, цей військовий, будучи на вигляд у стані алкогольного сп'яніння, жорстоко бив полонених дерев'яною битою, а також поводив себе неадекватно, погрожуючи пістолетом та стріляючи у повітря).

III.6. ІНФОРМАЦІЯ ПРО «ФІЛЬТРАЦІЮ» ЯК СПЕЦИФІЧНИЙ ВИД ЖОРСТКОГО ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ

- 173. Під «фільтрацією» варто розуміти насильницький, нерегульований процес з'ясування персональних даних затриманих людей, їх соціальних контактів, поглядів та ставлення до РФ, їх небезпеки для влади або служб РФ, а також їх готовності та згоди до співпраці з владою або службами РФ⁷⁶.
- 174. Зазвичай, «фільтрація» відбувається у два етапи. Т. зв. «первинна фільтрація» здійснюється на вулицях окупованих населених пунктів, на блок-постах, перевірка усього населеного пункту шляхом обходу кожного будинку⁷⁷, а також на т. зв. «фільтраційних пунктах»⁷⁸.
- 175. На першому етапі «фільтрації» жертви повинні пройти перевірку до-кументів, взяття відбитків пальців та первинне опитування. На т. зв. «фільтраційних пунктах» цей етап може тривати від декількох годин до декількох діб в залежності від довжини черги. Велика увага при цьому приділяється до чоловіків, зокрема призовного віку, яких опитують особливо ретельно, іноді застосовуючи насильство. Особи, що перевіряють, намагаються з'ясувати причетність людини до збройних сил раніше, правоохоронних органів, прикордонників, інших органів державної влади та місцевого самоврядування, жінок питають, де знаходяться їхні чоловіки, чи не в війську, у всіх вивчають зміст телефону, вишукуючи проукраїнські написи чи мелодії. За виникнення підозри в нелояльності до РФ людей затримують, при цьому розділяють родини, навіть розлучають мати з дитиною⁷⁹.
- 176. Якщо людина пройшла «фільтрацію», вона отримує листок паперу прямокутної форми невеликого розміру, на якому вказано прізвище, ім'я, по батькові людини, дата народження, відбиток печатки з назвою фільтраційного пункту, слово «Дактилоскопирован», дата та підпис

⁷³ Свідчення про цього військового РФ взяті зі Справи № 18.

⁷⁴ Свідчення про цього військового РФ взяті зі Справи № 22.

⁷⁵ Свідчення про цього військового РФ взяті зі Справ № 12 та № 13.

⁷⁶ Захаров Є. Окуповані Росією українські території: терор та масові депортації до Росії. Т4Р. URL: <https://t4rua.org/1491> (дата звернення: 18.04.2023).

⁷⁷ Савва М. «Фільтрація» громадян України окупантами: багаторівневе насильство. Т4Р. URL: <https://t4rua.org/1416> (дата звернення: 18.04.2023).

⁷⁸ Захаров Є. Окуповані Росією українські території: терор та масові депортації до Росії. Т4Р. URL: <https://t4rua.org/1491> (дата звернення: 18.04.2023).

⁷⁹ Див. попередню примітку.

- особи (без ПІБ), яка проводила фільтрацію. Цей листок (т. зв. «довідку») люди повинні носити з паспортом; «довідка» була перепусткою на т. о. т., з нею також можна в'їхати на територію РФ⁸⁰.
177. Під час другого етапу затриманих під конвоєм відправляють для подальшого поглибленого проходження «фільтрації» на 30 діб до «фільтраційних таборів» — місць несвободи, як правило, неофіційних, де вкрай погані умови утримання: перенаселеність, погане харчування, часто немає доступу до води, до освітлення, до туалетів, до свіжого повітря, відсутній також доступ до медичної допомоги. Тут т. зв. «допити» проводяться з участю працівників ФСБ РФ, із застосуванням насильства, різного виду катувань і мають таку ж мету: зламати людину, домогтися визнання в лояльності до РФ. Ті, хто пройшов цей другий етап фільтрації, через 30 діб звільнюються й можуть їхати до РФ. Ті ж, хто не пройшов другий етап фільтрації, безслідно зникають, і про їх подальшу долю нічого невідомо. Є версія, що їх засуджують суди РФ «за протидію» т. зв. «с. в. о.», принаймні один такий випадок відомий⁸¹.
178. Незважаючи на складність документування інформації про «фільтрацію», особливо від її жертв та їх родичів, ХПГ вдалося зібрати певну інформацію про ймовірні місця «фільтрації», які були облаштовані на т. о. т. Харківської області.
179. На т. о. т. Харківської області, ймовірно, найбільш масштабним із місць «фільтрації» були приміщення Вовчанського агрегатного заводу у місті Вовчанськ Чугуївського району. 24 квітня 2022 року голова Харківської ОВА Олег Синегубов повідомив, що «у Вовчанську окупанти вивезли один із заводів на територію РФ, а у приміщеннях заводу влаштували певну тюрму, справжній концтабір, де людей піддають певним тортурам, змушують співпрацювати, ставати до лав ЗС РФ»⁸².
180. У інтерв'ю журналістам ХПГ заступник директора Вовчанського агрегатного заводу Олег Топорков зазначив, що захоплених жертв утримували, ймовірно, у приміщенні цеху № 20, де військові РФ, за його інформацією, облаштували «концентраційний табір»; він зазначає, що знає до десятка людей, яких після утримання на заводі вивезли на територію РФ⁸³.
181. Топорков зазначає, що на заводі були різні підрозділи та формування військ РФ, зокрема, мобілізовані, т. зв. «народна міліція» та т. зв. «органи безпеки» т. зв. «ДНР, т. зв. «ЛНР», Росгвардія та кадрові військові РФ; конвоюванням жертв займалися військові т. зв. «ДНР» та т. зв. «ЛНР»; керували процесом, за даними Топоркова, співробітники ФСБ РФ, які здебільшого проводили т. зв. «допити»⁸⁴.
182. Також, згідно з повідомленням поліції Харківської області, на т. о. т. селища Липці Харківського району військові РФ ймовірно облаштували «пункт фільтрації» у підвалі приміщення Липецького МНВК (міжшкільного навчально-виробничого комплексу), яке захопила т. зв. «народна міліція ЛНР»; будівля використовувалась як місце тимчасової «фільтрації», після якої жертв вивозили, попередньо, на територію РФ⁸⁵.

⁸⁰ Савва М. «Фільтрація» громадян України окупантами: багаторівневе насильство. Т4Р. URL: <https://t4pua.org/1416> (дата звернення: 18.04.2023).

⁸¹ Захаров Є. Окуповані Росією українські території: терор та масові депортації до Росії. Т4Р. URL: <https://t4pua.org/1491> (дата звернення: 18.04.2023).

⁸² Російські окупанти вивезли з Вовчанська на Харківщині підприємство й облаштували тюрму — Синегубов. Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/232197-rosijski-okupanti-vivezli-z-vovcanska-na-harkivsini-pidpriemstvo-j-oblastuvali-turmu-siniegubov/> (дата звернення: 18.04.2023).

⁸³ Скачко І. Вовчанський агрегатний завод: російська катівня за чеченськими лекалами. Права людини в Україні. URL: <https://khp.org/1608810987> (дата звернення: 18.04.2023).

⁸⁴ Див. попередню примітку.

⁸⁵ Публікація у Facebook від 25 вересня 2022 року. Facebook (Поліція Харківської області). URL: <https://www.facebook.com/police.kharkov/posts/pfbid02ydx8MJVRJcAgbmc9uNCnvATsjsqy56L4SJCpkn6RXxyKBhZwQRCLUQmPNJ4AwqI> (дата звернення: 18.04.2023).

IV. ПОПЕРЕДНЯ ПРАВОВА КВАЛІФІКАЦІЯ ЗАФІКСОВАНИХ ІНЦИДЕНТІВ

---

183. Стаття 7 (1) (e) PC MKC визначає, що ув'язнення або інше жорстке позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права, коли вчинене в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти будь-якого цивільного населення, і такий напад вчиняється усвідомлено, є злочином проти людяності⁸⁶.
184. Відтак, відповідно до Елементів злочинів⁸⁷, злочин проти людяності у вигляді ув'язнення або іншого жорсткого позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права згідно зі статтею 7(1)(e) PC MKC складається з 5 елементів:
- a. Зловмисник ув'язнив одну чи кількох осіб або іншим чином серйозно позбавив одну чи кількох осіб фізичної свободи.
  - b. Тяжкість поведінки була такою, що вона порушувала основоположні норми міжнародного права.
  - c. Зловмисник усвідомлював фактичні обставини, які встановлювали тяжкість поведінки.
  - d. Дія була вчинена в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення.
  - e. Зловмисник знав, що дія була частиною широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення, або мав намір зробити таку поведінку частиною широкомасштабного чи систематичного нападу.

IV.1. ЗЛОВМИСНИК УВ'ЯЗНИВ ОДНУ ЧИ КІЛЬКОХ ОСІБ АБО ІНШИМ ЧИНОМ СЕРЬОЗНО ПОЗБАВИВ ОДНУ ЧИ КІЛЬКОХ ОСІБ ФІЗИЧНОЇ СВОБОДИ

185. Існування жорсткого позбавлення волі, вчиненого органами РФ щодо громадян України, було добре задокументовано в цьому Поданні та залишається незаперечним.

IV.2. ТЯЖКІСТЬ ПОВЕДІНКИ БУЛА ТАКОЮ, ЩО ВОНА ПОРУШУВАЛА ОСНОВОПОЛОЖНІ НОРМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

186. Свідчення, зібрані та опрацьовані ХПГ та іншими учасниками коаліції Т4П, дозволяють стверджувати, що військові РФ здійснювали масові протиправні та необґрунтовані захоплення цивільних осіб із застосуванням фізичної сили, побиття, образ, нелюдського поводження

---

⁸⁶ <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/RS-Eng.pdf>

⁸⁷ Elements of Crimes, ISBN No. 92-9227-232-2 ICC-PIOS-LT-03-002/15

- та катувань. ХПГ переконана, що дії військових РФ суперечать основоположним принципам міжнародного права.
187. Заборона жорсткого позбавлення волі, особливо під час міжнародних збройних конфліктів, стала загальноприйнятою практикою серед держав. Зараз ця заборона вважається нормою міжнародного звичаєвого права⁸⁸. Крім того, уявлення про те, що затримання не повинно бути свавільним, є фундаментальним принципом як міжнародного гуманітарного права, так і права прав людини⁸⁹.
188. З точки зору міжнародного гуманітарного права, у справі МТКЮ *Prosecutor v. Jadranko Prlić*⁹⁰ було пояснено, «що статті 68 і 78 Четвертої Женевської конвенції, які передбачають законні заходи утримання під вартою в кон-тексті окупації, повинні бути враховані при оцінці того, чи мало місце незаконне позбавлення волі за значенням Статуту [МТКЮ]. Таким чином, Палата вважає, що позбавлення волі осіб є незаконним у розумінні Статуту [МТКЮ], коли:
- i. осіб, про яких йдеться, які перебувають на окупованій території та вчинили правопорушення виключно з метою заподіяння шкоди державі-окупанту, без заподіяння шкоди життю чи тілесній недоторканості членів окупаційних сил або адміністрації, не створюючи значної колективної небезпеки і без серйозної шкоди майну окупаційних сил чи адміністрації чи об'єктам, які ними використовуються, були затримані на період часу, який не відповідає правопорушенню, вчиненому всупереч статті 68 Четвертої Женевської конвенції;
  - ii. особи, про яких йдеться, які перебувають на окупованій території, були затримані всупереч статті 78 Четвертої Женевської конвенції, в той час як немає вагомих підстав вважати, що безпека держави, яка тримає в полоні, зробила це абсолютно необхідним;
  - iii. процесуальні гарантії, передбачені статтею 78 Четвертої Женевської конвенції, не були надані затриманим особам, навіть якщо початкове затримання було виправданим».
189. Крім того, як зазначив Суд⁹¹, «стосовно статті 42 Четвертої Женевської конвенції, Апеляційна палата встановила, що імперативні причини безпеки повинні бути такими, щоб затримання було «абсолютно необхідним» для забезпечення безпеки держави. Палата вважає, що це визначення також стосується статті 78 зазначеного договору. У цьому відношенні судова практика Трибуналу загалом надає стороні, яка вдається до цього заходу, широкі дискреційні повноваження у вирішенні того, що становить загрозу її безпеці. Тим не менш, Держава, що тримає в полоні, не має загальних повноважень затримувати все цивільне населення сторони конфлікту. Вона повинна встановити для кожної особи, що він або вона становлять особливий ризик для безпеки держави, так що її необхідно затримати. Певні дії преюдиційно вважаються такими, що завдають шкоди безпеці держави: шпигунство, диверсія та «розвідка з ворожим урядом або громадянами ворога». Проте сам факт того, що особа є громадянином або поділяє ту ж думку, що й ворожа сторона, як такий не виправдовує позбавлення волі. Відповідно до того, сам факт того, що чоловік є призовного віку, не обов'язково становить загрозу безпеці супротивника. Інтернування та поміщення до місця проживання є винятковими заходами, і вони повинні прийматися лише після ретельного розгляду кожного окремого випадку».
190. Якщо говорити про характер подій повномасштабної збройної агресії РФ проти України, то, по-перше, російські військові, по суті, атакували окремих мирних жителів. Зокрема, озброєні російські військовослужбовці вривалися в житлові будинки цивільних або іншим чином вступали в безпосередній контакт з особами, а потім застосовували фізичну силу до

⁸⁸ Див. ICRC, Rule 99, Deprivation of Liberty, <https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl/v1/rule99>

⁸⁹ Див. OHCHR, Working Group on Arbitrary Detention, Compilation of Deliberations (17.10.2013)

⁹⁰ Prosecutor v. Jadranko Prlić, Case No. IT-04-74-T, Judgement (TC), 29 May 2013, paras. 63–68.

⁹¹ Ibid.

- мирних жителів (валили на землю, закручували руки за спину, били) та, погрожуючи зброєю, починали перевіряти документи чи ставити питання.
191. По-друге, коли потерпілий був фактично знерухомлений, не кажучи вже про можливість висунути будь-які заперечення, військові РФ проводили «обшук» у житлі жертви, в результаті якого забирали знайдені готівкові кошти, будь-які коштовні особисті речі (комп'ютери, телевізори, мобільні телефони, планшети тощо) та документи (частіше, документи про право власності на майно та документи, що посвідчують особу). Під час «обшуку» деяких осіб продовжували бити. За характером проведення та результатами ці дії військових РФ не можна назвати «обшуком», оскільки абсолютно не дотримувалися будь-які процедурні протоколи їх здійснення. Ці дії жертви, зазвичай, описують як «пограбування».
192. По-третє, після обшуку військові РФ, зазвичай, вживали заходів для дезорієнтації захоплених цивільних: надягали на голову потерпілих мішок (чи шапку) та міцно примотували їх до голови скотчем чи у інший спосіб таким чином, що жертви відчували задуху. Деяких захоплених повторно били. Також військові РФ замотували жертвам руки. У такому стані осіб транспортували до місць утримання, а деяких — і продовжували тримати в подальшому.
193. По-четверте, зібрані дані свідчать, що захоплення в полон цивільних було позбавлене будь-якої реєстрації, документального оформлення та контролю з боку відповідних органів (суду, або хоча б прокуратури), а тому, з юридичної точки зору, у жертв чи їх родичів були відсутні будь-які можливості для захисту своїх прав, оскарження свавільного захоплення та утримання в полоні, яке, зазвичай, супроводжувалося катуваннями та нанесенням тілесних ушкоджень. Більше того, ХПГ був зафіксований випадок, коли навіть щодо жертви, яка була вивезена до РФ, де її продовжували утримувати у полоні, рішенням суду РФ було відмовлено потерпілому в фундаментальному праві на адвоката⁹², яке є одним із базових прав затриманого у будь-якій правовій системі світу. Загалом йдеться, фактично, про невизнане затримання, яке у будь-якому випадку, є протиправним.
194. Після «захоплення» військові РФ транспортували жертв до місць несвободи. Перевозили жертв як у машинах, призначених для перевезення пасажирів (на пасажирських сидіннях легкових машин чи позашляховиків), так і у кузовах вантажних машин. В останньому випадку жертви були зв'язані та лежали на підлозі вантажівок. Багато постраждалих згадують, як їх «кинули у вантажівку», тобто перевозили без урахування належних умов транспортування, що могло бути особливо складним для знерухомлених людей. Транспортували жертв також із зав'язаними очима (натягнуті на голову мішки, шапки, замотані скотчем).
195. Безпосереднє позбавлення цивільних свободи відбувалось у різних приміщеннях, проте в усіх випадках жертви скаржилися на нелюдські умови тримання. Значну частину жертв жорсткого позбавлення волі, яким надає допомогу ХПГ, утримували у підвалах, льохах чи інших підвальних приміщеннях, куди взагалі не проникало денне світло, що, на наше переконання, імперативно заборонено статтею 118 ЖК 4.
196. Окрім цього, загалом умови утримання захоплених і позбавлених волі цивільних жертви описують як нелюдські. Люди утримувалися у приміщеннях, де кількість ув'язнених перевищувала стандарти для в'язниць у 2–4 рази⁹³. Харчування у місцях утримання також не відповідало правилам для тримання ув'язнених⁹⁴, а було на такому рівні, щоб «полонені»

⁹² Див. Справу № 21.

⁹³ CPT/Inf (2015) 44. Living space per prisoner in prison establishments: CPT standards. Effective from 2015-12-15. Official edition. Strasbourg. URL: <https://rm.coe.int/16806cc449> (дата звернення: 18.04.2023).

⁹⁴ On the European Prison Rules : Recommendation of 01.07.2020 no. Rec(2006)2-rev.

URL: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectId=09000016809ee581 (дата звернення: 18.04.2023).

просто не померли з голоду; інколи «полонених» взагалі не годували, а лише давали одну пляшку води (1 літр) на усю камеру «полонених». Також ув'язненим не надавалася медична допомога, хоча після катувань, побиттів та «допитів» її потребували майже всі «цивільні полонені»⁹⁵.

197. Всі постраждали описують, як військові РФ їх «допитували». Фактично, зі свідчень можна зробити висновок, що саме «допити» були основною метою захоплення та викрадення цивільних із подальшим їх утриманням в ув'язненні. «Допити», які проводили військові РФ, також абсолютно не відповідають жодним процедурним нормам, створеним для захисту прав «допитуваних». Військові РФ або співробітники ФСБ РФ били цивільних ув'язнених, катували їх у інший спосіб (наприклад, струмом⁹⁶), морально принижували і знущалися, паралельно продовжуючи ставити питання. Деякі з опитаних ХПГ жертв згадували, що вони неодноразово втрачали свідомість від отриманих тілесних ушкоджень та катувань під час «допитів», проте військові РФ просто обливали їх водою, щоб вони прийшли до тями, і продовжували «допитувати».
198. Також поширеним було здійснення військовими РФ «імітації розстрілу», що становило надзвичайно сильний психологічний тиск на жертву. Людині під час т. зв. «допиту» чи у будь-який інший час абсолютно серйозно казали, що він/вона будуть розстріляні. Перед «розстрілом» жертву виводили на подвір'я (вивозили у ліс) та наказували викопати собі могилу. Через декілька годин, коли ув'язнений дійсно викопував достатньо велику для поховання людини яму (інколи, декілька метрів углиб), жертвам, що палять, пропонували «останню сигарету», іншим — якість «останнє бажання», після чого військові РФ били жертву або ставили до стінки і стріляли дуже близько біля голови, після чого повертали до ув'язнення. Бували випадки, коли «імітація розстрілу» здійснювалася без викопування ями — військові РФ наставляли на жертву зброю, повільно рахували вголос (під час «допиту» — продовжуючи ставити питання) та потім стріляли біля жертви (в останній момент перед пострілом відводили зброю).
199. Усе вищезазначене більшість жертв переживали не один день, оскільки, за зібраними нами даними, лише невелику частину захоплених цивільних військові РФ відпускали у той же день або у наступні дні. Значну частину з них продовжували утримувати декілька днів або тижнів ще до того, як починали «допитувати». Самі «допити» також тривали декілька днів або тижнів поспіль. Після того, як «допити» закінчувалися, значну частину ув'язнених не відпускали, а продовжували утримувати. Російські військові добровільно звільнили лише невелику кількість постраждалих. Більше того, зафіксовано значну кількість інцидентів, коли жертви жорсткого позбавлення свободи були вивезені на територію РФ, де по сей день продовжують утримуватися «у полоні», хоча є цивільними.
200. Окремо варто зазначити про «фільтрацію», яку проводили військові РФ на т. о. т.: захоплених на «фільтрацію» осіб утримували, за різними свідченнями, від одного місяця (тих, хто «пройшов фільтрацію») до невизначеного строку (стосовно тих, хто «не пройшов фільтрацію», дуже мало свідчень: деякі з них були відвезені до РФ, а про деяких взагалі немає інформації). Під час «фільтрації», як і під час інших ув'язнень, військові РФ та співробітники ФСБ РФ «допитували» жертв, при цьому знущаючись та катуючи «цивільних полонених»⁹⁷.
201. Враховуючи вищезазначене, ХПГ вважає, що застосування військовими РФ позбавлення волі та ув'язнень по відношенню до цивільних осіб на т. о. т., як це задокументовано коаліцією «Т4Р, є явним порушенням багатьох фундаментальних норм міжнародного права.

⁹⁵ Більше про умови утримання викладено у розділі IV.3 цього Подання.

⁹⁶ Більше про катування під час утримання в ув'язненні викладено у розділі IV.4. цього Подання.

⁹⁷ Більше про т. зв. «фільтрацію» викладено у розділі IV.6 цього Подання.

IV.3. ЗЛОВМИСНИК УСВІДОМЛЮВАВ ФАКТИЧНІ ОБСТАВИНИ, ЯКІ ВСТАНОВЛЮВАЛИ ТЯЖКІСТЬ ПОВЕДІНКИ

202. Ми стверджуємо, що особи, які відповідальні за жорстке позбавлення волі, вчинене в ході збройної агресії РФ проти України, та ідентифіковані як співробітники ФСБ РФ, військові РФ чи інші формування, підконтрольні Уряду РФ, безпосередньо приймали участь у виконання завдань із встановлення та підтримання контролю адміністрації РФ на тимчасово окупованих територіях України, а тому повністю усвідомлювали фактичні обставини, які встановлюють тяжкість їхньої поведінки.

IV.4. ДІЯ БУЛА ВЧИНЕНА В РАМКАХ ШИРОКОМАСШТАБНОГО АБО СИСТЕМАТИЧНОГО НАПАДУ, СПРЯМОВАНОГО ПРОТИ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ

203. ХПГ вважає, що у контексті діянь, які ймовірно мають ознаки міжнародних злочинів, вчинених військовими РФ, є неможливим говорити про окремий склад злочину виключно ізольовано від інших. Зокрема, навіть свідчення окремих жертв та свідків, які викладені у Додатку 1 до цього Подання, стосуються кількох різних діянь, які можна попередньо кваліфікувати як різні міжнародні злочини, передбачені РС МКС. Відтак, ми переконані, акти жорстокого позбавлення фізичної свободи, описані у цьому Поданні, є частиною здійснення військами РФ широкомасштабного та систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення.
204. У справі МТКЮ *Prosecutor v. Jadranko Prlić*⁹⁸, Суд пояснив, що «прикметник «широкомасштабний» відноситься до нападу, який здійснювався у великих масштабах, а також до великої кількості жертв, які він спричинив, тоді як прикметник «систематичний» підкреслює організований характер актів насильства та малої ймовірності їх випадкового виникнення. Таким чином, саме в «паттернах» злочинів, у сенсі навмисного, регулярного повторення аналогічної злочинної поведінки, можна розпізнати їх систематичний характер. Серед факторів, які можуть бути взяті до уваги при визначенні того, чи відповідає напад одній або обом умовам («широкомасштабний» чи «систематичний»), є наслідки нападу на цивільне населення, кількість жертв, характер дій, можливу участь політичних посадовців чи органів влади або будь-який ідентифікований паттерн злочину у визначеному вище сенсі». Важливо, що «широкомасштабним чи систематичним має бути лише напад, а не окремі дії обвинувачених. Крім того, дії обвинуваченого мають бути лише частиною цього нападу, а за умов дотримання всіх інших вимог окрема дія чи відносно обмежена кількість дій цієї особи характеризуватимуться як злочин проти людяності, якщо тільки ці дії не можуть бути названі ізольованими або випадковими»⁹⁹.
205. Крім того, у справі МТКЮ *Prosecutor v. Kunarac, Kovac and Vukovic*¹⁰⁰ було роз'яснено, що «широкомасштабний чи систематичний характер нападу є, по суті, відносним поняттям. Судова палата повинна спочатку визначити населення, яке є об'єктом нападу, і, зважаючи на засоби, методи, ресурси та результат нападу на це населення, з'ясувати, чи був напад справді широкомасштабним чи систематичним».

⁹⁸ *Prosecutor v. Jadranko Prlić*, Case No. IT-04-74-T, Judgement (TC), 29 May 2013, paras. 41–42.

⁹⁹ *Ibid.*

¹⁰⁰ *Prosecutor v. Kunarac, Kovac and Vukovic*, «Judgement», IT-96-23-T and IT-96-23/1-T, 22 February 2001, para. 430

206. Щодо характеру подій повномасштабної збройної агресії РФ проти України, тільки у свідченнях, які подаються у Додатку 1 до цього Подання, містяться посилання на щонайменше 9 місць жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. Харківської області, а разом із задокументованою ХПГ інформацією з відкритих джерел, яка подається у підрозділі III.3.6 цього Подання, можна казати про щонайменше 23 місця жорсткого позбавлення свободи на т. о. т. Харківської області. Варто зазначити, що під час брифінгу 20 жовтня 2022 року начальник ГУНП у Харківській області Володимир Тимошко оголосив, що станом на цю дату було винайдено 22 катівні РФ на деокупованій території Харківської області.
207. З них на території міста Ізюм — 4 катівні, на території міста Куп'янськ — 4, у смт. Козача Лопань — 3, у смт. Шевченкове — 2, у місті Вовчанськ — 2, у смт. Великий Бурлук — 1, у селі Піски-Радьківські — 1, у смт. Борова — 1, у селі Липці — 1. Також, пан Тимошко зазначив, що це не всі місця жорсткого позбавлення волі та катування, зокрема, у деяких випадках війська РФ вивозили українців на територію РФ, де утримували та катували їх¹⁰¹.
208. Усі задокументовані факти захоплення із подальшим здійсненням жорсткого позбавлення фізичної свободи були вчинені на т. о. т. Харківської області. Згідно з їхніми свідченнями, ці цивільні особи не вчиняли дій, які можна було б кваліфікувати як збройний опір чи партизанську боротьбу, та об'єктивно не могли розглядатися як суттєва загроза військам РФ. Таким чином можна попередньо кваліфікувати цей напад як явно спрямований проти цивільного населення.
209. Також, ми задокументували свідчення та інформацію, яка може ймовірно вказувати на причетність до організації та виконання жорсткого позбавлення фізичної свободи співробітників ФСБ РФ, ГРУ РФ, військових РФ, зокрема, військових Росгвардії, військових та учасників т. зв. «народної міліції» т. зв. «ЛНР» та т. зв. «ДНР». Згідно з неодноразовими свідченнями жертв та даними з відкритих джерел, ми можемо зробити припущення, що керування процесом захоплення, утримання в полоні, проведення т. зв. «допитів», «фільтрації» та надання дозволів на звільнення жертв, ймовірно, здійснювалося співробітниками ФСБ РФ.
210. Спираючись на інформацію, викладену у розділі III цього Подання, ми маємо підстави припускати, що місця жорсткого позбавлення фізичної свободи, ймовірно організовані військовими РФ на т. о. т. Харківської області, складали взаємопов'язану та щонайменше дворівневу систему, де кожне місце утримання виконувало свої функції та керувалося певною групою відповідальних за це осіб.

IV.5. ЗЛОВМИСНИК ЗНАВ, ЩО ДІЯ БУЛА ЧАСТИНОЮ ШИРОКОМАСШТАБНОГО АБО СИСТЕМАТИЧНОГО НАПАДУ, СПРЯМОВАНОГО ПРОТИ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ, АБО МАВ НАМІР ЗРОБИТИ ТАКУ ПОВЕДІНКУ ЧАСТИНОЮ ШИРОКОМАСШТАБНОГО ЧИ СИСТЕМАТИЧНОГО НАПАДУ

211. За свідченнями постраждалих, які вижили після позбавлення волі та катувань та які поділилися інформацією із членами ініціативи «Т4Р», військові РФ не діяли спонтанно. Навпаки, вони цілеспрямовано захоплювали цивільних і тривалий час утримували їх у нелюдських

¹⁰¹ Федоркова Т. Били струмом, не давали спати, не годували: де і як діяли катівні російських окупантів на Харківщині. Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/299088-bili-strumom-ne-davali-spati-ne-goduvali-de-i-ak-diali-kativni-rosijskih-okupantiv-na-harkivsinii/> (дата звернення: 13.04.2023).

умовах з певною метою: провести «допити», схилити до співпраці, змусити виконувати певну роботу тощо¹⁰².

212. У справі МТКЮ *Prosecutor v Perišić Trial*¹⁰³, було роз'яснено, що «напад» можна визначити як поведінку, яка передбачає вчинення актів насильства. У контексті злочинів проти людяності «напад» відрізняється від концепту «збройного конфлікту» і не обмежується застосуванням збройної сили. Натомість, він може охоплювати будь-яке жорстоке поводження з цивільним населенням. Напад може передувати, тривати довше або тривати під час збройного конфлікту і не обов'язково бути його частиною».
213. Крім того, у справі МКС *Prosecutor v. Muthaura, Kenyatta and Ali*¹⁰⁴ було уточнено, що «визначення «будь-яке цивільне населення» раніше тлумачилося як «групи, які відрізняються національністю, етнічною приналежністю або іншими ознаками». На думку Палати, цивільне населення, яке є ціллю, може включати групу, визначену її (передбачуваною) політичною приналежністю».
214. Згідно з МТКЮ¹⁰⁵, «напад має бути спрямований проти цивільного населення будь-якого роду. Вираз «спрямований проти» вказує на те, що у випадку злочину проти людяності цивільне населення має бути основною метою нападу. Щоб визначити, чи це було так, Судова палата повинна розглянути, серед інших ознак, засоби та методи, використані під час нападу, статус жертв, їх кількість, дискримінаційний характер нападу, характер злочинів, вчинених під час нападу, опір нападникам у той час, а також ступінь, до якого атакуючі сили, як можна сказати, дотримувалися або намагалися дотриматися запобіжних вимог законів війни». Важливо, що «хоча встановлення *actus reus* злочину проти людяності вимагає, щоб злочин стався як частина широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення, жертви злочину, що лежить в основі, не обов'язково повинні бути цивільними»¹⁰⁶.
215. Нарешті, в основоположній справі МТКЮ *Prosecutor v. Tadić*¹⁰⁷ «включення слова «будь-який» дає зрозуміти, що злочини проти людяності можуть бути вчинені проти цивільних осіб того ж громадянства, що й виконавець злочину, або осіб без громадянства, а також осіб іншого громадянства».
216. Відповідно, ми стверджуємо, що члени ФСБ РФ і військ РФ, які були направлені в Україну для захоплення, затримання, «допиту», тортур і покарання громадян України, були повністю обізнані про наявність нападу на цивільне населення України з метою його підкорення, примусу до співпраці чи ліквідації.

¹⁰² Детальніше про мотиви захоплення громадян України як «цивільних військовополонених» та категоризацію постраждалих див. у розділі III.2 цього Подання.

¹⁰³ ICTY, *Prosecutor v. Perišić*, «Judgement», IT-04-81-T, 6 September 2011, para. 82

¹⁰⁴ *Prosecutor v. Muthaura, Kenyatta and Ali*, «Decision on the Confirmation of charges», ICC-01/09-02/11-382-Red, 23 January 2012, para. 110

¹⁰⁵ *Prosecutor v. Jadranko Prlić*, Case No. IT-04-74-T, Judgement (TC), 29 May 2013, para. 36

¹⁰⁶ *Prosecutor v. Zdravko Tolimir*, Case No. IT-05-88/2-A, Judgement (AC), 8 April 2015, para 142

¹⁰⁷ *Prosecutor v. Tadić* (alias «Dule»), «Judgement», IT-94-1-T, 7 May 1997, para. 635

V. ВИСНОВКИ

---

217. Підсумовуючи вищезазначене, вважаємо, що дані, зібрані ХПГ, дають достатні підстави стверджувати, що протягом досліджуваного періоду на території Харківської області мало місце вчинення військовими РФ проти українців злочину проти людяності, який передбачений статтею 7(1)(e) РС МКС, а саме «ув'язнення або інше жорстке позбавлення фізичної свободи в порушення основоположних норм міжнародного права».

Додатки

Додаток 1. УНІФІКОВАНИЙ ДЕПЕРСОНАЛІЗОВАНИЙ РЕЄСТР СВІДЧЕНЬ, ОТРИМАНИХ ХПГ ВІД ЖЕРТВ ТА СВІДКІВ ЖОРСТКОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В РЕЗУЛЬТАТІ ОСОБИСТИХ КОНТАКТІВ¹⁰⁸

Справа № 1

ОСОБА_001 проживає у селищі Борівське Куп'янського району Харківської області та є директором однієї із місцевих шкіл. 2 вересня 2022 року між 10:00 та 11:00 ОСОБА_001 знаходився у квартирі своєї родички ОСОБА_002, яка живе у сусідньому під'їзді. Коли ОСОБА_001 збирався йти додому до квартири зайшли шестеро озброєних автоматами людей у військовій формі РФ, повалили ОСОБА_001 на землю, завели його руки за спину, одягли наручники та повели до його квартири, яка знаходиться у сусідньому під'їзді.

Знаходячись у квартирі ОСОБА_001 ці люди питали ОСОБА_001 про документи та печатку школи. Вони обшукали усю квартиру, а також підвал та гараж. Вони вилучили особисті речі ОСОБА_001, зокрема, смартфон, носії інформації (флешки тощо), а також пневматичний пістолет та набой до нього.

Після обшуку ці особи відвезли ОСОБА_001 до приміщення Ізолятору тимчасового тримання (ІТТ), яке розташоване у приміщенні Куп'янського районного відділу поліції, де склали документи, як на затриманого, проте причин затримання не пояснили. Після цього ОСОБА_001 помістили до камери. ОСОБА_001 пам'ятає, що разом із ним у камері утримувалися й інші люди, їх кількість постійно змінювалася.

Через три дні ОСОБА_001 відвели на перший «допит». На голову ОСОБА_001 наділи мішок, тому він не міг бачити того, хто «допитував». Руки ОСОБА_001 були заковані у наручники, на пальці ОСОБА_001 наділи клєми, на які під час «допиту» подавався електрострум. Під час «допиту» ОСОБА_001 питали про документи школи, про участь у АТО, про наявність відомостей стосовно українських військових. Після «допиту» ОСОБА_001 повернули у камеру, а пізніше того ж дня перевели у іншу камеру. Згодом був інший «допит», питання були схожі, та ОСОБА_001 знову катували електрострумом.

Ввечері шостого дня перебування ОСОБА_001 у приміщенні ІТТ ОСОБА_001 почув голоси та шум від пересування людей у коридорах і приміщеннях будівлі, де його тримали. Потім усе стихло, на оклики ніхто не відгукувався. Люди, що знаходилися в інших камерах, вибили решітку, знайшли ключі від камер та вивільнили усіх.

ОСОБА_001 разом із іншими людьми, які звільнилися із камер, оглянули кабінети, у яких проходили «допити». Частину документів та мобільні телефони ОСОБА_001 з іншими людьми знайшли у цих кімнатах.

Зранку до приміщення ІТТ повернувся т. зв. «поліцейський» та військовий РФ і сказали, що всі можуть розходитися. Після цього ОСОБА_001 за допомогою іншої особи, який також був ув'язнений у приміщенні ІТТ, повернувся додому.

¹⁰⁸ Інформація у цьому додатку спирається виключно на свідчення жертв, родичів жертв або інших свідків жорсткого позбавлення фізичної свободи, чії свідчення були зібрані ХПГ під час особистих контактів.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_001 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 2

ОСОБА_003, 1964 р. нар., був мешканцем садового товариства «Ветеран» біля с. Глушківка Куп'янського району Харківської області; раніше ОСОБА_003 приймав участь у АТО.

В ході збройної агресії РФ в Україні 24 лютого 2022 року територія, на якій мешкав ОСОБА_003, була захоплена військами РФ.

30 травня 2022 року, біля 11:00, коли ОСОБА_003 перебував на городі домоволодіння свого колишнього тестя, до будинку під'їхали легкові автомобілі з позначкою «Z» та прапором РФ. З машин вийшло семеро чоловіків у військовій формі, які почали бити ОСОБА_003 руками, ногами та прикладами автоматів. Після побиття потерпілому одягли на голову шапку, обмотали скотчем та привезли до приміщення Ізолятору тимчасового тримання (ІТТ), яке розташоване у приміщенні Куп'янського районного відділу поліції.

Там ОСОБА_003 били металопластиковою трубою та офіцерським ременем, намотаним на руку, з коментуванням і лайкою з приводу того, що він приймав участь у АТО. Після чого потерпілого відвели до камери № 10 у приміщенні ІТТ, де також перебував ОСОБА_004, на вигляд приблизно 50-53 років, який був жорстоко побитий.

Наступного дня військові РФ відвели ОСОБА_003 до іншого приміщення, де до його вух та статевих органів під'єднали дроти, збили на підлогу, на якій була вода, та катували електричним струмом, при цьому «допитувались» щодо обставин його служби в АТО та наявності в нього зброї.

Ще через день ОСОБА_003 били мішком з піском по голові та всьому тілу. В камеру, де тримали ОСОБА_003, приводили також інших осіб, мешканців міста Куп'янськ та Куп'янського району Харківської області, у тому числі міського голову Куп'янська. Всіх затриманих катували під час їх перебування у приміщенні ІТТ.

ОСОБА_003 свідчить, що частина військових РФ, які утримували цивільних та катували їх у приміщенні ІТТ, були військовими т. зв. «ЛНР», проте при вирішенні питання про звільнення утримуваних людей військові т. зв. «ЛНР» питали дозволу у співробітника ФСБ РФ; також ОСОБА_003 свідчить, що затриманих осіб катували колишні співробітники правоохоронних органів України, які перейшли на бік ворога.

7 вересня 2022 року, коли ЗС України провели наступальну операцію по звільненню Харківської області, ОСОБА_003, звільнився з полону і повернувся на свободу.

1 грудня 2022 року ОСОБА_003 звернувся за правовою допомогою до ХПГ. У той же день адвокати ХПГ організували проведення судово-медичного обстеження ОСОБА_003. Оскільки з часу завдання ОСОБА_003 тілесних ушкоджень минув значний час, експерт не зміг достовірно зробити висновок про тілесні ушкодження, які б могли утворитись в період його незаконного позбавлення свободи.

26 січня 2023 року прокуратура розпочала розслідування за фактом викрадення, незаконного позбавлення свободи та катувань ОСОБА_003. Оскільки ОСОБА_003 більше трьох місяців тримали в місці несвободи, за цей час він контактував з багатьма іншими особами, яких теж викрали і тримали в одному приміщенні разом з ним; ОСОБА_003 надав слідчим детальну інформацію про таких осіб, а також дав опис тих осіб, хто «допитував» його, а також осіб, які співробітничали з військовими РФ.

Справа № 3

ОСОБА_005 був викрадений військовими РФ на блокпості по вул. Перемоги у місті Балаклія Ізюмського району Харківської області, після чого його та двох інших чоловіків відвезли до лісу. У лісі ОСОБА_005 та інших двох чоловіків жорстоко побили, погрожуючи убивством.

Після цього ОСОБА_005 відвезли до підвалу автопарку (вул. Загородня) міста Балаклія Ізюмського району Харківської області, де ОСОБА_005 у період з 3 квітня 2022 по 5 квітня 2022 року утримувався військовослужбовцями РФ у полоні.

У ОСОБА_005 були зв'язані руки, та на голову був надітий мішок. Коли ОСОБА_005 помістили до підвалу, він чув, що у підвалі утримувалися й інші полонені. Одного із полонених, що утримувався у підвалі (ОСОБА_006), ОСОБА_005 упізнав по голосу. ОСОБА_006 допоміг ОСОБА_005 сходити у туалет. Також у підвалі був ОСОБА_007. Спочатку з підвалу у невідомому напрямку вивели ОСОБА_007, а потім, після застосування фізичного насилля, увели також і ОСОБА_006.

ОСОБА_005 свідчить, що його утримували у нелюдських умовах близьких до катування: весь час без води, без їжі, у приміщенні підвалу, де не було спальних місць, туалету, куди не проникало денне світло, при температурі повітря близько –1 градус за Цельсієм.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_005 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 4

ОСОБА_008 свідчить, що у період з 18 квітня 2022 по 28 квітня 2022 року він утримувався військовими РФ у полоні у місті Балаклія Ізюмського району Харківської області.

У період з 18 квітня по 20 квітня 2022 року ОСОБА_008 утримували у полоні у приміщенні Балаклійського відділу поліції (вул. Жовтнева, місто Балаклія). При захопленні ОСОБА_008 замотали руки та голову скотчем. У приміщенні Балаклійського відділу поліції ОСОБА_008 били кулаками та ногами по голові, тулубу, рукам та ногам, а потім гумовим кийком били по голові, рукам, ногам та спині; також били електрошокером біля ребер праворуч та ліворуч. Через отримані травми ОСОБА_008 згодом звертався до лікарні за медичною допомогою.

Потім, у період з 20 квітня по 22 квітня 2022 року ОСОБА_008 утримували у підвалі (льосі) Балаклійського автопарку (вул. Загородня, місто Балаклія).

Після цього, з 22 квітня по 28 квітня 2022 року — знову у приміщенні Балаклійського відділу поліції. Разом із ОСОБА_008 утримувалися ОСОБА_009, ОСОБА_010, ОСОБА_011, ОСОБА_012¹⁰⁹, а також двоє братів ОСОБА_013 та ОСОБА_014.

ОСОБА_008 свідчить, що його утримували у приміщенні камери приблизно 1,5 на 3 метри; з продуктів харчування на добу давали 1 літр води на всіх та 1 ложку каші на людину, а коли тримали у підвалі (льосі) — взагалі не кормили; у туалет не виводили; медичну допомогу не надавали.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_008 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 5

ОСОБА_012 свідчить, що у період з 23 квітня 2022 по 14 травня 2022 року військові РФ та співробітники правоохоронних органів РФ утримували його в полоні та катували у приміщенні Балаклійського відділу поліції (місто Балаклія Ізюмського району Харківської області).

¹⁰⁹ Свідчення ОСОБА_012 викладені у Справі № 5

23 квітня 2022 року близько 13:00 ОСОБА_012 перебував у селі Волохів Яр у свого товариша ОСОБА_95, де вони різали свиню на подвір'ї. У цей момент до воріт під'їхало два автомобіля: (1) «Шевроле Нива» світло-сірого кольору без номерного знаку, та (2) «Дача Logan» світло-зеленого кольору без номерного знаку. З даних автомобілів на подвір'я зайшли троє чоловіків у камуфляжній формі зеленого кольору зі зброєю (автоматами та пістолетами); двоє із цих чоловіків були у балаклавах. ОСОБА_012 свідчить, що, ймовірно, ці особи були співробітниками ФСБ РФ. Зазначені чоловіки у зеленій камуфляжній формі наказали ОСОБА_012 та ОСОБА_95 пред'явити документи, що посвідчують особу. Після перевірки документів, зазначені чоловіки у зеленій камуфляжній формі вивели ОСОБА_012 під руки за подвір'я. Поруч із одним з двох автомобілів, на якому вони приїхали, особи у формі наділи ОСОБА_012 мішок на голову та кайданки на руки, після чого посадили у автомобіль «Дача Logan» світло-зеленого кольору.

У автомобілі «Дача Logan», окрім ОСОБА_012, сиділи ще троє військових РФ. Надалі автомобіль почав рухатися у невідомому ОСОБА_012 напрямку (ОСОБА_012 продовжували утримувати із мішком на голові). Десь через 5 хвилин автомобіль зупинився; водій вийшов з-за керма та відчинив двері, де сидів ОСОБА_012. Водій зняв з голови ОСОБА_012 мішок та сказав, що треба поговорити; у цей момент ОСОБА_012 побачив, що автомобіль зупинився на ділянці автошляху між селом Яковенковим Ізюмського району Харківської області у напрямку міста Балаклія Ізюмського району Харківської області. Далі військовий РФ (водій) декілька разів (три або чотири) кулаком правої руки у тактичній рукавиці вдарив ОСОБА_012 по обличчю, внаслідок чого у ОСОБА_012 утворилася гематома під оком та були розбиті верхня та нижня губа.

Після цього побиття, військові РФ знову надягли ОСОБА_012 на голову мішок та протягом близько 30 хвилин возили по різних блок-постах околиць міста Балаклія. Далі автомобіль, як потім зрозумів ОСОБА_012, прибув до приміщення Балаклійського відділу поліції, де один із військових РФ через ворота завів ОСОБА_012 до камери в приміщенні ІТТ. Перед входом до камери із голови ОСОБА_012 зняли мішок та кайданки; так ОСОБА_012 побачив, що на металевих дверях камери був позначений номер «0».

Через 10-15 хвилин після того, як ОСОБА_012 завели до камери, до неї привели ще одного чоловіка із тілесними ушкодженнями. Згодом ОСОБА_012 дізнався, що цього чоловіка звать ОСОБА_008¹¹⁰. У цій камері ОСОБА_012 утримували 20 діб; протягом цього часу військові РФ не «допитували» ОСОБА_012 та іноді випускали на прогулянку. ОСОБА_012 свідчить, що ОСОБА_008 утримували у камері близько 1 тижня; періодично військові РФ забирали ОСОБА_008 на «допити» у приміщення Балаклійського відділу поліції, після чого ОСОБА_008 повертався зі слідами тілесних ушкоджень на обличчі та тілі.

ОСОБА_012 свідчить, що з самого першого дня його утримання у камері із номером «0» він відірвав металевий бігунок зі своєї кофти та надряпав на стіні, яка знаходиться праворуч від входу до камери, своє прізвище, ініціали та дату (23 квітня 2022 року), а у подальшому відмічав кількість днів перебування у камері; аналогічно почав дряпати і ОСОБА_008.

На 20-й день утримання ОСОБА_012 у полоні, його забрали, як він свідчить, ймовірно, співробітники ФСБ РФ на перший поверх Балаклійського відділу поліції для «допиту». У кабінеті перебувало троє осіб у камуфляжній формі (один із них був у балаклаві). Один із військових РФ посадив ОСОБА_012 на стілець поруч зі стіною, а сам військовий РФ сів за стіл навпроти, вийняв пістолет «ПМ» та поклав на стіл, направивши дуло на ОСОБА_012 — таким чином військові РФ чинили психологічний тиск на ОСОБА_012. Далі військовий РФ сказав ОСОБА_012 розповідати про своїх братів, один із яких був учасником АТО; ОСОБА_012 відповів, що він не підтримує зв'язок з бра-

¹¹⁰ Свідчення ОСОБА_008 викладені у Справі № 3а

тами, їх місце перебування йому невідоме. Після цього військові РФ запитали ОСОБА_012 про його «останнє бажання», на що ОСОБА_012 відповів, що хоче сходити у туалет та попити води; військові РФ виконали прохання ОСОБА_012, а потім відвели його до камеру із номером «0». Коли військові РФ повернули ОСОБА_012 до камери, ОСОБА_008 там вже не було, проте у камері утримувався місцевий мешканець ОСОБА_015¹¹¹. Після цього військові РФ більше не «допитували» ОСОБА_012. 14 травня 2022 року військові РФ відпустили ОСОБА_012.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_008 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває. У справі проведено допит ОСОБА_012 та слідчий експеримент, під час якого ОСОБА_012 на місцевості показав слідчим, де його захопили військові РФ, де його бив військовий РФ (на автошляху між селом Яковенкове та містом Балаклія) та місце утримання ОСОБА_012 у полоні (у приміщенні Балаклійського відділу поліції).

Справа № 6

26 березня 2022 року близько 11:30 **ОСОБА_015** перебував у себе вдома у місті Балаклія Ізюмського району Харківської області. У цей час до двору ОСОБА_015 на автомобілі «УАЗ 452» та броньованій машині «КАМАЗ» приїхали близько десяти військових т. зв. «ЛНР». Військові т. зв. «ЛНР» надягли ОСОБА_015 на голо- ву мішок та під дулами ручного кулемету та автомату повели до автомобіля «УАЗ». ОСОБА_015 попросив попроситися із матір'ю, проте військові т. зв. «ЛНР» відмовили.

ОСОБА_015 свідчить, що його, ймовірно, відвезли до станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів (також відома як Балаклійський автопарк; вул. Загородня, місто Балаклія). Там до ОСОБА_015 прийшов чоловік, судячи з мови — росіянин. Цей чоловік почав «допитувати» ОСОБА_015, під час «допиту» погрожував ОСОБА_015 «прострелили коліна». Ввечері ОСОБА_015 відпустили. Протягом дня перебування ОСОБА_015 у полоні з нього не знімали мішок та кайданки; на прохання ОСОБА_015 дати води відмовили; погрожували вбити його, якщо той розповість кому-небудь про те, де його утримували, та про що випитували. Це було перше захоплення у полон ОСОБА_015.

5 травня 2022 року до будинку ОСОБА_015 приїхали військові РФ (за свідченнями ОСОБА_015, це були «кадірівці» та росіяни) на чотирьох автівках: (1) броньована машина «Тигр», (2) броньована машина «КАМАЗ», (3) автомобіль «Тойота Королла» кольору блакитний металік, та (4) автомобіль жовтого кольору.

Військові РФ націлили зброю на ОСОБА_015, наказали віддати ключі від Балаклійського краєзнавчого музею (дружина ОСОБА_015 була директором музею), провели «обшук» вдома у ОСОБА_015 (викрали бінокль, гвинтівку, 15 000 гривень готівкою, 1200 доларів США готівкою, ноутбук та інші речі). Під час «обшуку», коли військові РФ знаходили речі із українською символікою, вони били ОСОБА_015 руками.

Потім військові РФ привезли ОСОБА_015 до музею та питали про експонати. Під час цього «допиту» знущалися, зокрема, казали, що «українську націю треба вирізати, як свиней». У напівпідвальному приміщенні музею військові РФ продовжували бити ОСОБА_015 — наносили численні удари шомполом та прикладами від автоматів, а також били ногами. Від численних побоїв ОСОБА_015 неодноразово втрачав свідомість.

Під час «допиту» військовий РФ (як свідчить ОСОБА_015, «чеченської зовнішності») із позивним «Али» намагався відрізати ОСОБА_015 ліве вухо ятаганом із колекції музею, проте йому це не

¹¹¹ Свідчення ОСОБА_015 викладені у Справі № 6

вдалося, оскільки експонат був не гострий. На що військовий РФ із позивний «Ирбис», який був у них головним, сказав не відрізати, щоб не забруднити автомобіль «Тойота».

Ввечері того ж дня ОСОБА_015 відвезли, ймовірно, знову до Балаклійського автопарку (ОСОБА_015 свідчить, що відчував яскраво виражений запах дизельного палива). Там військові РФ імітували розстріл ОСОБА_015 (стріляли над вухом). Потім військові РФ знову били ОСОБА_015 гумовою палицею, кулаками та ногами, внаслідок чого ОСОБА_015 знову втрачав свідомість. Після цього ОСОБА_015 кинули до підвалу, де ОСОБА_015 лежав невідомо яку кількість часу.

Пізніше військові РФ витягнули ОСОБА_015 із підвалу та повели до першого поверху, де він почув крики чоловіка та удари по тілу. Коли цього чоловіка вивели, ОСОБА_015 завели. Там ОСОБА_015 знову били через те, що він воював у Чечні на початку 90-х років ХХ сторіччя; ОСОБА_015 знову втратив свідомість.

Після цього ОСОБА_015 облили водою, приєднали дроти до рук та ніг. Коли з ОСОБА_015 впала маска, він побачив на столі реостат. Військові РФ «допитували» ОСОБА_015 про «картотеку АТО». Під час «допиту» ОСОБА_015 били струмом та іншими предметами по всьому тілу. Коли прийшов військовий РФ, який був головним, ОСОБА_015 сказав йому, що коли ОСОБА_015 звільнявся з посади військового комісара району, не було навіть терміну «АТО». На це «головний» відповів, що він почув ОСОБА_015, та наказав його вбити.

Після цього ОСОБА_015 вивели (він пройшов 73 кроки), поставили обличчям до стіни, вистрелили біля голови та одночасно вдарили по спині. ОСОБА_015 знову втратив свідомість та впав. ОСОБА_015 прийшов до тями, коли його вже вантажили до броньованої машини «КАМАЗ». Під час поїздки до броньованої машини «КАМАЗ» вкинули ще двох чи трьох полонених.

Після цього ОСОБА_015 відвезли до підвалу Балаклійського відділу поліції (вул. Жовтнева, місто Балаклія) та помістили до камери з табличкою «0». Там ОСОБА_015 протримали до 23 травня 2022 року. У двомісній камері ОСОБА_015 утримувався із шістьма іншими особами. Коли ОСОБА_015 привели до камери, там вже утримувалися інші особи, зокрема, жителі села Вербівка. Співкамерники ОСОБА_015 зв'язали його спортивною кофтою, бо у нього боліли ребра.

ОСОБА_015 свідчить, що його та іншого чоловіка побили військові РФ за те, що ОСОБА_015 та інший чоловік попросили вивести їх подихати свіжим повітрям. ОСОБА_015 також свідчить, що їм не давали їсти декілька днів; давали одну пляшку води на усю камеру; замість туалету стояли два відра.

Разом із ОСОБА_015 у камері утримувалися ОСОБА_012¹¹² (волонтер, у якого забрали два автомобілі: (1) автомобіль «Hyundai Santa Fe» та (2) мікроавтобус помаранчевого кольору), та ОСОБА_016.

ОСОБА_015 також свідчить, що у сусідніх камерах утримували ОСОБА_017 (у сусідній першій), ОСОБА_018, ОСОБА_019 (його тримали 46–49 днів).

23 травня 2022 року ОСОБА_015 вивели на «допит» та повідомили, що ОСОБА_015 може бути вільним, проте застерегли, щоб «не радів», оскільки пригрозили все одно вбити. ОСОБА_015 пішов до своєї матері, яка проживає у місті Балаклія. Коли ОСОБА_015 прийшов до матері, там перебували ОСОБА_020 та ОСОБА_021.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_015 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

¹¹² Свідчення ОСОБА_012 викладені у Справі № 5

Справа № 7

ОСОБА_022, 1977 р. нар., був захоплений військовими РФ та насильно доставлений у приміщення Балаклійського відділу поліції (вул. Жовтнева, місто Балаклія), де протиправно утримувався в тюремній камері.

Під час утримання ОСОБА_022 у приміщенні Балаклійського відділу поліції, його неодноразово «допитували» військові РФ. Під час цих «допитів», військові РФ застосовували до ОСОБА_022 фізичне та психічне насильство, зокрема, били по всьому тілу та погрожували.

Після звільнення з «полону», ОСОБА_022 звернувся за правовою та психо-логічною допомогою до ХПГ. Згідно консультаційного висновку спеціаліста, який було отримано адвокатом ХПГ 13 березня 2023 року, ОСОБА_022 було діагностовано забій лівого ліктьового суглобу, забій грудної клітини, забій шийного відділу хребта. На даний час ОСОБА_022 отримує допомогу психолога, який у подальшому підготує висновок спеціаліста стосовно психологічного стану ОСОБА_022.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_022 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до СБ України, розпочате досудове розслідування. Також адвокат ХПГ звернувся із заявою про порушення кримінальної справи до СК РФ, звідки була отримана відповідь про прийняття заяви.

Справа № 8

3 березня 2022 року близько 10:00 **ОСОБА_023** був у себе вдома у селі Черкаські Тишки Харківського району Харківської області. Разом із ОСОБА_023 у цей час були його дружина ОСОБА_024 та дві родини знайомих, зокрема, ОСОБА_025, ОСОБА_026 та її син ОСОБА_027, а також ОСОБА_028.

У цей час до будинку підїхали два автомобіля: (1) вантажний автомобіль «УРАЛ» та (2) позашляховик чорного кольору. Із автомобілів вийшли більше 10 військових штурмової бригади т. зв. «ЛНР».

Військові РФ поставили усіх, хто був у будинку, обличчям до стіни та до паркану і спитали, чи усі вийшли із будинку. Військові РФ пригрозили, що якщо хтось сховався, то «буде розстріляний на місці». Після цього військові РФ провели «обшук» у будинку, внаслідок чого забрали документи про право власності на майно та шість мобільних телефонів.

ОСОБА_023 свідчить, що військові РФ натягнули йому на голову шапку так, щоб та закривала очі, та примотали її до голови скотчем. Після цього військові РФ вкинули його до вантажного відділення кузова автомобіля «УРАЛ» та повезли у невідомому напрямку.

Протягом дня до кузова автомобіля «УРАЛ» були вкинуті ще чотири особи, серед яких були ОСОБА_029, ОСОБА_030¹¹³ та ОСОБА_031, які усі є колишніми учасниками АТО. Як свідчить ОСОБА_023, їх привезли до магазину «Славутич» та помістили до сараю, де виготовляли труни; у цей час було вже близько 17:00.

Після цього військові РФ по черзі водили ОСОБА_023, ОСОБА_029, ОСОБА_030 та ОСОБА_031 на «допит» у сусіднє приміщення. Під час «допиту» військові РФ погрожували розстріляти ОСОБА_023 та відрізати йому вуха. ОСОБА_023 свідчить, що його «допитували» щодо його сина ОСОБА_032, який раніше служив у АТО.

Наступного дня військові РФ знову «допитували» ОСОБА_023 та погрожували вбивством, але, як свідчить ОСОБА_023, «допит» вже проводив співробітник ФСБ РФ.

¹¹³ Свідчення ОСОБА_030 викладені у Справі № 9.

Під час утримання у полоні військові РФ не дали ОСОБА_023 та іншим полоненим ні води, ні їжі; у туалет полонені ходили на відро.

ОСОБА_023 також свідчить, що під час утримання у полоні він чув позивні військових РФ, зокрема, «Калининград», «Гранит», «Хан» та «Ярик».

Військові РФ «допитували» ОСОБА_023 близько двох тижнів. Під час «допитів» військові РФ постійно били ОСОБА_023 по ногах, зокрема, по коліну лівої ноги били прикладом від автомату та ногами. Також військові РФ застосовували електрошокер та били ОСОБА_023 струмом.

5 березня 2022 року почалися морози, і ОСОБА_023 отримав обмороження усього тіла, оскільки його та інших полонених утримували у повністю неопалюваному сараї.

10 березня 2022 року військові РФ возили ОСОБА_023 та інших полонених на т. зв. «допит» до КПП «Гоптівка», де ОСОБА_023 «допитував» співробітник ГРУ РФ та співробітник ФСБ РФ. ОСОБА_023 свідчить, що під час перебування на КПП «Гоптівка» йому дали підписати документ про те, що начебто ОСОБА_023 не має претензій до військових РФ та начебто військові РФ його не катували.

14 березня 2022 року ОСОБА_023, ОСОБА_033, ОСОБА_030 та ще чотирьох чоловіків, які раніше служили у АТО та проживали у селі Липці, випустили на цвинтарі у селі Липці.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_023 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 9

3 березня 2022 року **ОСОБА_030** приїхав додому до своєї матері, яка проживає у селі Руські Тишки Харківського району Харківської області. Коли ОСОБА_030 зайшов у будинок, військові РФ приставили до голови ОСОБА_030 дуло автомата, розвернули ОСОБА_030 обличчям до стіни та почали «обшукувати» будинок (начебто шукали зброю).

Після «обшуку» військові РФ натягли ОСОБА_030 на очі шапку та примотали її скотчем до голови; далі ОСОБА_030 посадили у вантажний автомобіль. Після того, як військові РФ дізналися, що ОСОБА_030 раніше служив у спецназі, вони також примотали його руки до борту машини. Далі ОСОБА_030 повезли у невідомому напрямку, при цьому ще два рази протягом поїздки автомобіль зупинявся.

Після того, як з ОСОБА_030 відмотали скотч та зняли шапку, він зрозумів, що військові РФ привезли його на базу «Славутич»¹¹⁴. Близько 14:00 ОСОБА_030 завели у сарай, а згодом забрали на «допит». З самого початку «допиту», військові РФ почали бити ОСОБА_030 по голові та катувати, зокрема, почали різати йому вуха та пальці. Під час «допиту» військові РФ хотіли дізнатися місця розташування ЗС України.

Наступного дня військові РФ «допитували» ОСОБА_030 три рази; всі т. зв. «допити» проводили різні особи, проте задавали однакові питання. ОСОБА_030 свідчить, що один із тих, хто його «допитував», був співробітником ФСБ РФ. Військові РФ також «допитували» ОСОБА_030 про його військову службу.

ОСОБА_030 свідчить, що протягом його утримання в полоні військові РФ «допитували» його кожного дня по три рази. Під час цих «допитів» військові РФ постійно били ОСОБА_030 руками та прикладами від автоматів.

Утримували ОСОБА_030 у нелюдських умовах: він спав на бетонній підлозі, коли на вулиці було приблизно від -5 до 1 градусів за Цельсієм; їсти давали один раз на день у відрі.

¹¹⁴ У інших свідченнях це місце також називають «магазин «Славутич».

Протягом перших чотирьох днів разом із ОСОБА_030 у сараї утримували ОСОБА_023¹¹⁵, ОСОБА_031 та ще одного молодого чоловіка. На четверту добу утримання ОСОБА_030 до сараю привели ОСОБА_033. ОСОБА_030 свідчить, що протягом цього часу із ним утримувалося близько 10 людей.

У сараї біля магазину «Славутич» ОСОБА_030 протримали до 12 березня 2022 року. 12 березня 2022 року військові РФ відвезли ОСОБА_030, ОСОБА_023, ОСОБА_033 та ще одного чоловіка з села Липці Харківського району Харківської області до приміщення відділу прикордонної служби (ВПС) «Козача Лопань». Там ОСОБА_030 «допитували», під час чого постійно били струмом (застосовували електрошокер). ОСОБА_030 свідчить, що йому стало відомо, що приміщення ВПС «Козача Лопань» було місцем, де приймалось рішення про те, чи полоненого «судить чи відпустить».

Зранку 13 березня 2022 року ОСОБА_030 та інших полонених знову привезли на базу «Славутич» у Черкаських Тишках. Військові РФ пообіцяли випустити полонених 14 березня 2022 року.

14 березня 2022 року військові РФ обстріляли сарай, де утримували ОСОБА_030 та інших полонених. Близько 10:00 військові РФ наділи полоненим на очі шапки, примотали їх до голови скотчем, та повезли у невідомому напрямку (машина їхала хвилин 15–20).

Далі полонених, зокрема, ОСОБА_030, вивантажили із машини, вирахували у шеренгу та пересмикнули затвор. Потім «старший» серед військових РФ оголосив, що полонених відпускають; він наказав полоненим рахувати до 200, а потім знімати пов'язки.

Коли ОСОБА_030 зняв пов'язку, він зрозумів, що військові РФ висадили полонених у селі Липці Харківського району Харківської області. Далі ОСОБА_030 та інші полонені пішли до сільської ради та попросили сільського голову доставити їх до Руських Тишків. Коли ОСОБА_030 приїхав до Руських Тишків, він пішов додому до матері.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_030 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 10

18 березня 2022 року **ОСОБА_034** разом зі своєю дівчиною ОСОБА_035¹¹⁶ перебували біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району Харківської області. У цей момент до ОСОБА_034 підійшли близько десяти військових РФ, які почали перевіряти ОСОБА_034 та інших людей, що були поруч; після перевірки військові РФ приставили людей до стіни.

Після цього військові РФ повели ОСОБА_034 на «допит» в гараж, а ОСОБА_035 залишилася стояти на вулиці недалеко від магазину «Славутич». Коли ОСОБА_034 завели в гараж, військові РФ спочатку його сильно побили і тільки після цього почали «допитувати». ОСОБА_034 свідчить, що його «допитував» головний серед групи військових, проте ОСОБА_034 не знає його імені. ОСОБА_034 перебував у шапці, натягнутій на очі та примотаній скотчем до голови. Під час «допиту» ОСОБА_034 запитували персональну інформацію, оскільки військові РФ думали, що ОСОБА_034 начебто корегувальник вогню, а також питали, чи є у ОСОБА_034 зв'язки із ЗС України. Після «допиту» військові РФ дали ОСОБА_034 підписати бумагу, на якому було щось записано з його слів, та відправили у сарай. Військові РФ також вимагали від ОСОБА_034 дати їм свій телефон.

¹¹⁵ Свідчення ОСОБА_023 викладені у Справі № 8.

¹¹⁶ Свідчення ОСОБА_035 викладені у Справі № 11.

У перший день військові РФ дали ОСОБА_034 та іншим «полоненим» поїсти. ОСОБА_034 свідчить, що із ним у полоні утримували ще 3 чоловіків. Ввечері цього дня військові РФ завели до сараю ОСОБА_036, який почав випитувати у полонених, хто вони і як сюди потрапили. Зранку наступного дня військові РФ забрали ОСОБА_036.

ОСОБА_034 свідчить, що того ж вечора до сараю привели ОСОБА_037, який, за його словами, був громадянином РФ. ОСОБА_037 розповів полоненим, що він приїхав до кордону РФ з Україною, після чого його захопили військові РФ та відправили до сараю.

ОСОБА_034 свідчить, що вранці і ввечері до сараю заходив лікар. Другий день пройшов без сутичок, військові РФ не били ОСОБА_034.

На третій день зранку військові РФ визвали ОСОБА_035 на «допит»; через чотири години ОСОБА_035 відпустили.

Після цього ОСОБА_034 визвали на «допит». З самого початку «допиту» військові РФ почали бити ОСОБА_034. Він вважає, що сталося це після того, як ОСОБА_036 передав військовим РФ їхню розмову, яка була у перший день. Оскільки військові РФ не отримали від ОСОБА_034 ніякої інформації, йому погрожували розстрілом. Після «допиту» військові РФ вивели ОСОБА_034 та водили його кругами. Далі військові РФ поставили ОСОБА_034 на коліна, приставили приклад та «зняли» затвор автомата.

Не четвертий день ОСОБА_034 знову забрали з сараю. У цей день мама ОСОБА_034 привезла військовим РФ телефон ОСОБА_034. Коли ОСОБА_034 розблокував телефон для військових РФ, вони розпочали перевірку. Через деякий час військові РФ знайшли у телефоні ОСОБА_034 фотографії чоловіка у військовій формі та почали питати ОСОБА_034, хто цей чоловік; ОСОБА_034 їм не відповів, тому військові РФ так сильно вдарили його об стіл, що ОСОБА_034 майже втратив свідомість.

На п'ятий день із сараю вивели одного з полонених, а через 20 хвилин вивели і ОСОБА_034. На вулиці військовий РФ (за словами ОСОБА_034, «чеченської зовнішності») сказав ОСОБА_034 «прощатися з життям». Після цих слів до ОСОБА_034 підійшло два військових т. зв. «ДНР» і почали питати ОСОБА_034, що він думає стосовно «ситуації з Донецьком та Луганськом». Після цього ОСОБА_034 та іншого полоненого погрузили в машину та повезли до КПП «Гоптівка». Коли вони приїхали, військові РФ поставили полонених до стінки та наказали не рухатися. Після трьох годин очікування ОСОБА_034 повели на «допит».

На «допиті» ОСОБА_034 прив'язали до стільця, до його пальців намотали дроти та почали бити током. Після цього «допиту», ОСОБА_034 забрав інший військовий РФ, який знову почав «допитувати» ОСОБА_034. Після «допиту» цей військовий РФ сказав конвойним, що ОСОБА_034 завтра розстріляють.

ОСОБА_034 свідчить, що у камері розмірами 3 x 5 метрів утримували 20 людей; не було, чим дихати, тому деякі люди почали задихатися. ОСОБА_034 свідчить, що він запам'ятав декількох чоловіків, яких також утримували у цьому приміщенні (серед них був чоловік із села Циркуни, інші чоловіки із села Липці та чоловік, якого раніше утримували разом із ОСОБА_034 у сараї). Ввечері полоненим дали кашу з жиром та чашку чаю з шипшиною.

На другий день полонених відправили на роботи. На третій день полонених відправили на розвантаження товарів. У цей день ОСОБА_034 били прикладом.

На четвертий день військові РФ посадили ОСОБА_034 у машину і відвезли у село Стрілеча Харківського району Харківської області і там відпустили. За час полону у ОСОБА_034 утворився набряк ніг.

Коли ОСОБА_034 дійшов до села Глибоке, його почали «допитувати». На виході із села Глибоке на блок-пості військ військовий РФ почав стріляти у ОСОБА_034 та казав, щоб той не рухався.

Коли ОСОБА_034 підійшов до села Липці, військові РФ знову почали стріляти по ногах ОСОБА_034. У селі Липці ОСОБА_034 пішов до своєї квартири, але не зміг до неї потрапити, оскільки у нього не було від неї ключів. Потім ОСОБА_034 пішов до своїх знайомих, які проживають у селі Липці.

Наступного ранку, а саме 25 березня 2022 року, за ОСОБА_034 приїхала його матір і забрала його.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_034 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 11

18 березня 2022 року **ОСОБА_035** разом зі своїм хлопцем ОСОБА_034¹¹⁷ їхали на скутері за гуманітарною допомогою; біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району Харківської області ОСОБА_035 та ОСОБА_034 зупинили військові РФ. Військові РФ покликали «старших» та наказали ОСОБА_035 і ОСОБА_034 стати обличчям до стіни; після цього військові РФ замотали ОСОБА_035 та ОСОБА_034 очі.

Далі військові РФ повели ОСОБА_034 до сараю, а ОСОБА_035 у цей час чекала на вулиці. Після цього військові РФ повели ОСОБА_035 до гаражу і там почали «допитувати»; ОСОБА_035 свідчить, що військові РФ питали її про те, чи є у ОСОБА_035 зв'язки із ЗС України, також військові РФ казали, що ОСОБА_035 та її хлопець начебто «потрапили під підозру», а також військові РФ питали, що ОСОБА_035 «відчувала щодо Донецька та Луганська». Під час «допиту» військові РФ погрожували ОСОБА_035 розстрілом. Окрім цього військові РФ «допитували» ОСОБА_035 про батька ОСОБА_034, зазначаючи, що ОСОБА_035 та ОСОБА_034 начебто «здають» батьку ОСОБА_034 інформацію про місцезнаходження військ РФ. ОСОБА_035 зазначає, що під час «допиту» військові РФ щось записували собі, а в кінці наказали «підписати допит».

Далі ОСОБА_035 відвели до сараю, де утримували її хлопця ОСОБА_034 та ще троє чоловіків (пізніше ОСОБА_035 дізналася, що чоловіків звали ОСОБА_038, ОСОБА_039 та ОСОБА_040). Пізніше до сараю привели ОСОБА_036, а через деякий час також привели ОСОБА_037, який розповів, що він з РФ та приїхав до кордону РФ з Україною, щоб забрати свою тітку. Далі ОСОБА_036 почав підозріло випитувати у полонених інформацію. Перший день утримання ОСОБА_035 та ОСОБА_034 у полоні закінчився.

На другий день військові РФ забрали ОСОБА_036, і більше він не з'являвся. Пізніше також забрали ОСОБА_037 — його перевели до іншої камери, до матері і тітки. ОСОБА_035 свідчить, що військові РФ не дозволяли полоненим вийти у туалет та давали їжу у відрі.

На третій день військові РФ знову повели ОСОБА_035 на «допит» і почали задавати такі ж питання, що і під час минулого «допиту». ОСОБА_035 свідчить, що військові РФ питали ОСОБА_035 про машину її батька, про яку вони дізналися від ОСОБА_036. Під час «допиту» військові РФ дали ОСОБА_035 випити чай.

ОСОБА_035 свідчить, що під час «допиту» військові РФ неодноразово погрожували їй розстрілом; також вони пропонували ОСОБА_035 «здати» інформацію про військовослужбовців ЗС України та колишніх учасників АТО, проте ОСОБА_035 відповідала, що не знає нічого і що вона приїхала сюди до своїх знайомих. ОСОБА_035 свідчить, що, на її думку, «головним» серед військових РФ, які її утримували та «допитували», був, за її свідченнями, «чеченець» — він усіма командував й інші військові РФ його слухалися та радилися із ним.

¹¹⁷ Свідчення ОСОБА_034 викладені у Справі № 10

Далі ОСОБА_035 відвели у сарай, а пізніше на «допит» забрали ОСОБА_034. ОСОБА_035 чула, як її хлопця ОСОБА_034 сильно побили та як він після цього тяжко дихав. ОСОБА_035 свідчить, що чула, як військові РФ казали її хлопцю ОСОБА_034, що зараз розстріляють його, причому зроблять це, як дослівно чула ОСОБА_035, «іменем Російської Федерації». Після «допиту», ОСОБА_034 завели до сараю. Через кілька годин ОСОБА_035 попросила у військових РФ таблетку для ОСОБА_034. Ще через дві години військові РФ принесли ОСОБА_035 таблетку «Валідолу». Ввечері прийшов лікар, оглянув ОСОБА_035 та ОСОБА_034 і пішов.

21 березня 2022 року військові РФ визвали ОСОБА_035 на «допит» та дозволили зняти шапку. Військовий РФ сказав ОСОБА_035, що її та її хлопця ОСОБА_034 «переплутали» і що її відпускають. Також військові РФ сказали ОСОБА_035, щоб вона нікому нічого про ці події не розповідала. Далі військові РФ сказали ОСОБА_035, щоб вона з'їздила додому і привезла свій мобільний телефон та мобільний телефон ОСОБА_034, а також привела матір ОСОБА_034 — ОСОБА_041. Також військові РФ сказали ОСОБА_035, що вона повинна надати їм підтвердження, що батько її хлопця ОСОБА_042 надав посвідчення пожежного.

Після цього військові РФ віддали ОСОБА_035 скутер. ОСОБА_035 взяла усі необхідні документи та разом з ОСОБА_041 приїхали до магазину «Славутич», де ОСОБА_035 та ОСОБА_034 утримували у полоні. Коли вони прийшли, до них вийшов військовий РФ; він взяв у ОСОБА_041 телефони та документи, надів ОСОБА_041 чорний мішок на голову та повів ОСОБА_041 на «допит». Пізніше військові РФ відпустили ОСОБА_041.

Ввечері того ж дня ОСОБА_035 разом з ОСОБА_041 повернулися, щоб забрати ОСОБА_034, проте військові РФ відмовилися його віддати та навіть не надали жодної інформації про те, де ОСОБА_034. Відтак, ОСОБА_035 та ОСОБА_041 повернулися додому.

Наступного ранку ОСОБА_035 та ОСОБА_041 знову приїхали до магазину «Славутич»; там військові РФ сказали ОСОБА_041, щоб вона привезла їм свій телефон. Близько 15:00 ОСОБА_035 та ОСОБА_041 привезли військовим РФ телефон ОСОБА_041, але телефон ніхто не забрав. У цей же день військові РФ (як свідчить ОСОБА_035, «росіянин» та «чеченець») сказали їм, що ОСОБА_034 «потрібно ще потримати для встановлення обставин».

23 та 24 березня 2022 року ОСОБА_035 та ОСОБА_041 нічого не змогли зробити, оскільки дороги були перекриті. 25 березня 2022 року військові РФ відпустили ОСОБА_034.

Більше ОСОБА_035 не затримували. Також ОСОБА_035 свідчить, що кожного дня, поки ОСОБА_035 та ОСОБА_034 утримували у полоні, ОСОБА_041 приїжджала до магазину «Славутич», проте військові РФ їй відповідали, що ОСОБА_034 та ОСОБА_035 начебто вивезли до Белгорода (РФ).

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_035 звернулася із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 12

ОСОБА_043, військовий пенсіонер, 1976 р. н., у 2015 році був учасником АТО, після чого працював викладачем у військовому університеті та вийшов на пенсію. Він проживав разом зі своєю дружиною та сином ОСОБА_044¹¹⁸ в селі Нова Козача Харківського району Харківської області, поруч з кордоном з РФ.

24 лютого 2022 року населений пункт, де проживав ОСОБА_043, а також прилеглі території Харківської області були захоплені військовими РФ.

¹¹⁸ Свідчення ОСОБА_044 викладені у Справі № 13

На початку квітня 2022 року військові РФ неодноразово приїздили до оселі ОСОБА_043, але він ховався у розташованому неподалік селі Турово. 6 квітня 2022 року військові РФ знайшли ОСОБА_043 там, забрали його разом з іншими місцевими мешканцями та відвезли до смт. Козача Лопань, де помістили до підвалу приміщення залізничного вокзалу «Козача Лопань» у Козачій Лопані Харківського району. В тому ж підвалі також перебував його син, ОСОБА_044, якого військові РФ раніше забрали з дому.

Приблизно через півгодини ОСОБА_043 повели на «допит» на другий поверх вокзалу, де наказали роздягнутись до поясу і побили так, що він майже втратив свідомість. Коли його притягнули та кинули до камери, на його спині, животі та обличчі були криваві садна. Перший час після катувань ОСОБА_043 навіть не міг впізнати свого сина.

Приблизно о 22:00 того ж дня у камеру із дерев'яною битою в руках прийшов командир батальйону військових т. зв. «ЛНР», який, на вигляд, був у стані сильного алкогольного сп'яніння. Спочатку цей «командир» побив 17-річного хлопця ОСОБА_045¹¹⁹ (також місцевого мешканця), а потім побив до несвідомого стану самого ОСОБА_043, очікуючи його смерті. На щастя, один з конвоїрів викликав лікаря, після чого до ОСОБА_043 застосували адреналін.

Наступні три дні ОСОБА_043 не катували, мотивуючи це тим, що він може не витримати тортур і померти.

15 квітня 2022 року ОСОБА_044 та ще трьох осіб звільнили та відпустили додому; ОСОБА_043, який перед звільненням сина ще був дуже слабким, разом з іншими позбавленими фізичної свободи українцями залишався у підвалі КПП «Гоптівка».

Наскільки відомо від ОСОБА_044, решту полонених, які утримуються в приміщенні КПП «Гоптівка» наприкінці липня 2022 року вивезли у невідомому напрямку (як згодом з'ясувалося, на територію РФ).

15 червня 2022 року одна з місцевих мешканок села Козача Лопань сказала дружині ОСОБА_043, що з ним все добре, і він утримується на території РФ, що пізніше підтвердила й інша особа, яка працювала при окупаційній владі у смт. Козача Лопань.

Наприкінці вересня за заявою дружини ОСОБА_043 СБ України розпочало кримінальне провадження за фактом викрадення, незаконного позбавлення свободи та катувань її чоловіка.

Справа № 13

ОСОБА_044, 1999 р. нар., у 2018–2021 роках проходив службу у Державній прикордонній службі України.

Станом на 24 лютого 2022 року ОСОБА_044 проживав у приватному будинку в селі Нова Козача Харківського району Харківської області разом зі своєю матір'ю ОСОБА_046 та батьком ОСОБА_043¹²⁰, який у 2015 році був учасником АТО, після чого працював викладачем у військовому університеті та вийшов на пенсію.

24 лютого 2022 року населений пункт, де проживав ОСОБА_044, а також прилеглі території Харківської області були захоплені військовими РФ.

4 квітня 2022 року близько 8:30 ранку, коли ОСОБА_044 ще спав, до будинку під'їхала військова техніка РФ. ОСОБА_043 розбудив ОСОБА_044 і запропонував тікати, але ОСОБА_044 відмовився, і тоді ОСОБА_043 втік сам.

Військові РФ провели «обшук» у будинку ОСОБА_044, при цьому весь час тримаючи ОСОБА_044 під прицілом автомата. Після цього військові РФ повезли ОСОБА_044 до його сусі-

¹¹⁹ Свідчення ОСОБА_045 викладені у Справі № 14

¹²⁰ Свідчення ОСОБА_043 викладені у Справі № 12

да ОСОБА_047; ОСОБА_047 військові РФ також забрали з дому. Дорогою військові РФ забрали з дому також колишнього співробітника поліції та учасника АТО ОСОБА_048.

ОСОБА_044 разом із його односельцями із зав'язаними очима посадили у броньований автомобіль «Тигр» і привезли на залізничний вокзал «Козача Лопань», розташований у смт. Козача Лопань на відстані приблизно 5 км від будинку ОСОБА_044. На вокзалі всіх затриманих завели до підвалу, де у приміщенні (камері) розміром приблизно 3 x 3 метри вже було приблизно 8 осіб. Меблі та вентиляція в підвалі були відсутні, всі сиділи прямо на бетонній підлозі. ОСОБА_044 свідчить, що перші два дні полонених взагалі не годували, потім раз на день давали польову кашу.

Приблизно через 2 години ОСОБА_044 повели на другий поверх вокзалу до кабінету № 3, де було двоє чоловіків у військовій формі з емблемами т. зв. «ЛНР». Йому наказали роздягнутися до поясу, після чого один із чоловіків бив ОСОБА_044 по всьому тілу батоном, кийком, душив мотузкою, пробивали голову твердим предметом, схожим на шмат господарського мила. Також йому приставили ножа до шиї ззаду і надрізували мочку лівого вуха. При «допиті» військові РФ ставили ОСОБА_044 питання щодо його колишньої служби, а також у зв'язку з тим, що у ОСОБА_044 в телефоні було багато контактів товаришів по службі, тому люди, які проводили «допит», думали, що ОСОБА_044 — начебто коригувальник вогню ЗС України. Другий чоловік записував свідчення. Втомившись катувати ОСОБА_044, його відвели назад у камеру.

5 квітня 2022 року близько 20:00 у камеру у підвалі помістили ще 10 осіб, серед яких був і батько ОСОБА_044 — ОСОБА_043. Приблизно через півгодини ОСОБА_043 повели на другий поверх вокзалу на «допит», а через 15 хвилин принесли назад і кинули в камеру. ОСОБА_043 був роздягнений до поясу, на його спині, животі та обличчі були криваві садна. Перші кілька хвилин після повернення до камери ОСОБА_043 не міг впізнати свого сина ОСОБА_044.

Приблизно о 22:00 того ж дня у камеру із дерев'яною битою в руках прийшов командир батальйону військових т. зв. «ЛНР», який, на вигляд, був у стані сильного алкогольного сп'яніння. Спочатку цей «командир» побив 17-річного хлопця ОСОБА_045, а потім побив до несвідомого стану ОСОБА_043 та став очікувати, коли той помре. На щастя, один з конвоїрів викликав лікаря, після чого до ОСОБА_043 застосували адреналін.

Перші два дні ОСОБА_044 не давали ні їсти, ні пити. 6 квітня 2022 року близько 12 години дня, затриманим принесли кашу та шматок хліба. Приблизно о 14:00 того ж дня ОСОБА_044 зі зв'язаними руками та зав'язаними очима знову повели на другий поверх будівлі вокзалу на «допит», тому він не може сказати, скільки людей знаходилось у кабінеті. Цього разу ОСОБА_044 катували електричним струмом, підключаючи дроти до мочок його вух та до носа. Запитання ставили такі ж самі, як і минулого разу.

Наступні три дні ОСОБА_043 не катували, мотивуючи це тим, що він може не витримати тортур і померти.

На третій день перебування ОСОБА_044 у підвалі туди прийшов той самий «командир батальйону» т. зв. «ЛНР» із пістолетом у руках, запитав, коли день народження Леніна, і, не отримавши відповіді, зробив постріл у стелю.

На четвертий та п'ятий день ОСОБА_044 відправили рити окопи біля школи старших класів у селі Козача Лопань.

На шостий день ОСОБА_044 та ОСОБА_043 вивезли на КПП «Гоптівка», що знаходиться на кордоні між Харківською областю України та Белгородською областю РФ.

Там ОСОБА_044 знову катували струмом, але більшої сили і з використанням води (вологих ганчірок) для кращого контакту електродів з тілом. Після ОСОБА_044 катували струмом його

батька, ОСОБА_043. Як виглядали люди, які його катували, ОСОБА_044 не знає, оскільки його очі були зав'язані, але йому відомо, що «допит» проводили співробітники ФСБ РФ.

Наприкінці вересня за заявою ОСОБА_044 СБ України розпочало кримінальне провадження за фактом викрадення, незаконного позбавлення свободи та катувань. ОСОБА_044 була проведена судово-медична експертиза, яка виявила одне тілесне ушкодження, яке, на думку експерта, могло бути отримане в період його незаконного позбавлення свободи.

Справа № 14

ОСОБА_045 є студентом Харківського коледжу, разом зі своєю бабусею проживав у смт. Козача Лопань Харківського району Харківської області, розташованому біля кордону з РФ.

24 лютого 2022 року зранку військова техніка ЗС РФ перетнула державний кордон з Україною та заїхала до смт. Козача Лопань; з того часу і до моменту визволення селища ЗС України у вересні 2022 року смт. Козача Лопань було т. о. т.

17 квітня 2022 року приблизно о 12:00–12:30 ОСОБА_045, якому на той момент було 17 років, вийшов зі свого будинку на відкритий простір у полі, де можна було підключитися до мобільного Інтернету, щоб відмітитись на заняттях у коледжі. У цей момент до ОСОБА_045 підійшли двоє людей у зеленій формі, націлили на ОСОБА_045 пістолет, відвели до автомобіля, що стояв поруч із полем, і змусили лягти на землю. За свідченнями ОСОБА_045, один із військових у зеленій формі був «східної зовнішності, ймовірно, бурят», а інший повідомив, що він із т. зв. «ЛНР». Військові РФ проглянули телефон ОСОБА_045 і знайшли там його листування з друзями у додатку «Telegram», де він робив негативні висловлювання щодо російської окупації та повідомляв їм, що відбувається у смт. Козача Лопань.

Дізнавшись про таке, військові РФ перевезли ОСОБА_045 до приміщення «Нової пошти». Там його «допитували» один чоловік у формі з написом «Поліція ЛНР», який під час «допиту» загрожував ОСОБА_045 розстрілом.

Після цього ОСОБА_045 натягнули на голову та очі шапку і повезли на КПП «Гоптівка». Там у нього відібрали особисті речі, зокрема телефон, годинник та ланцюжок, і знову почали «допитувати»; ОСОБА_045 свідчить, що його «допитували» двоє людей у формі з шевронами та написом «Поліція ЛНР». Після «допиту» ОСОБА_045 відвели до камери.

За свідченням ОСОБА_045 у камері перебувало 6 осіб, у тому числі ОСОБА_049, сім'я якого жила неподалік від ОСОБА_045. ОСОБА_045 спочатку не впізнав ОСОБА_049, оскільки останній був сильно побитий і лежав із поламаними ребрами. Також у камері утримувалися ОСОБА_050 з Цупівки, ОСОБА_051 з Нової Козачої, ОСОБА_052 з Черкаської Лозової та ОСОБА_053 з Макарівки. У камері не було ні туалету, ні ліжок, всі сиділи та спали на підлозі.

Через 20 хвилин ОСОБА_045 знову повели на «допит», при цьому в кімнаті було вже до 10 чоловіків у формі та зі зброєю, які розмовляли російською, а йому дозволили розмовляти «суржиком». Одного із цих чоловіків інші називали «Білий», і такий самий напис був у нього на футболці. Військові РФ переглядали записи на телефоні ОСОБА_045 і запитували, кому ОСОБА_045 начебто передавав інформацію про війська РФ; ОСОБА_045 заперечував, що нікому не передавав таку інформацію, за що військові РФ били ОСОБА_045 гумовою палицею по голові та вимагали відповідати на питання. Також військові РФ погрожували ОСОБА_045 посадити його анальним отвором на скляну пляшку, проте не зробили цього.

Після цього до пальців рук ОСОБА_045 під'єднали електричні клеми і подали електричний струм: спочатку секунд на 5, а потім — десь на 30.

Після закінчення катувань ОСОБА_045 вивели в коридор і наказали написати, що він вибачається, що ображав військових РФ і начебто передавав інформацію про них. Також військові РФ погрозами застосування нових катувань примусили ОСОБА_045 відповідати на запитання російських журналістів-пропагандистів; відповіді ОСОБА_045 були записані на відео та у подальшому розповсюджені у мережі Інтернет.

Після цього ОСОБА_045 ще 13 днів протримали у камері площею приблизно 16 кв. м.

10 травня 2022 року ОСОБА_045 посадили в автомобіль та відвезли додому до бабусі. При цьому військові РФ забрали у ОСОБА_045 паспорт. Також, протягом ще двох тижнів ОСОБА_045 за наказом військових РФ ходив відмічатись у «комендатурі» військових РФ.

За фактом викрадення, незаконного позбавлення свободи та катувань ОСОБА_045 СБ України розпочала кримінальне провадження.

Справа № 15

24 лютого 2022 року у зв'язку із початком широкомасштабних військових дій РФ проти України **ОСОБА_054** разом із своїм батьком ОСОБА_055 та матір'ю ОСОБА_056 переїхали до свого дачного будинку у садовому товаристві «Символ» Чугуївського району Харківської області, де сім'я почала проживати з того моменту. Наприкінці березня ОСОБА_056 виїхала із населеного пункту та поїхала до Польщі.

Проживаючи у садовому товаристві, ОСОБА_054 розпочав волонтерську діяльність, а саме систематично їздив до міста Харків (Харківська область) на власному автомобілі, щоб привести до садового товариства гуманітарну продовольчу допомогу, оскільки у населеному пункті були проблеми із забезпеченням продуктами харчування.

На початку квітня 2022 року (точніша дата невідома) садове товариство «Символ» було захоплено військами РФ.

Через деякий час зв'язок із ОСОБА_054 зник, проте тітка ОСОБА_054 — ОСОБА_057 — продовжувала тримати зв'язок із місцевими жителями — своєю кумою та ОСОБА_056, яка перебувала в Польщі.

Одного дня на початку квітня військові РФ прийшли в садове товариство з метою знайти автомеханіка. Вони мали інформацію про конкретних осіб, які могли б підійти для цієї роботи, серед яких був і ОСОБА_054. Проте місцеві мешканці відмовилися добровільно співпрацювати із військовими РФ.

13 квітня 2022 року, у період часу з 14:00 до 18:00, до будинку ОСОБА_054 увірвалися військові РФ. Вони схопили ОСОБА_054, його батька ОСОБА_055, а також трьох інших чоловіків, які в той момент перебували в будинку, а саме ОСОБА_058¹²¹, ОСОБА_059 та ОСОБА_060. Військові РФ звинуватили ОСОБА_054 у начебто коригуванні вогню військових України, хоча ОСОБА_054, наскільки відомо ОСОБА_057, насправді цього не робив.

Після цього військові РФ надягли ОСОБА_054, його батьку ОСОБА_055, ОСОБА_058, ОСОБА_059 та ОСОБА_060 на голову мішки, завантажили захоплених цивільних у автомобіль та відвезли у невідомому напрямку.

Батько одного з викрадених чоловіків — ОСОБА_061 — пізніше ходив на блокпост військових РФ із проханням побачити свого сина ОСОБА_060, проте військові РФ відмовили в цьому, натякнувши, що до захоплених чоловіків застосують фізичну силу та незабаром відпустять.

У квітні — травні 2022 року військові РФ повторно приходили додому до ОСОБА_054 та ОСОБА_055, де забрали автомобіль та побутову техніку.

¹²¹ Обставини жорсткого позбавлення свободи ОСОБА_058 викладені у Справі № 16

Про факт викрадення ОСОБА_054, ОСОБА_055 та інших чоловіків повідомила місцева мешканка.

ОСОБА_057 звернулася за правовою допомогою до ХПГ. Юрист ХПГ допоміг ОСОБА_057 скласти заяву до правоохоронних органів України, які надали інформацію, що досудове розслідування стосовно викрадення ОСОБА_054, ОСОБА_055 та інших осіб вже ведеться. Юрист ХПГ також відправив заяви до різних органів РФ, зокрема, і до СК РФ, щодо місця утримання, стану здоров'я та умов тримання ОСОБА_054 і ОСОБА_055, проте відповідь не надходила.

У жовтні 2022 року ОСОБА_057 була повідомлена, що ОСОБА_054 утримується у полоні на території РФ; ОСОБА_057 також отримала лист, написаний ОСОБА_054.

Справа № 16

ОСОБА_058 проживав зі своєю дружиною ОСОБА_062 та двома малолітніми дітьми (2014 та 2016 р. нар.) на території садового товариства «Символ», яке знаходиться біля села Піщане у Чугуївському районі Харківської області.

З 24 лютого 2022 року у місці проживання ОСОБА_058 проходили запеклі бої між ЗС РФ та ЗС України. ЗС РФ тимчасово захопили частину території Харківської області, у т. ч. село Шестакове, що розташоване за 8 кілометрів від місця проживання ОСОБА_058; поряд із садовим товариством «Символ» військові РФ облаштували свій блок-пост.

13 квітня 2022 року після обіду пан ОСОБА_058 вийшов зі свого будинку і попрямував до свого сусіда ОСОБА_060, який займався ремонтом автотранспорту. Після цього додому ОСОБА_058 не повернувся; його дружина ОСОБА_062 не змогла дізнатися місцезнаходження ОСОБА_058, оскільки мобільний зв'язок із ОСОБА_058 був відсутній.

Вранці 14 квітня 2022 року ОСОБА_062 пішла додому до ОСОБА_060 і знайшла дім відкритим, і в ньому нікого не було. Інший сусід, ОСОБА_063, повідомив ОСОБА_062, що її чоловіка, а також ОСОБА_060, ОСОБА_054¹²², ОСОБА_055¹²³ та ОСОБА_059 забрали з собою озброєні люди.

Очевидець подій ОСОБА_063 свідчить, що 13 квітня 2022 року з 14:00 до 18:00 озброєні люди у формі військовослужбовців ЗС РФ увірвалися до одного з будинків садового товариства «Символ», надягли цим п'ятьом чоловікам (ОСОБА_054, ОСОБА_055, ОСОБА_058, ОСОБА_059 та ОСОБА_060) мішки на голови, занурили їх в автомобіль і відвезли в невідомому напрямку. Військові РФ також забрали автомобілі одного з викрадених чоловіків та автомобіль ОСОБА_063.

ОСОБА_063 також свідчить, що військові РФ приходили за конкретними людьми, оскільки називали прізвища та імена людей, за якими вони прийшли; всі ці насильно захоплені люди були фермерами, а тому чудово розбиралися на техніці та автомобілях. Щодо одного з викрадених чоловіків військові РФ начебто мала інформацію про наведення ним вогню на позиції військ РФ.

Зі слів дружини ОСОБА_060 відомо, що в період окупації військові РФ говорили місцевим жителям, що викрадені живі та утримуються на території Вовчанського агрегатного заводу у м. Вовчанську Чугуївського району Харківської області, який був захоплений військами РФ з першого дня війни. Пізніше ця інформація підтвердилася чоловіком, випущеним із Вовчанського агрегатного заводу, де, за його словами, перебуває багато полонених українців. Ще через деякий час вказана інформація підтвердилася ще одним невідомим чоловіком, який зателефонував з невизначеного номера телефону ОСОБА_062 і повідомив, що її чоловік разом з іншими перебуває у полоні у Вовчанську, де їх змушують ремонтувати техніку військових РФ.

¹²² Обставини жорсткого позбавлення свободи ОСОБА_054 викладені у Справі № 15

¹²³ Обставини жорсткого позбавлення свободи ОСОБА_055 викладені у Справі № 15

7 травня 2022 року за заявою ОСОБА_064, яка є дочкою ОСОБА_060, СБ України розпочало досудове розслідування за фактом викрадення ОСОБА_058 та зазначених вище осіб. Незважаючи на всі зусилля ОСОБА_062, у тому числі неодноразові звернення до органів влади РФ, їй досі невідома доля її чоловіка та його місцезнаходження.

Справа № 17

8 квітня 2022 року до будинку **ОСОБА_065** у селі Кутузівка Харківського району Харківської області увірвалися семеро військових РФ, серед яких були військовий РФ із позивним «Витязь» (він був «головний» серед них), військовий РФ із позивним «Ара» (він був «заступником» «Витязя») та ще п'ятеро військових РФ, озброєних автоматами.

Військові РФ повідомили ОСОБА_065, що ОСОБА_066 стверджує, що ОСОБА_065 начебто навідниця ЗС України та начебто теща працівника СБ України. ОСОБА_065 все заперечувала.

Військові РФ «обшукали» будинок ОСОБА_065, забрали приватні речі ОСОБА_065 та лякали дітей, які мешкали у будинку. Оскільки військові РФ не змогли знайти телефон ОСОБА_065, вони захопили її у полон, при цьому погрожуючи катуваннями та розстрілом.

ОСОБА_065 відвезли у село Веселе, де утримували у полоні три дні та зовсім не давали жодної їжі. Військові РФ «допитували» ОСОБА_065 про співробітників СБ України, але ОСОБА_065 відповіла, що нікого не знає. Після цього утримання у полоні військовий РФ із позивним «Шаман» відвіз ОСОБА_065 додому.

Через тиждень до ОСОБА_065 знову повернувся «Шаман» у супроводі інших військових РФ. «Шаман» змусив ОСОБА_065 продекламувати промову, у якій ОСОБА_065 повинна була сказати, що вона удома та що військові РФ її начебто не били; «Шаман» записав цю промову на камеру. Потім «Шаман» повідомив, що ОСОБА_065 поміняють на дочку «Шамана», яку затримали у Харкові.

27 квітня 2022 року село Кутузівка було звільнене ЗС України.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_065 звернулася із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 18

27 березня 2022 року **ОСОБА_067** перебував у себе вдома у селі Вільхівка Харківського району Харківської області. Близько 11:00 до двору будинку ОСОБА_067 увірвалися близько 20 військових РФ; за свідченнями ОСОБА_067, серед військових РФ був «старший», якого вони називали за позивним «Шаман» та казали, що «Шаман» є начебто депутатом.

Військові РФ побили ОСОБА_067, зв'язали його та почали «обшукувати» будинок і двір ОСОБА_067; у льосі військові РФ знайшли цінні речі ОСОБА_067, зокрема, документи, грошові кошти, мобільний телефон, планшет, ноутбук, маленький телевізор.

Потім ОСОБА_067 зв'язаного «допитували» у сусідньому будинку; під час «допиту» військові РФ били ОСОБА_067 ногами та прикладами від автоматів (внаслідок чого зламали ОСОБА_067 ніс), імітували розстріл ОСОБА_067, стріляючи над головою.

Потім військові РФ повели ОСОБА_067 до «комбата» (ймовірно, командира батальйону); ОСОБА_067 свідчить, що «комбат» був молодий чоловік невисокого зросту. «Комбат» також бив ОСОБА_067 прикладом від автомату.

ОСОБА_067 свідчить, що бачив, як військові РФ вбивали полонених військовослужбовців України (із жовтими та синіми пов'язками).

Близько доби ОСОБА_067 не водили до туалету. Близько 12:00 наступного дня ОСОБА_067 привели до «Шамана»; там ОСОБА_067 на власні очі бачив, як «Шаман» дуже сильно бив військовослужбовців України. Разом із «Шаманом» ходив його «охоронець» у військовій формі, схожу на ту, яку носили радянські десантники. ОСОБА_067 свідчить, що там він безпосередньо бачив, як військові РФ катували військовослужбовців України.

Після цього військові РФ повезли ОСОБА_067 до села Веселе Харківського району Харківської області. Разом із ОСОБА_067 повезли двох хлопців із реабілітаційного центру, який знаходиться у с. Веселому. ОСОБА_067 свідчить, що у селі Вільхівка його та цих двох хлопців тримали окремо. Один із цих двох хлопців був із міста Мерефа Харківського району Харківської області; а про іншого ОСОБА_067 знає, що його до реабілітаційного центру у селі Веселе привіз дільничний села Вільхівка.

ОСОБА_067 свідчить, що потім його разом із іншими полоненими та військовими РФ, які начебто відмовилися брати зброю, перевезли до сільської ради села Веселе, де продовжували утримувати у полоні. Серед військових РФ, які відмовилися брати зброю та утримувалися разом із ОСОБА_067, був чоловік, який представився начебто викладачем із міста Донецьк; у «викладача» був телефон, через який ОСОБА_067 виходив на зв'язок із своїм братом, щоб той сповістив дружину ОСОБА_067.

ОСОБА_067 свідчить, що разом із ним був чоловік із Харкова, ОСОБА_068 із села Веселе, ОСОБА_069 разом із своєю дружиною ОСОБА_070 та 5-річним сином ОСОБА_071 (ОСОБА_069 та ОСОБА_070 прихистили ОСОБА_067 після втечі з полону); також була одна місцева жінка, її привів «комбат» («комбата» військові РФ кликали «Душман»).

ОСОБА_067 свідчить, що з 1 травня по 5 травня 2022 року військові РФ обстрілювали касетними боєприпасами село Веселе.

5 травня 2022 року військові РФ почали збиратися відходити до міста Белгород (РФ); у цей час ОСОБА_067 вдалося втекти.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_067 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 19

Вранці 24 серпня 2022 року **ОСОБА_072** поїхав на своєму автомобілі на базар у місті Балаклія Ізюмського району Харківської області, щоб купити продуктів. Потім ОСОБА_072 переїхав на площу Казмірука, де було покриття стільникової мережі, щоб подзвонити рідним і друзям. ОСОБА_072 залишив машину поблизу сцени, а сам пішов у парк.

Зробивши кілька дзвінків, ОСОБА_072 вже збирався йти до машини, але був зупинений представником т. зв. «військової поліції РФ». Військовий РФ перевіряв паспорт і телефон ОСОБА_072; під час перевірки телефону військовий РФ виявив там записи, які він трактував як начебто «антиросійські і націоналістичні».

Військові РФ надягнули ОСОБА_072 мішок на голову, забрали паспорт, телефон, гаманець, окуляри і на спецавтотранспорті доставили до невідомого місця, де посадили в клітку в підвальному приміщенні. ОСОБА_072 казав військовим РФ, що він доглядає за лежачою дружиною, яка позбавлена можливості самостійно рухати ногами і руками, а отже повністю залежить від догляду ОСОБА_072, але це ніяк не вплинуло на військових РФ. ОСОБА_072 провів ніч та наступний день у холодному підвалі.

Наступного вечора близько 21:00 військові РФ вивели ОСОБА_072 з клітки, одягли йому мішок на голову, дали до рук телефон, паспорт і перевезли у інше місце. Коли машина зупинилася,

військові РФ витягли ОСОБА_072 з машини і, штовхаючи в спину, привели ОСОБА_072 до якоїсь будівлі (ОСОБА_072 пам'ятає, що там працювала вентиляція) і стали радитися між собою, де його пристрелити: один чоловік казав, що треба відвести до кручі, а інший пропонував зробити це у душовій, оскільки там легко кров змити.

Потім ОСОБА_072 кинули до камери, де зняли з голови мішок. ОСОБА_072 свідчить, що у камері, яка розрахована на двох осіб (було 2 ліжка, точніше тюремні «нари»), утримували п'ятьох осіб: двоє спали на «нарах», ще троє — на підлозі, де було вільне місце. У камері дуже часто вмикали вентиляцію, і тоді по стінам починала текти волога і ставало вкрай важко дихати.

Як розповідає ОСОБА_072, найгірше йому було через відсутність відомостей про його дружину, яка має рідкісну та поки невиліковну хворобу, через що лежить прикута до ліжка. ОСОБА_072 із дружиною вже декілька місяців проживають вдвох на околиці лісу; ОСОБА_072 піклується про дружину. ОСОБА_072 дуже хвилювався, що через те, що військові РФ забрали його у полон, його дружина декілька днів буде лежати безпорадною у мокром ліжку.

На четверту добу ОСОБА_072 визвав чергового і сказав йому, що начебто переховує дома автомат. ОСОБА_072 вважав, що військові РФ повезуть його, щоб той показав місце, і він дізнається, що з його дружиною. Черговий сказав ОСОБА_072, що доповість, але пройшло ще три доби, перш ніж черговий вивів ОСОБА_072 з камери і запитав, чи правду ОСОБА_072 сказав йому про зброю. На той час пішла вже восьма доба і ОСОБА_072 зробив для себе висновок, що якщо його дружину ніхто ще не знайшов, то вижити у неї вже немає шансів, а якщо її знайшли раніше живою, то робити зайві рухи теж немає сенсу. Тому ОСОБА_072 відповів черговому, що вигадав про зброю тільки для того, щоб допомогти дружині.

У середу, 7 вересня 2022 року, до тюрми, де тримали ОСОБА_072, приїхали інші військові РФ. Ці військові РФ зачинили віконця у камерах (ОСОБА_072 свідчить, що це трапилося вперше за весь час його утримання у полоні), зняли маскувальну сітку із двох секретних машин, які весь час там простояли, та вигнали машини за межі тюрми. ОСОБА_072 свідчить, що там, ймовірно, військові РФ відстрілялися та повернулися у двір.

Потім у приміщенні, де утримували ОСОБА_072, серед військових РФ розпочалася якась «паніка». По коридору пішов офіцер військових РФ у супроводженні військового РФ із автоматом. Цей офіцер зазирає до камер і перелічував полонених, підсвічуючи їх обличчя ліхтарем із зеленим світлом. ОСОБА_072 зрозумів, що почався наступ ЗС України, а тому військові РФ готуються до можливого відступу. У ОСОБА_072 склалося враження, що військові РФ готуються до «зачистки» тюрми та чекають на знищення полонених. Наступну ніч ОСОБА_072 разом із іншими особами провели у наглухо зачинених камерах, без вентиляції та їжі.

Вранці ОСОБА_072 разом із своїми співкамерниками зрозуміли, що у будівлі залишилися тільки полонені. Завдяки тому, що в сусідній камері у броньованому склі був отвір від осколку, це дало змогу хлопцям за півгодини вибити пристінним столом це скло та звільнитися. Далі ці люди звільнили й інших полонених (там були і чоловіки, і жінки), зокрема, і ОСОБА_072. Потім всі люди почали шукати свої телефони та документи; більшість знайшли.

Далі ОСОБА_072 побіг додому. По дорозі він зустрів знайому жінку, яка сказала йому, що за його дружиною доглядають. Прийшовши додому, ОСОБА_072 побачив, що дружина жива, але дуже слабка. Вона більше двох тижнів повністю відмовлялася від їжі. Сусіди і родичі ОСОБА_072 доглядали за його дружиною. На жаль її хвороба не передбачає ремісії, але ОСОБА_072 намагається полегшити її страждання.

ОСОБА_072 також свідчить, що його автомобіль, який він залишив на площі, забрали військові РФ (за його словами, «інгуші»), а під час відступу вони розстріляли його із автоматичної зброї.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_072 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 20

21 березня 2022 року близько 10:00 **ОСОБА_073** перебував вдома у місті Вовчанськ Чугуївського району Харківської області. У цей момент до подвір'я ОСОБА_073 приїхали два автомобіля (один із автомобілів — пікап «Мітсубіши Л-200») із військовими РФ. Військові РФ направили на ОСОБА_073 автомати, спитали у нього, чи він знає ОСОБА_074, на що ОСОБА_073 відповів ствердно, після чого наділи на ОСОБА_073 мішок та поклали його у кузов автомобіля «Мітсубіши Л-200».

Після цього військові РФ вивезли ОСОБА_073 за місто, де били ОСОБА_073 та стріляли у нього холостими набоями, погрожуючи вбивством. Військові РФ били ОСОБА_073 по всьому тілу ногами, автоматами та киркою; військові РФ вибили ОСОБА_073 зуби.

Після цього військові РФ знову завантажили ОСОБА_073 до автомобіля та повезли до, як ОСОБА_073 потім з'ясував, приміщення, де була база військових РФ у місті Вовчанськ. Там військові РФ поклали ОСОБА_073 на підлогу та продовжили бити. Коли ОСОБА_073 утримувався на базі військових РФ у місті Вовчанськ, туди привезли ще декількох людей; серед них ОСОБА_073 по голосу впізнав ОСОБА_074. Пізніше ОСОБА_073 чув звуки пострілу автомата під час «допиту» ОСОБА_074.

Далі військові РФ декілька разів вдарили ОСОБА_073 молотом, внаслідок чого ОСОБА_073 втратив свідомість. Коли ОСОБА_073 прийшов до тями, він побачив, як військові РФ збиралися увозити ОСОБА_074 та ОСОБА_075. Коли ОСОБА_073 прийшов до тями, він ніяким чином не продемонстрував це, а тому військові РФ, ймовірно, вирішили, що ОСОБА_073 мертвий.

Військові РФ витягли ОСОБА_073 із будівлі та залишили на вулиці. Далі ОСОБА_073 самостійно дістався до себе додому.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_073 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 21

ОСОБА_076 проживала разом зі своїм чоловіком ОСОБА_078, сином, невісткою, внучкою та онуком ОСОБА_077 у селі Вільхівка Харківського району Харківської області. ОСОБА_077 є студентом університету.

26 лютого 2022 року війська РФ окупували село Вільхівка; з того часу і до 29 березня 2022 року ця територія була т. о. т. Жителі села Вільхівка майже весь час перебували в сховищах, підвалах та льохах, без засобів до існування, оскільки на території села велись запеклі бої.

29 березня 2022 року ОСОБА_076 разом з онуком ОСОБА_077, чоловіком ОСОБА_078, сином, невісткою, племінницею та ще двадцятьма сусідами ховалися в підвалі сусіднього з їхнім будинку (власників будинку в цей час не було в селі).

Близько 11:00 цього дня ОСОБА_077 вирішив піти до сараю біля сільської ради, щоб погодувати своїх курей (він з другом організував невеличкий бізнес), бо протягом трьох днів до цього вони не виходили з села у зв'язку з обстрілами.

Близько 13:30 до підвалу будинку, де ховалися ОСОБА_076 та інші люди, стукали військові РФ, але їм не відчинили. Через деякий час, прийшов сусід ОСОБА_079, який ходив за водою, та сказав, що всім нам, хто були у підвалі, треба за годину добігти до села Верхня Роганка Харківського

району Харківської області, бо начебто о 15:00 годині «військові РФ будуть змитати село Вільхівка з лиця землі авіацією». Відтак, всі, хто були у підвалі, вийшли з нього й побігли у бік села Верхня Роганка. ОСОБА_077 так і не повернувся до цього часу. Звідти на автомобілі «КРАЗ» під дулами автоматів російські військові РФ повезли всіх до «безпечного місця»; в результаті ОСОБА_076 разом з її родиною (окрім внука ОСОБА_077) насильно вивезли до РФ.

За першої нагоди, ОСОБА_076 втекла та повернулась в Україну. Її син, невістка та онук залишились на території РФ та почали вживати всіх можливих дій для пошуків ОСОБА_077.

Мати ОСОБА_077, перебуваючи на території РФ, знайшла адвоката, який подав заяву про злочин до СК РФ, МО РФ. МО РФ надало відповідь, у якій зазначено, що ОСОБА_077 був «затриманий» за начебто протидію т. зв. «с. в. о.»; також повідомили, що щодо ОСОБА_077 відсутні кримінальні провадження і відносно нього проводяться «заходи перевірки». Після цього адвокат у РФ звернувся до суду зі скаргою на бездіяльність слідчих органів. В задоволенні скарги адвокату було відмовлено.

Суд РФ зазначив, що ОСОБА_077 начебто «затриманий за протиправні дії, при цьому він не є фігурантом жодних кримінальних справ, стосовно нього не ведеться переслідування, а тому він не має будь-яких процесуальних прав, зокрема, і на адвоката». Постановою апеляційного суду рішення суду першої інстанції було залишено без змін, а скарга російського адвоката — без задоволення.

В Україні, 23 листопада 2022 року, ОСОБА_076 з допомогою адвоката подала заяву про викрадення її онука до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває. 12 грудня 2022 року надійшла відповідь від Координаційного штабу з питань поводження з військовополоненими, що ОСОБА_077 було включено до реєстру Національного інформаційного бюро з питань військовополонених, примусово депортованих та зниклих осіб. Також, утримання ОСОБА_077 у полоні в РФ підтверджено МКЧХ.

У результаті всіх зазначених дії можна стверджувати, що РФ достеменно відомо про утримання ОСОБА_077, який є цивільною особою, в полоні на території РФ, проте посадові особи РФ продовжують безпідставно та протиправно утримувати зазначену особу в полоні всупереч як законодавству РФ, так і міжнародному праву.

Справа № 22

ОСОБА_080 є матір'ю ОСОБА_081. ОСОБА_080 свідчить, що з 24 лютого 2022 року місто Вовчанськ Чугуївського району Харківської області було окуповано військовими РФ.

10 травня 2022 року близько 10:00 години, коли ОСОБА_080 перебувала у своїй квартирі у місті Вовчанськ, до неї прийшли військові ЗС РФ у кількості чотирьох осіб. Двоє з них залишилися стояти у дверях, а двоє зайшло до кухні, де потім попросили паспорт ОСОБА_080 та сфотографували його.

Після цього військові РФ запитали, де знаходиться син ОСОБА_080 — ОСОБА_081. ОСОБА_080 відповіла, що він знаходиться в смт. Вільча Чугуївського району Харківської області (близько 10 кілометрів від міста Вовчанськ), але точної адреси ОСОБА_080 не назвала, бо не знала. Військові РФ запитали, з ким ОСОБА_081 там проживає, ОСОБА_080 відповіла, що із цивільною дружиною. Військові РФ запитали ім'я та адресу цивільної дружини, проте ОСОБА_080 сказала, що адресу не знає, та назвала дівоче прізвище цивільної дружини замість поточного.

Саме у цей час до квартири ОСОБА_080 зайшли її син ОСОБА_081 та його цивільна дружина ОСОБА_082. Військові РФ одразу спитали у ОСОБА_081, де його телефон, на що останній відповів, що не знає. У цей час ОСОБА_082 дістала свій телефон, проте військові РФ сказали, що їм по-

трібен телефон ОСОБА_081. Після цього військові РФ сказали ОСОБА_080, що їм потрібен його телефон, і наказали, щоб він його шукав.

Після цього ОСОБА_081 та ОСОБА_082 військові РФ вивели до під'їзду, де стояла вантажна машина «КАМАЗ» (кузов сірого кольору). ОСОБА_080 спитала військових РФ, чи повернуть сина та його цивільну дружину додому, військові РФ відповіли ствердно.

Ввечері того ж дня ОСОБА_080 разом із своїм колишнім чоловіком ОСОБА_083 пішли шукати сина на Вовчанський агрегатний завод (вул. Пушкінська, місто Вовчанськ). Там військові РФ їм відповіли, що їх сина там немає, але пообіцяли з'ясувати наступного дня.

Цивільну дружину ОСОБА_082 відпустили цього ж дня близько 20:30, після чого вона одразу поїхала до себе додому у смт. Вільча.

Наступного дня ОСОБА_080 разом із ОСОБА_083 знову пішли на Вовчанський агрегатний завод, проте їм відповіли, що їх сина у списках немає. Після цього ОСОБА_080 та ОСОБА_083 шукали сина по інших місцях, а потім пішли до приміщення відділу поліції міста Вовчанськ (вул. Колокольцова, місто Вовчанськ), де на той час розміщувалися підрозділи Росгвардії. У приміщенні відділу поліції ОСОБА_080 та ОСОБА_083 відповіли, що прізвище їх сина є у списках.

16 травня 2022 року ОСОБА_080 та ОСОБА_083 знову пішли до військових Росгвардії у приміщення Вовчанського відділу поліції, щоб дізнатися, що із їхнім сином та коли його відпустять. Військові Росгвардії відповіли, що ОСОБА_081 «нехороший человек, он не хочет мира».

Пізніше у цей же день ОСОБА_080 принесла сину кросівки (військові РФ дозволили принести кросівки), ОСОБА_080 показали сина у вікно. ОСОБА_080 спитала, коли сина відпустять, військові РФ відповіли їй, що «скоро». На питання ОСОБА_080 про причину затримання сина та утримання його в полоні, військові РФ їй відповіли, що через те, що він багато розмовляв по телефону та розповідав про Вовчанський агрегатний завод. ОСОБА_080 продовжувала ходити до приміщення Вовчанського відділу поліції кожного дня.

18 травня 2022 року ОСОБА_081 відпустили. В цей же день він поїхав додому до смт. Вільча, де вони проживали із цивільною дружиною.

8 червня 2022 року до ОСОБА_080 знову прийшли військові РФ та розпитували, чи перебуває її син зараз у неї чи у смт. Вільча. Військові РФ сказали, що він їм потрібен для бесіди, і що вони його сьогодні відпустять. Цього ж дня військові РФ поїхали до смт. Вільча, та о 10:00 ОСОБА_081 був вдруге викрадений військовими РФ (зокрема, військовими Росгвардії). Від цивільної дружини сина ОСОБА_080 дізналася, що ОСОБА_081 залишив записку, що він повернеться цього ж дня або наступного.

Цього ж дня ОСОБА_080 знову пішла до місця базування підрозділів Росгвардії (приміщення Вовчанського відділу поліції), але на контрольно-пропускному пункті військові РФ їй відповіли, що головного немає, а вони нічого не знають. ОСОБА_080 продовжувала ходити туди кожного дня, проте інформацію їй не надавали.

Одного дня ОСОБА_080 прийшла та попросила покликати «головного» на прізвисько «Гром» (попередньо про цього військового РФ ОСОБА_080 розповідав її син). ОСОБА_080 запитала «Грома», де її син, на що «Гром» відповів, що ОСОБА_081 у РФ. ОСОБА_080 запитала «Грома», за що її сина захопили та утримують в полоні знову, на що «Гром» відповів, що по Вовчанському агрегатному заводу було влучання, а ОСОБА_081 нібито розмовляв по телефону на тему цього заводу.

Через два тижні «Гром» сказав ОСОБА_080, що ОСОБООЮ_081 займається СК РФ. Потім, ще через два тижні «Гром» сказав ОСОБА_080, що СК РФ закінчив свою роботу відносно ОСОБА_081, тепер варто чекати рішення.

20 липня 2022 року «Гром» сказав ОСОБА_080, що із ОСОБА_081 все добре і його скоро відпустять.

21 липня 2022 року знайомі ОСОБА_080 ходили до СК РФ у м. Москва (РФ), але їм відповіли, що у списках ОСОБА_081 немає.

24 липня 2022 року до ОСОБА_080 вийшов заступник «Грома» та сказав, що ОСОБА_081 живий та здоровий, і що він передасть «Грому», що у списках у СК РФ сина ОСОБА_080 немає.

25 липня 2022 року, у понеділок, до ОСОБА_080 вийшов «Гром» та сказав, що він не знає, де ОСОБА_081, але сповістив, що ОСОБА_081 живий та здоровий, після чого сказав прийти в четвер (28 липня 2022 року).

28 липня 2022 року, у четвер, ОСОБА_080 прийшла до блокпосту військових Росгвардії, де їй сказали, що головного та взагалі нікого немає, і не буде.

Близько десяти разів ОСОБА_080 зверталася до військових РФ з приводу місцезнаходження, стану здоров'я та умов перебування свого сина, проте кожного разу їй лише обіцяли дати відповідь через тиждень-два. Також ОСОБА_080 вдалося дізнатися від військових РФ, що він знаходився у місті Белгород (РФ), а пізніше був переведений до міста Старий Оскіл (Белгородська область, РФ).

Крім того, військові РФ повідомили ОСОБА_080, що її син ОСОБА_081 підозрюється у злочинах проти РФ, відмовляється співпрацювати із ФСБ РФ, а тому його не хочуть і не будуть відпускати додому.

1 вересня 2022 року з телефону ОСОБА_081 зателефонували дочці ОСОБА_080 та повідомили, що ОСОБА_081 знаходиться у СІЗО у РФ за те, що він начебто надавав інформацію українським військовим. Також під час цієї телефонної розмови дочці ОСОБА_080 пропонували співпрацювати із РФ, що начебто може пришвидшити визволення ОСОБА_081 з полону, проте остання відмовилася.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_080 звернулася із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Справа № 23

ОСОБА_084 разом зі своїм сином ОСОБА_085 проживали у селі Циркуни Харківського району Харківської області. ОСОБА_084 та ОСОБА_085 є цивільними особами.

30 березня 2022 року військові т. зв «ЛНР» захопили ОСОБА_084 та ОСОБА_085 у полон. ОСОБА_084 утримували у полоні більше доби, а його сина ОСОБА_085 так і не звільнили. Точне місце утримання сина ОСОБА_084 не відоме, проте ОСОБА_084 був повідомлений телефоном, що його син ОСОБА_085 перебуває у полоні на території РФ.

ОСОБА_084 звернувся за правовою допомогою до ХПГ. За посередництвом юриста ХПГ, ОСОБА_084 направив звернення до МКЧХ, а також ряд звернень до уповноважених органів України та РФ стосовно інформації про місце утримання у полоні ОСОБА_085, його стану здоров'я та умов утримання.

28 лютого 2023 року представники МКЧХ під час телефонної розмови повідомили ОСОБА_084, що, ймовірно, його син ОСОБА_085 утримується у полоні у місті Нижній Новгород (РФ). Також, через посередників, ОСОБА_085 вдалося передати листа своїй родині.

У зв'язку із вищезазначеними подіями, ОСОБА_084 звернувся із заявою про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів України. Досудове розслідування у справі триває.

Додаток 2. РЕЄСТР ЖЕРТВ ТА РОДИЧІВ ЖЕРТВ ЖОРСТКОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ, ЧИЇ СВІДЧЕННЯ БУЛИ ОТРИМАНІ ХПГ В РЕЗУЛЬТАТІ ОСОБИСТИХ КОНТАКТІВ¹²⁴

Жертва (або родич жертви)	Спосіб захоплення	Ймовірна причина (мотивація) захоплення	Місце утримання
1	2	3	4
ОСОБА_001	Озброєні військові РФ (6 осіб) у квартирі жертви повалили його на землю, надягли наручники за спиною, провели «обшук» (забрали цінні речі)	Шукали документи та печатку школи, «допитували» про участь в АТО та про військових ЗС України	Приміщення Ізолятора тимчасового тримання (ІТТ), яке розташоване у приміщенні Куп'янського районного відділу поліції (утримували у щонайменше двох різних камерах)
ОСОБА_003	Озброєні військові РФ (7 осіб) приїхали на подвір'я жертви, почали бити його руками, ногами та прикладами автоматів; після побиття натягнули жертві шапку на очі та примотали її скотчем до голови	Били та кували через його участь у АТО, «допитували» про обставини служби та про наявність зброї	Приміщення ІТТ, яке розташоване у приміщенні Куп'янського районного відділу поліції (камера № 10)
ОСОБА_005	Захопили на блокпості, відвезли до лісу, де жорстко побили, погрожуючи вбивством		Підвал (льох) станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів у місті Балаклія Ізюмського району
ОСОБА_008	При захопленні жертві замотали руки та голову скотчем		Приміщення відділу поліції міста Балаклія; підвал (льох) станції транспортного обслуговування для вантажних автомобілів у місті Балаклія Ізюмського району
ОСОБА_012	Озброєні люди у зеленій камуфляжній формі (двоє були у балаклавах) зайшли на подвір'я, перевірили документи, наділи жертві мішок на голову та кайданки на руки	Жертву «допитували» про братів жертви, один з яких був учасником АТО	Приміщення відділу поліції міста Балаклія (камера № 0)

¹²⁴ Інформація у цьому додатку спирається виключно на свідчення жертв або родичів жертв жорсткого позбавлення фізичної свободи, чиї свідчення були зібрані ХПГ під час особистих контактів.

Застосування катувань, інформація про нелюдські умови утримання	Чи є інформація про звільнення	Ймовірно виконавці жорсткого позбавлення свободи ¹²⁵	Інші особи, яких утримували разом із жертвою ¹²⁶
5	6	7	8
Під час «допитів» жертва була з мішком на голові та у наручниках, його били електрострумом через клейми на пальцях	Звільнився самостійно (разом із іншими полоненими)		
Били металопластиковою трубою та офіцерським ременем, намотаним на руку, лаялися щодо того, що жертва приймав участь у АТО; під час «допитів» до вух і статевих органів під'єднували дроти та били струмом; били мішком із піском по голові та тілу	Звільнився самостійно (в результаті наступальної операції ЗС України територія була деокупована)	Частина була військовими т. зв. «ЛНР», проте вирішуючи питання про звільнення утримуваних людей військові т. зв. «ЛНР» питали дозволу у співробітника ФСБ РФ	ОСОБА_004 (приблизно 50–53 років, був жорстоко побитий), інші мешканці міста Куп'янськ та Куп'янського району, зокрема, і міський голова Куп'янська
При утриманні на голову жертви був надітий мішок, та були зв'язані руки; жертву утримували у нелюдських умовах близьких до катування: весь час без води, без їжі, у приміщенні підвалу, де не було спальних місць, туалету, куди не проникало денне світло, при температурі повітря близько –1 градус за Цельсієм.			ОСОБА_006 (бачив, як до нього застосовували фізичне насильство), ОСОБА_007
У приміщенні відділу поліції міста Балаклія били кулаками та ногами по голові, тулубу, рукам та ногам, а потім резиновим кийком били по голові, рукам, ногам та спині; також били електрошокером біля ребер праворуч та ліворуч. Жертву утримували у приміщенні камери приблизно 1,5 на 3 метри; з продуктів харчування давали 1 літр води та 1 ложку каші на добу, а у підвалі (льосі) — взагалі не кормили; у туалет не виводили; медичну допомогу не надавали.			ОСОБА_009, ОСОБА_010, ОСОБА_011, ОСОБА_012 ¹²⁷ , а також двоє братів ОСОБА_013 та ОСОБА_014
Під час транспортування зупинили машину та декілька разів (три або чотири) кулаком правої руки у тактичній рукавиці вдарив жертву по обличчю, внаслідок чого у жертви утворилася гематома під оком та були розбиті верхня та нижня губа; під час «допиту» психологічно тиснули на жертву, погрожували пістолетом «ПМ»	Військові РФ відпустили жертву	Захоплювали, утримували та «допитували» ймовірно співробітники ФСБ РФ	ОСОБА_008 ¹²⁸ (його «допитували», повертався із тілесними ушкодженнями на обличчі та тілі), ОСОБА_015 ¹²⁹

¹²⁵ За свідченнями жертви чи родича жертви, подається без додаткової обробки.

¹²⁶ За свідченнями жертви чи родича жертви.

¹²⁷ Свідчення ОСОБА_012 викладені у Справі № 5.

¹²⁸ Свідчення ОСОБА_008 викладені у Справі № 4.

¹²⁹ Свідчення ОСОБА_015 викладені у Справі № 6.

Жертва (або родич жертви)	Спосіб захоплення	Ймовірна причина (мотивація) захоплення	Місце утримання
1	2	3	4
ОСОБА_015	Під час другого захоплення домівку жертви «обшукали» (забрали цінні речі та готівку), коли знаходили українську символіку, жертву били	Військові РФ наказали жертві віддати ключі від Балаклійського краєзнавчого музею (дружина жертви була директором музею); знущалися через українську національність жертви; також «допитували» про «картотеку АТО»; жертва раніше був військовим комісаром району, проте дуже давно звільнився	Станція транспортного обслуговування для вантажних автомобілів у місті Балаклія Ізюмського району; приміщення відділу поліції міста Балаклія (камера № 0)
ОСОБА_022			Приміщення відділу поліції міста Балаклія
ОСОБА_023	11 військових штурмової бригади т. зв. «ЛНР» поставили усіх обличчям до стіни та до паркану, погрозили вбивством, «обшукали» будинок (забрали цінні речі та документи), натягнули на очі шапку та примотали її скотчем до голови	Жертву «допитували» щодо його сина, який раніше був учасником АТО	Сарай біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району; возили на «допит» та утримували також на КПП «Гоптівка»
ОСОБА_030	Військові РФ приставили зброю до голови жертви, поставили його до стіни, «обшукали» квартиру, натягнули на очі шапку та примотали її скотчем до голови, примотали руки до борту вантажної машини	Жертва раніше служив у спецназі, його «допитували» стосовно місць розташування ЗС України	Сарай біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району; ВПС «Козача Лопань» у смт. Козача Лопань Харківського району
ОСОБА_034	Близько десяти озброєних військових РФ зупинили, подивились документи, приставили до стіни, натягнули на очі шапку та примотали до голови скотчем	Військові РФ вважали жертву начебто корегувальником вогню ЗС України; дівчині жертви казали, що жертва начебто «потрапив під підозру»	Сарай біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району; возили на «допит» та утримували також на КПП «Гоптівка»
ОСОБА_035 (жінка)	Військові РФ зупинили скутер, поставили жертву обличчям до стіни, замотали жертві очі	Жертві казали, що вона «потрапила під підозру», що вона разом зі своїм хлопцем здають місцезнаходження військ РФ; «допитували» стосовно того, що жертва «відчувала щодо Донецька та Луганська»	Сарай біля магазину «Славутич» у селі Черкаські Тишки Харківського району

Застосування катувань, інформація про нелюдські умови утримання	Чи є інформація про звільнення	Ймовірно виконавці жорсткого позбавлення свободи ¹²⁵	Інші особи, яких утримували разом із жертвою ¹²⁶
5	6	7	8
Під час «допиту» погрожували «прострелити коліна», утримували з мішком на голові та зав'язаними руками, не давали води, погрожували вбити, якщо жертва розповість про утримання; під час другого захоплення, жертву били та намагалися відрізати жертві вухо; пізніше жертву били гумовою палицею, кулаками та ногами, внаслідок чого жертва знову втрачала свідомість; під час «допиту» жертву били електрострумом; імітували розстріл; жертву утримували у нелюдських умовах: не давали їсти декілька діб; давали одну пляшку води на усю камеру; замість туалету стояли два відра.	Під час «допиту» жертві повідомили, що відпускають, проте пригрозили все одно вбити	Перший раз захопили близько 10 військових т. зв. «ЛНР»; другий раз захоплювали «кадіривці» та росіяни, зокрема, військовий з позивним «Али», військовий із позивним «Ирбис» (був «головним» серед військових РФ)	У камері з жертвою утримували ОСОБА_012 ¹³⁰ та ОСОБА_016; у сусідніх камерах: ОСОБА_017 (у сусідній першій), ОСОБА_018, ОСОБА_019 (його тримали 46–49 діб)
Під час «допитів» били по всьому тілу та погрожували (було діагностовано забій лівого ліктьового суглобу, забій грудної клітини, забій шийного відділу хребта)			
Під час «допитів» постійно били жертву по ногах, зокрема, по коліну лівої ноги били прикладом від автомата та ногами, били електрострумом (застосовували електрошокер); погрожували розстріляти та відрізати вуха; утримували у нелюдських умовах: утримували у неопалюваному сараї, не давали ні води, ні їжі, у туалет полонені ходили на відро;	Вивезли на цвинтар у сусіднє село і відпустили	Захоплювали військові т. зв. «ЛНР»; «допитували» співробітники ФСБ РФ (на КПП «Гоптівка» — співробітник ГРУ та ФСБ РФ); під час утримання у полоні жертва чула позивні військових РФ, які їх утримували, зокрема, «Калининград», «Гранит», «Хан» та «Ярик»	ОСОБА_029, ОСОБА_030 ¹³¹ , ОСОБА_031
Під час «допиту» військові РФ били жертву по голові, робили надрізи на вухах та пальцях; били руками та прикладами від автоматів; жертву утримували у нелюдських умовах: він спав на бетонній підлозі, коли на вулиці було приблизно від –5 до 1 градусів за Цельсієм; їсти давали один раз на день у відрі; під час «допиту» на ВПС «Козача Лопань» у смт. Козача Лопань Харківського району постійно били електрострумом (застосовували електрошокер);	Вивезли у сусіднє село і відпустили	Один із тих, хто «допитував», був співробітником ФСБ РФ.	ОСОБА_023 ¹³² , ОСОБА_031, ОСОБА_033; загалом близько 10 різних людей
Під час «допитів» били; водили кругами; ставили на коліна, приставили приклад та «зняли» затвор автомата; під час «допиту» на КПП «Гоптівка» жертву примотали до стільця, до пальців жертви примотали дроти та били електрострумом; жертву утримували у нелюдських умовах: у камері розмірами 3×5 метрів утримували 20 людей; не було, чим дихати, деякі люди почали задихатися; жертву примушували до примусової праці, під час чого били прикладами	Відвезли до сусіднього села і там відпустили	Військові т. зв. «ДНР»; військовий РФ «чеченської зовнішності»;	ОСОБА_035 ¹³³ , ОСОБА_036, ОСОБА_037, у камері на КПП «Гоптівка» жертва запам'ятала кількох чоловіків
Під час «допиту» погрожували розстрілом; жертву утримували у нелюдських умовах: не дозволяли полоненим вийти у туалет та давали їжу у відрі	Під час чергового «допиту» сказали, що її «переплутали», а тому відпускають; пригрозили нікому не розповідати	«Головним» серед військових РФ, які утримували та «допитували» жертву, був «чеченець» (він командував іншими, інші його слухалися та радилися з ним)	ОСОБА_034 ¹³⁴ , ОСОБА_038, ОСОБА_039, ОСОБА_040, ОСОБА_036, ОСОБА_037, а також ОСОБА_041

¹³⁰ Свідчення ОСОБА_012 викладені у Справі № 5.

¹³¹ Свідчення ОСОБА_030 викладені у Справі № 9.

¹³² Свідчення ОСОБА_023 викладені у Справі № 8.

¹³³ Свідчення ОСОБА_035 викладені у Справі № 11.

¹³⁴ Свідчення ОСОБА_034 викладені у Справі № 10.

Жертва (або родич жертви)	Спосіб захоплення	Ймовірна причина (мотивація) захоплення	Місце утримання
1	2	3	4
ОСОБА_043	Захопили разом із іншими місцевими мешканцями	Жертва у 2015 році був учасником АТО, після чого працював викладачем у військовому університеті та вийшов на пенсію; син жертви у 2018–2021 роках проходив службу у Державній прикордонній службі України	Підвал приміщення залізничного вокзалу «Козача Лопань» у смт. Козача Лопань Харківського району; підвал КПП «Гоптівка»
ОСОБА_044	Військові РФ увірвалися до будинку, утримували жертву під прицілом автомату, «обшукали» житло	Жертва у 2018–2021 роках проходив службу у Державній прикордонній службі України; батько жертви у 2015 році був учасником АТО, після чого працював викладачем у військовому університеті та вийшов на пенсію; військові РФ думали, що оскільки жертва раніше служив, то він начебто коригує вогонь ЗС України	Підвал приміщення залізничного вокзалу «Козача Лопань» у смт. Козача Лопань Харківського району; підвал КПП «Гоптівка»
ОСОБА_045 (на момент захоплення був неповнолітній)	Погрожуючи пістолетом, відвели до автомобіля, примусили лягти на землю, проглянули телефон	Військові РФ проглянули телефон жертви і знайшли там його листування з друзями у додатку «Telegram», де він робив негативні висловлювання щодо російської окупації та повідомляв їм, що відбувається у смт. Козача Лопань	Допитували у приміщенні «Нової пошти» у смт. Козача Лопань Харківського району; утримували і «допитували» на КПП «Гоптівка»; підвал приміщення залізничного вокзалу «Козача Лопань» у смт. Козача Лопань Харківського району
ОСОБА_054 ОСОБА_055	Увірвалися до будинку, захопили жертв та інших місцевих мешканців, надягли на голову мішки та увезли у невідомому напрямку	Військові РФ прийшли в населений пункт з метою знайти автомеханіка (вони мали інформацію про конкретних осіб, які могли б підійти для цієї роботи, серед яких був і жертва), проте місцеві мешканці відмовилися добровільно співпрацювати з військовими РФ.	Ймовірно, на території РФ
ОСОБА_058	Був захоплений із будинку озброєними людьми у формі військовослужбовців ЗС РФ, надягли жертвам мішки на голови, занурили їх в автомобіль і відвезли в невідомому напрямку	Військові РФ приходили за конкретними людьми, оскільки називали прізвища та імена людей, за якими вони прийшли; жертва та інші насильно захоплені разом із ним люди були фермерами, а тому чудово розбиралися на ремонті техніки та автомобілях	В період окупації військові РФ говорили місцевим жителям, що викрадені утримуються на території Вовчанського агрегатного заводу у м. Вовчанську Чугувського району (інформація про полон у Вовчанську була підтверджена з іншого джерела)

Застосування катувань, інформація про нелюдські умови утримання	Чи є інформація про звільнення	Ймовірно виконавці жорсткого позбавлення свободи ¹²⁵	Інші особи, яких утримували разом із жертвою ¹²⁶
5	6	7	8
Під час «допиту» побили так, що жертва майже втратив свідомість (потім не міг годину впізнати свого сина), на його спині, животі та обличчі були криваві садна; «командир» батальйону військових т. зв. «ЛНР» у стані алкогольного сп'яніння побив жертву дерев'яною битою майже до смерті (до жертви в подальшому військові РФ застосували адреналін)	За наявними даними наприкінці липня 2022 року був насильно вивезений на територію РФ, де його продовжують утримувати	«Командир» батальйону військових т. зв. «ЛНР» (був у стані алкогольного сп'яніння)	ОСОБА_044 ¹³⁵ , ОСОБА_045 ¹³⁶
Надрізали мочку вуха; жертву утримували у нелюдських умовах: у приміщенні (камері) розміром приблизно 3 х 3 метри вже було приблизно 8 осіб; меблі та вентиляція були відсутні, всі сиділи прямо на бетонній підлозі; перші два дні полонених взагалі не годували, потім раз на день давали польову кашу; під час «допиту» наказали роздягнутися до пояса, після чого один із чоловіків бив жертву по всьому тілу батоном, кийком, душив мотузкою, пробіли голову твердим предметом, схожим на шмат господарського мила; на наступному «допиті» катували електричним струмом, підключаючи дроти до мочок його вух та до носа; примушували до примусової праці, а саме рити окопи; під час «допитів» на КПП «Гоптівка», коли жертва була із зав'язаними очима, його знову катували струмом, але більшої сили і з використанням води (вологих ганчірок) для кращого контакту електродів з тілом.		«Допитували» двоє військових т. зв. «ЛНР»; «командир» батальйону військових т. зв. «ЛНР» (був у стані алкогольного сп'яніння); на КПП «Гоптівка» «допитували» співробітники ФСБ РФ	ОСОБА_043 ¹³⁷ , ОСОБА_047 був також захоплений із власного дому, ОСОБА_048 був також захоплений із власного дому,
Під час «допиту» жертві погрожували розстрілом; жертву утримували у нелюдських умовах: не було ні туалету, ні ліжок, всі сиділи та спали на підлозі; під час «допиту» жертву били гумовою палицею по голові; погрожували посадити жертву анальним отвором на скляну пляшку, проте не зробили цього; до пальців рук під'єднали електричні клеми і подали електричний струм: спочатку секунд на 5, а потім — дець на 30; під примусом повторних катувань, жертву змусили відповідати на запитання російських журналістів-пропагандистів (відповіді були записані на відео та розповсюджені у мережі Інтернет)	Посадили у автомобіль і відвезли до бабусі, проте забрали паспорт; наказали протягом відмічатись у «комендатурі» військових РФ	Затримали військові РФ: один був «східної зовнішності, ймовірно, бурят», інший представився, що він з т. зв. «ЛНР»; у приміщенні «Нової Пошти» у смт. Козача Лопань Харківського району «допитував» чоловік у формі з написом «Поліція ЛНР»; «допит» на КПП «Гоптівка» знову проводили двоє людей у формі з шевронами та написом «Поліція ЛНР»; у одного із військових РФ був позивний «Білий» (і такий же напис на футболці)	ОСОБА_049 (був сильно побитий і лежав із поламаними ребрами), ОСОБА_050, ОСОБА_051, ОСОБА_052, ОСОБА_053
	ОСОБА_054 утримується у полоні на території РФ		ОСОБА_058 ¹³⁸ , ОСОБА_059, ОСОБА_060
Відомо, що жертву змушували ремонтувати техніку військових РФ			ОСОБА_060, ОСОБА_054 ¹³⁹ , ОСОБА_055 ¹⁴⁰ , ОСОБА_059

¹³⁵ Свідчення ОСОБА_044 викладені у Справі № 13.

¹³⁶ Свідчення ОСОБА_045 викладені у Справі № 14.

¹³⁷ Свідчення ОСОБА_043 викладені у Справі № 12.

¹³⁸ Обставини жорсткого позбавлення свободи ОСОБА_058 викладені у Справі № 16.

¹³⁹ Обставини жорсткого позбавлення свободи ОСОБА_054 викладені у Справі № 15.

¹⁴⁰ Обставини жорсткого позбавлення свободи ОСОБА_055 викладені у Справі № 15.

Жертва (або родич жертви)	Спосіб захоплення	Ймовірна причина (мотивація) захоплення	Місце утримання
1	2	3	4
ОСОБА_065 (жінка)	Увірвалися озброєні військові РФ, «обшукали» будинок (забрали приватні речі), захопили у полон	Військові РФ вважали, що жертва начебто навідниця ЗС України та начебто теща працівника СБ України; під час «обшуку» домівки жертви військові РФ не змогли знайти телефон жертви	Село Веселе
ОСОБА_067	До двору жертви увірвалися близько 20 військових РФ, побили жертву, зв'язали; «обшукали» будинок і двір жертви (забрали цінні речі, документи та грошові кошти); перевели до сусіднього будинку, зв'язаного побили ногами та прикладами від автоматів, імітували розстріл, стріляючи над головою		Спочатку утримували у сусідському будинку у селі Вільхівка Харківського району (там військові РФ облаштували собі штаб); потім перевезли до будівлі сільської ради у селі Веселе (там також був облаштований штаб військових РФ)
ОСОБА_072	Військові РФ зупинили жертву, перевірили паспорт та телефон (знайшли записи, які трактували як начебто «антirosійські і націоналістичні»), надягнули жертві мішок на голову, забрали паспорт, телефон, гаманець, окуляри і на спецавтотранспорті доставили до невідомого місця, де посадили в клітку в підвальному приміщенні	Був зупинений представником т. зв. «військової поліції РФ»; військовий РФ перевіряв паспорт і телефон жертви; під час перевірки телефону військовий РФ виявив там записи, які він трактував як начебто «антirosійські і націоналістичні»	Спочатку в одному місці, а потім перевезли в інше, де працювала вентиляція (ймовірно, у місті Балаклія)
ОСОБА_073	На подвір'я приїхало два автомобіля, військові РФ поставили питання жертві, після ствердної відповіді жертви військові РФ наділи йому мішок на голову і поклали у кузов пікапу; вивезли за місто, де били та імітували розстріл	Перевірили документи та спитали жертву, чи він знає конкретну особу, на що жертва відповів ствердно	Приміщення, де була база військових РФ у місті Вовчанськ Чугувського району
ОСОБА_076 (щодо позбавлення фізичної свободи внука ОСОБА_077)	За наявною інформацією, ОСОБА_77 був «затриманий» за начебто протидію т. зв. «с. в. о.»	ОСОБА_077 був «затриманий» за начебто протидію т. зв. «с. в. о.»; також повідомили, що щодо ОСОБА_077 відсутні кримінальні провадження і відносно нього проводяться «заходи перевірки»	Територія РФ

Застосування катувань, інформація про нелюдські умови утримання	Чи є інформація про звільнення	Ймовірно виконавці жорсткого позбавлення свободи ¹²⁵	Інші особи, яких утримували разом із жертвою ¹²⁶
5	6	7	8
Жертву утримували у нелюдських умовах: три дні зовсім не давали жодної їжі; погрожуючи катуваннями та розстрілом	Після «допиту» військовий РФ із позивним «Шаман» відвіз жертву додому; через тиждень до жертви знову повернувся «Шаман» у супроводі інших військових РФ та змусив жертву продекламувати промову, яку записав на відео	Захоплювали військовий РФ із позивним «Витязь» (він був «головний» серед них), військовий РФ із позивним «Ара» (він був «заступником» «Витязя») та ще п'ятеро військових РФ, озброєних автоматами; військовий РФ із позивним «Шаман» відвозив жертву додому, а потім заставляв для відео продекламувати промову	
При захопленні жертву неодноразово били ногами та прикладами від автоматів (зламали ніс); під час «допиту» знову били прикладом від автомата; імітували розстріл, стріляючи над головою;	Самостійно втік з полону, коли військові РФ збиралися відходити до міста Белгород (РФ)	Серед військових, хто захоплювали жертву, був «старший» із позивним «Шаман» (військові РФ казали, що «Шаман» є депутатом); військовий РФ, якого називали «комбатом» (ймовірно, командира батальйону) та кликали за позивним «Душман» (молодий чоловік невисокого зросту); поряд з «Шаманом» ходив його «охоронець» у військовій формі, схожу на ту, яку носили радянські десантники	ОСОБА_068, ОСОБА_069, ОСОБА_070 (жінка), ОСОБА_071 (5-річна дитина); жертва бачив декількох інших осіб з різних населених пунктів Харківської області, яких також утримували у полоні, а також начебто військових РФ, які відмовилися брати зброю
Погрожували розстрілом; жертву утримували у нелюдських умовах: у камері, яка розрахована на двох осіб (було 2 ліжка, точніше тюремні «нари»), утримували п'ятьох осіб: двоє спали на «нарах», ще троє — на підлозі, де було вільне місце; у камері дуже часто вимикали вентиляцію, і тоді по стінам починала текти волога і ставало вкрай важко дихати; одну з ночей жертва разом із іншими особами провели у наглухо зачинених камерах, без вентиляції та їжі	Вивільнився самостійно, коли військові РФ залишили будівлю, де утримували полонених, у зв'язку з наступом ЗС України	Представник т. зв. «військової поліції РФ»; офіцер військових РФ	
Били, імітували розстріл (стріляли у жертву холостими набоями); били жертву по всьому тілу ногами, автоматами та киркою, внаслідок чого вибили жертві зуби; продовжили бити на «базі», коли жертва вже лежала на підлозі; декілька разів вдарили жертву молотом, внаслідок чого жертва втратила свідомість	Військові РФ витягли жертву на вулицю, оскільки думали, що той вже мертвий, звідки жертва самостійно втік		ОСОБА_074
Отримані відповіді, що щодо ОСОБА_077 відсутні кримінальні провадження і відносно нього проводяться «заходи перевірки»; за рішенням суду РФ ОСОБА_77 не має будь-яких процесуальних прав, зокрема, і на адвоката	Продовжують утримувати на території РФ		

Жертва (або родич жертви)	Спосіб захоплення	Ймовірна причина (мотивація) захоплення	Місце утримання
1	2	3	4
ОСОБА_080 (щодо жорсткого позбавлення фізичної свободи сина ОСОБА_081) — <i>перше захоплення</i>	Військові РФ увійшли до квартири, перевірили паспорт, сфотографували його; спитали про сина; увійшов син ОСОБА_081 та його цивільна дружина ОСОБА_082 , військові наказали показати телефон, вивели ОСОБА_081 та ОСОБА_082 до під'їзду, та погрузили у вантажну машину «КАМАЗ»	На питання ОСОБА_080 про причину затримання сина та утримання його в полоні, військові РФ їй відповіли, що через те, що він багато розмовляв по телефону та розповідав про Вовчанський агрегатний завод, у який начебто було влучання	Приміщення відділу поліції міста Вовчанськ
ОСОБА_080 (щодо жорсткого позбавлення фізичної свободи цивільної дружини її сина ОСОБА_082)			
ОСОБА_080 (щодо жорсткого позбавлення фізичної свободи сина ОСОБА_081) — <i>друге захоплення</i>	Військові Росгвардії знову приїхали до ОСОБА_080 та питали про місце перебування сина, казали, що він їм потрібен «для бесіди»; за місцем проживання цивільної дружини ОСОБА_081 був викрадений вдруге (від цивільної дружини відомо, що ОСОБА_081 залишив записку, що він повернеться цього ж дня або наступного)	На питання ОСОБА_080 про причину затримання сина та утримання його в полоні, військові РФ їй відповіли, що через те, що він багато розмовляв по телефону та розповідав про Вовчанський агрегатний завод, у який начебто було влучання	Територія РФ (зі слів військових РФ, спочатку утримували у місті Белгород (РФ), а потім перевезли до міста Старий Оскіл (РФ); потім сповістили, що ОСОБА_081 у СІЗО в РФ
ОСОБА_084	Захопили військові т. зв. «ЛНР»		
ОСОБА_084 (щодо жорсткого позбавлення фізичної свободи сина ОСОБА_085)			З інформації від МКЧХ відомо, що, ймовірно, утримується у місті Нижній Новгород (РФ)

Застосування катувань, інформація про нелюдські умови утримання	Чи є інформація про звільнення	Ймовірно виконавці жорсткого позбавлення свободи ¹²⁵	Інші особи, яких утримували разом із жертвою ¹²⁶
5	6	7	8
	Після першого викрадення ОСОБА_081 відпустили через близько тижня утримання	На той момент у приміщенні відділу поліції міста Вовчанськ розміщувалася «Росгвардія»; «головного» військового серед військових «Росгвардії», які на той момент базувалися у приміщенні відділу поліції міста Вовчанськ називали за позивним «Гром»; за словами «Грома», на території РФ ОСОБА_080 утримує СК РФ (у СК РФ ОСОБА_080 у списках був відсутній); також повідомляли, що з ОСОБА_081 «працює» ФСБ РФ.	
	Віпустили ввечері того ж дня		
	Звільнили після близько доби утримання	Захоплювали військові т. зв. «ЛНР»	
	Продовжує утримуватися в полоні на території РФ		

Додаток 3. ФОРМИ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ДОКУМЕНТІВ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ ХПГ У ПРОЦЕСІ ЗІБРАННЯ ТА ОБРОБЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЇ ВІД ЖЕРТВ ТА СВІДКІВ ЖОРСТКОГО ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ¹⁴¹

Форма 1. ФОРМА ЗАЯВИ НА НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ¹⁴²

Директору Громадської організації
«Харківська правозахисна група»
Захарову Є. Ю.

[ПІБ ЗАЯВНИКА]
[АДРЕСА ПРОЖИВАННЯ]
[КОНТАКТНІ ДАНІ (ТЕЛЕФОН, ЕЛЕКТРОННА ПОШТА)]

ЗАЯВА НА НАДАННЯ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ

Я, [ПРИЗВИЩЕ, ІМ'Я, ПО-БАТЬКОВІ], [ДАТА НАРОДЖЕННЯ] р. нар., телефон [КОНТАКТНИЙ НОМЕР ТЕЛЕ-
ФОНУ], прошу надати мені вторинну правову допомогу у зв'язку з тим, що

[КОРОТКИЙ ВИКЛАД ОБСТАВИН ПОДІЇ]

[ДАТА]

[ПІДПИС]

[ПІБ]

¹⁴¹ У наведених у цьому Додатку формах інформація у квадратних дужках [] заповнюється заявником.

¹⁴² На основі цієї заяви особа отримує кваліфіковану правову допомогу від ХПГ, що включає, зокрема, але не виключно, допомогу під час національних процедур в Україні (ініціювання та представлення під час досудового розслідування), допомогу під час юридичної комунікації з органами РФ, звернення до міжнародних механізмів захисту прав людини (договірних органів ООН), подання свідчень до МКС тощо.

Форма 2. ФОРМА ЗГОДИ НА ОБРОБКУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ¹⁴³

Директору Громадської організації
«Харківська правозахисна група»
Захарову Є. Ю.

[ПІБ ЗАЯВНИКА]
[АДРЕСА ПРОЖИВАННЯ]
[КОНТАКТНІ ДАНІ (ТЕЛЕФОН,
ЕЛЕКТРОННА ПОШТА)]

**ЗГОДА
НА ОБРОБКУ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ**

Я [ПРИЗВИЩЕ, ІМ'Я, ПО-БАТЬКОВІ], народився (-лась) [ДАТА НАРОДЖЕННЯ], паспорт серія [СЕРІЯ ПАСПОРТА] № [НОМЕР ПАСПОРТА], виданий [ОРГАН, ЯКИЙ ВИДАВ ПАСПОРТ].

відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» з ціллю надання мені правової, психологічної та гуманітарної допомоги, фіксування (документування) воєнних злочинів, підготовки статистичної, адміністративної та іншої інформації з питань персоналу, даю згоду на:

обробку моїх персональних даних з первинних джерел у такому обсязі, зокрема відомості про мою професію, паспортні дані, особисті відомості (вік, стать, родинний стан, склад сім'ї), відомості про зареєстроване або фактичне місце проживання, відомості, що стосуються стану здоров'я в межах визначених законодавством, відомості про пільги та спеціальні соціальні статуси використання персональних даних, що передбачає будь-які дії володільця персональних даних з обробки таких даних, їх захисту, а також дії з надання часткового або повного права обробки персональних даних іншим суб'єктам відносин, пов'язаних з персональними даними, що здійснюються за згодою суб'єкта відносин, пов'язаних з персональними даними, що здійснюються за згодою суб'єкта персональних даних чи відповідно до закону (стаття 10 зазначеного Закону);

поширення персональних даних, що передбачає дії з передачі відомостей про фізичну особу за згодою суб'єкта персональних даних (стаття 14 зазначеного Закону);

зобов'язуюся у разі зміни моїх персональних даних надавати у найкоротший термін уточнену, достовірну інформацію та оригінали відповідних документів для доповнення моїх персональних даних.

[ДАТА]

[ПІДПИС]

[ПІБ]

¹⁴³ Складена у відповідності до вимог внутрішнього законодавства України щодо забезпечення дотримання права на захист персональних даних; використовується ХПГ у провадженнях на національному рівні.

Форма 3. ФОРМА ІНФОРМОВАНОЇ ЗГОДИ¹⁴⁴

ІНФОРМОВАНА ЗГОДА

Ця інформована згода надається Харківській правозахисній групі (ХПГ) та Данському інституту проти катувань (DIGNITY).

Ваша інформована згода необхідна як для збору, так і для використання наданої Вами інформації з метою кримінального розслідування та/або судових процесів, а також для більш широких зусиль щодо притягнення до відповідальності у відповідь на серйозні порушення міжнародного права, такі як міжнародні злочини та порушення прав людини, скоєні з моменту вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року.

Надаючи свою інформовану згоду, Ви підтверджуєте, що були проінформовані, розумієте характер та обсяг діяльності з документування, погоджуєтеся на участь у ній та погоджуєтеся з тим, що надана Вами інформація може бути передана компетентним національним та/або міжнародним слідчим органам, у тому числі Офісу Прокурора Міжнародного кримінального суду.

Ви також погоджуєтеся з тим, що надана інформація може бути передана іншим міжнародним органам, таким як Європейський суд з прав людини, договірні органи ООН та/або інші міжнародні/регіональні механізми, уповноважені сприяти зусиллям щодо забезпечення справедливості в Україні.

Підписуючи цей документ, Ви надаєте свою інформовану згоду.

Цим я визнаю і підтверджую, що:

- Це добровільний процес, і я надав/надала інформацію, документацію або речові докази вільно, без будь-якого примусу, погроз або тиску.
- Мене повідомили, що надана мною інформація, документація або речові докази можуть бути використані у кримінальному розслідуванні та/або судових процесах та передані компетентним національним та/або міжнародним слідчим органам, у тому числі Офісу Прокурора МКС.
- Мене поінформували, що надана мною інформація, документація або речові докази можуть бути також використані в міжнародних судових процесах з прав людини, процедурах ООН з прав людини та/або процедурах по виплаті компенсацій/репарацій.
- Мене поінформовано про моє право відкликати свою згоду в будь-який час. Відкликання згоди не впливає на законність юридичних процедур, які започатковані на підставі згоди до її відкликання.
- Я усвідомлюю, що мої особисті дані, а також будь-яка надана мною інформація можуть бути розкриті сторонам під час майбутнього кримінального та/або іншого процесу.
- Я розумію характер і мету діяльності з документування, потенційне використання наданої мною інформації, а також всі потенційні ризики, пов'язані з моєю участю в цій діяльності.

Цим я даю свою згоду:

1. Зазначте, на що дається згода:

- на розповідь про те, що Ви пережили або свідком чого Ви стали;
- на передачу інформації, документації або інших предметів;

¹⁴⁴ Розроблена ХПГ у партнерстві із Данським інститутом проти катувань (DIGNITY); використовується ХПГ у справах, де наявні міжнародні процедури.

- а відео- та аудіо- фіксацію інтерв'ю;
  - на фотографування та документування тілесних ушкоджень;
  - на розповсюдження переданої мною інформації в медіа та інтернеті;
  - інше [будь ласка, опишіть] [ОПИСАННЯ]
2. На передачу інформації, документації або фізичних предметів, які я надав/надала:
- Офісу Прокурора МКС для використання у кримінальних розслідуваннях та/або судових процесах;
  - компетентним національним органам України для використання у кримінальних розслідуваннях та/або судових процесах;
  - компетентним органам іноземних держав, що діють за принципом універсальної юрисдикції, для використання у кримінальних розслідуваннях та/або судових процесах за кордоном;
  - іншим компетентним міжнародним механізмам для використання в судових процесах з прав людини та/або інших більш широких ініціативах щодо притягнення до відповідальності, процедурах ООН з прав людини та/або процедурах по виплаті компенсацій/репарацій.

3. Якщо є будь-які обмеження. будь ласка, уточніть:

[ОПИСАННЯ ОБМЕЖЕНЬ, ЯКЩО ТАКІ Є]

Ім'я та прізвище: [ПРИЗВИЩЕ, ІМ'Я, ПО-БАТЬКОВІ]

Підпис: [ПІДПИС]

Дата: [ДАТА]

Про обробку персональних даних:

Я приймаю, що ХПГ володітиме моїми персональними даними та надаю свою інформовану згоду на обробку моїх персональних даних ХПГ та її партнерською організацією «DIGNITY», отриманих документаторами/юристами ХПГ у процесі їхньої діяльності з документування та/або надання правової допомоги, з метою сприяння притягненню до відповідальності у зв'язку з російсько-українською війною, з моменту 24 лютого 2022 року.

Я ознайомився/ознайомила із Заявою про обробку персональних даних ХПГ/»DIGNITY» та розумію політику ХПГ щодо збору та використання моїх персональних даних, а також здійснення прав відповідно до Закону України № 2297 «Про захист персональних даних» («ЗПД») та Загального регламенту про захист даних Європейського Союзу («GDPR») при передачі інформації партнерській установі ХПГ «DIGNITY» зі штаб-квартирою в Данії.

Пояснювальна записка про обробку персональних даних

Ця записка пояснює, як і чому Харківська правозахисна група («ХПГ») та Данський інститут проти катувань («DIGNITY») використовують персональні дані, які Ви надаєте під час інтерв'ю. Причина, через яку ми маємо пояснити це перед інтерв'ю, полягає в тому, щоб переконатися, що Ви повністю поінформовані про Ваше право на захист даних та конфіденційність відповідно до Закону України № 2297 «Про захист персональних даних» («ЗПД») та Загального регламенту ЄС про захист даних («GDPR»), після подальшої обробки інформації DIGNITY (штаб-квартира знаходиться в Копенгагені, Данія).

I. Інформація, яку ми збираємо.

Під час цього інтерв'ю ХПГ збиратиме про Вас **персональні дані**, які в подальшому будуть оброблятися ХПГ та її партнерською організацією DIGNITY. Типи персональних даних, які ми можемо збирати у Вас, включають Ваше ім'я, адресу та контактні дані; дату та місце народження; Ваш рівень освіти; інформацію про інциденти та події за участю Вас як жертви або свідка (наприклад, деталі катувань або інших ймовірних міжнародних злочинів, яким Ви піддавалися або свідком яких Ви були). Ми також можемо збирати та використовувати **спеціальні категорії персональних даних** про Вас, включаючи Ваше расове або етнічне походження, політичні погляди,

фізичне та психічне здоров'я, релігійні або філософські переконання, членство в профспілках, сексуальну орієнтацію та гендерну ідентичність.

1. Як ми використовуємо цю інформацію

Ми збираємо, зберігаємо, переглядаємо та надалі обробляємо ці персональні дані з метою:

- Обмінюватися інформацією про ймовірні міжнародні злочини з компетентними національними та/або міжнародними слідчими та прокурорськими органами, включаючи Офіс Прокурора Міжнародного кримінального суду, з метою проведення кримінальних розслідувань та судових процесів.
- Обмінюватися інформацією про ймовірні міжнародні злочини та порушення прав людини з іншими міжнародними механізмами притягнення до відповідальності, які були створені після вторгнення Росії в Україну 24 лютого 2022 року.
- Надавати Вам інформацію та підтримку, де це необхідно і можливо.
- Зв'язуватися з Вами в майбутньому, якщо у нас виникне така потреба.

Ми будемо збирати тільки той обсяг персональних даних, який необхідний для ефективного виконання цих функцій.

2. Обмін персональними даними

ХПГ та DIGNITY можуть передавати Ваші персональні дані наступним третім особам:

- Офісу Прокурора МКС для використання у кримінальних розслідуваннях та/або судових процесах;
- компетентним національним органам України для використання у кримінальних розслідуваннях та/або судових процесах;
- компетентним органам іноземних держав, що діють за принципом універсальної юрисдикції, для використання у кримінальних розслідуваннях та/або судових процесах за кордоном;
- іншим компетентним міжнародним механізмам для використання в судових процесах з прав людини та/або інших більш широких ініціативах щодо притягнення до відповідальності, процедурах ООН з прав людини та/або процедурах по виплаті компенсацій/репарацій.

Коли ми надамо Вам достатньо інформації, щоб Ви могли прийняти обґрунтоване рішення, ми запитаємо Вас, чи даєте Ви згоду на передачу Ваших персональних даних вищезазначеним третім особам. Ми також можемо передавати Ваші персональні дані, якщо фізична або юридична особа, яка їх отримує, має легітимний інтерес, для якого обробка є необхідною та пропорційною.

У виняткових випадках ми можемо бути зобов'язані передати Ваші персональні дані іншим органам, якщо ми зобов'язані це зробити за законом, якщо це не порушує міжнародне право в галузі прав людини. Це може трапитися, якщо ми будемо зобов'язані зробити це на підставі рішення суду або з метою запобігання шахрайству чи іншому злочину.

3. Зберігання персональних даних

Ми зберігатимемо та передаватимемо Ваші персональні дані з використанням безпечних методів, щоб запобігти несанкціонованому доступу до Ваших персональних даних, їх зміні або втраті. Ми відстежуємо будь-які підозри щодо порушення даних і повідомлятимемо Вас і будь-який відповідний регуляторний орган про підозри порушень, якщо ми зобов'язані це зробити згідно з законом.

4. Міжнародна передача даних

Коли Ваші персональні дані передаються з правової юрисдикції України до Європейського Союзу, третьої країни або міжнародної організації, це може бути зроблено тільки в тому випад-

ку, якщо відповідна третя країна або міжнародна організація відповідає законодавчим вимогам щодо забезпечення належного рівня захисту прав фізичних осіб на недоторканність приватного життя та захист персональних даних.

5. Зберігання даних

Ми зберігатимемо Ваші персональні дані лише протягом часу, який необхідний для виконання цілей, для яких ми їх збирали, в тому числі з метою задоволення вимог обліку або звітності. При визначенні терміну зберігання даних ми враховуємо обсяг, характер і чутливість інформації, потенційний ризик заподіяння шкоди від несанкціонованого використання або розголошення Ваших персональних даних, цілі, для яких ми обробляємо Ваші персональні дані, і чи можемо ми досягти цих цілей за допомогою інших засобів, а також відповідні законодавчі вимоги.

6. Ваші права

За наявності підстав, за законом Ви маєте право на таке:

- Відкликати згоду в будь-який час.
- Запитувати доступ до Ваших персональних даних («запит суб'єкта даних на доступ»). Це дозволить Вам отримати копію персональних даних, які ми зберігаємо про Вас, і перевірити, чи законно ми їх обробляємо.
- Попросити нас виправити персональні дані, які ми зберігаємо про Вас, які є неправильними, неповними або неточними.
- Попросити нас видалити Ваші персональні дані з наших файлів і систем, якщо немає вагомих причин для їх подальшого зберігання.
- Заперечувати проти використання нами Ваших персональних даних для сприяння досягненню легітимних інтересів.
- Попросити нас обмежити або призупинити використання Ваших персональних даних, наприклад, якщо Ви хочете, щоб ми встановили їх точність або підстави для їх використання.
- Попросити нас передати Ваші персональні дані іншій особі або організації, наприклад, медичному або юридичному працівнику, який надає Вам послуги.

7. Контакти

Якщо ви хочете скористатися будь-якими своїми правами, бажаєте відкликати згоду, подати скаргу або маєте будь-які запитання щодо обробки ваших персональних даних або гарантій, які ми запровадили для їх захисту, будь ласка, зв'яжіться з нами:

- Електронна пошта:

ХПГ електронна адреса: consent@khpg.org

Електронна адреса DIGNITY: gdpr@dignity.dk

- Пошта:

Пошта ХПГ: м. Харків, вул. Свободи, 27, кв. 4, 61002, а/с 10397

Пошта DIGNITY: Bryggervangen 55, 2100 København, Denmark

8. Скарги

Ви також маєте право в будь-який час подати скаргу до регулятора з питань захисту даних в країні, в якій обробляються Ваші дані.

Скарги щодо обробки персональних даних можуть бути подані:

В Україні — до Уповноваженого Верховної Ради з прав людини — <https://ombudsman.gov.ua>.

У Данії, де знаходиться «DIGNITY», діє Данське агентство із захисту даних — datatilsynet.dk

У Данії, де знаходиться «DIGNITY», діє Данське агентство із захисту даних - datatilsynet.dk

Інформаційне видання

**Долшко Владислав Віталійович
Токарев Геннадій Володимирович**

**ЖОРСТОКІ ПОЗБАВЛЕННЯ СВОБОДИ
НА ОКУПОВАНІЙ РОСІЄЮ
ХАРКІВЩИНІ**

Відповідальний за випуск та редактор: *Євгеній Захаров*

Підписано до друку 12.09.2023
Формат 60 × 84 1/8. Папір офсетний. Умов. друк. арк. 9,99.
Наклад 25 прим.

ГО «ХАРКІВСЬКА ПРАВОЗАХИСНА ГРУПА»
61002, Харків, а/с 10430
khp.org та library.khp.org

Друк:
ТОВ «ВИДАВНИЦТВО «ПРАВА ЛЮДИНИ»»
61002, Харків, вул. Дарвіна, 7, кв. 35
Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
серія ДК № 4783 від 23.10.2014 р.
ел. пошти: distribution.hr.publisher@gmail.com
publisher@khp.org